

عبدالرشید فیضی

زمان و مکان
دعا برای

حضرت محمد صلی

برگرفته از کتاب مکیال المکارم

آیة اللہ سید محمد تقی موسوی اصفہانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انتشارات مسجد مقدّس جمکران

-
- نام کتاب: زمان و مکان دعا برای حضرت صاحب الزمان علیه السلام
  - مؤلف: مرحوم آیت الله حاج سید محمد تقی موسوی اصفهانی
  - مترجم: حجة الاسلام والمسلمین حاج سید مهدی حائری قزوینی
  - صفحه آرا: امیرسعید سعیدی
  - ناشر: انتشارات مسجد مقدّس جمکران
  - تاریخ نشر: تابستان ۱۳۸۶
  - نوبت چاپ: دوم
  - چاپ: پاسدار اسلام
  - تیراژ: ۵۰۰۰ جلد
  - شابک: ۰۰۸ - ۰۰۸ - ۹۷۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸
  - قیمت: ۹۰۰ تومان

-
- مرکز پخش: انتشارات مسجد مقدّس جمکران
  - فروشگاه بزرگ کتاب واقع در صحن مسجد مقدّس جمکران
  - تلفن و نمابر: ۷۲۵۳۷۰۰ ، ۷۲۵۳۳۴۰ - ۰۲۵۱
  - آدرس: قم - صندوق پستی ۶۱۷

﴿حق چاپ مخصوص ناشر است﴾

زمان و مکان دعا برای

صاحب الزمان علیه السلام

فهرست

مقدمه ناشر	۹
اوقات و حالات تأکید شده برای دعا	۱۱
۱ - بعد از هر نماز واجب	۱۱
۲ - بعد از نماز ظهر	۲۲
۳ - بعد از نماز عصر	۲۸
۴ - بعد از نماز صبح	۳۱
۵ - بعد از هر دو رکعت از نماز شب	۳۱
۶ - در قنوت نمازها	۳۳
۷ - در حال سجده	۵۹
۸ - در سجده شکر	۶۱
۹ - هر صبح و شام	۶۱
۱۰ - آخرین ساعت از هر روز	۶۶
۱۱ - روز پنجشنبه	۶۸
۱۲ - شب جمعه	۷۰

- ۱۳ - روز جمعه ۷۱
- ۱۴ - روز نوروز ۷۷
- ۱۵ - روز عرفه ۷۷
- ۱۶ - روز عید فطر ۷۷
- ۱۷ - روز اضحی (= قربان) ۷۹
- ۱۸ - روز دحو الارض (گسترده شدن زمین) ۸۱
- ۱۹ - روز عاشورا ۸۲
- ۲۰ - شب نیمه شعبان ۸۳
- ۲۱ - روز نیمه شعبان ۸۴
- ۲۲ - تمام ماه رمضان ۸۵
- ۲۳ - شب ششم ماه رمضان ۹۰
- ۲۴ - روز هشتم ماه رمضان ۹۲
- ۲۵ - شب دوازدهم ماه رمضان ۹۳
- ۲۶ - روز سیزدهم ماه رمضان ۹۴
- ۲۷ - روز هیجدهم و شب نوزدهم ماه رمضان ۹۶
- ۲۸ - روز بیست و یکم ماه رمضان ۹۶
- ۲۹ - بعد از ذکر مصیبت سید الشهداء علیه السلام ۱۰۱
- ۳۰ - بعد از زیارت آن حضرت علیه السلام ۱۰۱
- ۳۱ - پس از گریستن از ترس خدای تعالی ۱۰۲
- ۳۲ - پس از تجدید هر نعمت و زوال هر محنت ۱۰۳
- ۳۳ - هنگام وارد شدن غم و اندوه ۱۰۳

- ۳۴ - در سختی‌ها و گرفتاری‌ها ۱۰۴
- ۳۵ - پس از نماز تسبیح ۱۰۵
- ۳۶ - پیش از دعا برای خود و خانواده خود ۱۰۵
- ۳۷ - روز غدیر ۱۰۶
- ۳۸ - مطلق اوقات شریفه و شبها و روزهای متبرکه ۱۰۸
- ۳۹ - هنگام حضور در مجلس مخالفین و غاصبین حقوق امامان ۱۰۹
- ۴۰ - چهل روز مداومت به دعا برای فرج ۱۱۰
- ۴۱ - ماه محترم ۱۱۱
- مکان‌هایی که دعا در آنها بیشتر تأکید شده ۱۱۲**
- ۱ - مسجد الحرام ۱۱۲
- ۲ - عرفات ۱۱۳
- ۳ - سرداب ۱۱۳
- ۴ - جاهای منسوب به آن حضرت علیه السلام ۱۱۳
- ۵ - حرم حضرت سید الشهداء علیه السلام ۱۱۵
- ۶ - حرم مولایمان حضرت رضا علیه السلام ۱۱۶
- ۷ - حرم عسکریین علیهم السلام ۱۱۶
- ۸ - حرم هر یک از امامان علیهم السلام ۱۱۷

مقدمه ناشر

بسمه تعالی

السلام علی القائم المنتظر والعدل المشتهر

در جهان امروز که با تبلیغ بی‌دینی و افکار انحرافی توسط مدعیان جهان تک قطبی و حقوق بشر دروغین، جوانان مسلمان و دیگر ادیان را به بیراهه می‌کشانند، امید به منجی موعود و مهدی منتظر، چراغ هدایت پویندگان راه حق و حقیقت خواهد بود. لذا برآن شدیم کتاب گران سنگ مکیال المکارم در فوائد دعا برای حضرت قائم - عجل الله فرجه الشریف - تألیف عالم فاضل مرحوم حضرت آیت الله سید محمد تقی موسوی اصفهانی - رضوان الله علیه - که توسط حضرت حجة الاسلام والمسلمین حاج سید مهدی حائری قزوینی - زید عزه - ترجمه گردیده است، را در پنج جلد و موضوعات مختصر به زیور طبع بیاراییم. امید است در عصر کنونی که انقلاب اسلامی ندای رسای منادیان دین حق و اسلام ناب محمدی - صلی الله علیه وآله - را به گوش جهانیان رسانده و می‌رساند، انجام وظیفه‌ای کرده باشیم.

مدیریت انتشارات

مسجد مقدس جمکران

اوقات و حالات تأکید شده برای دعا

از مواردی که دعا برای حضرت صاحب الزمان - عجل الله فرجه الشریف و درخواست ظهور آن جناب از درگاه خداوند، سفارش و تأکید بیشتری شده، و از آیات و روایات و دلیل عقل، شواهدی بر آنها هست در ذیل می آید:

۱ - بعد از هر نماز واجب

شاهد بر این معنی این که: در تعدادی از دعاهای روایت شده از امامان معصوم علیهم السلام این امر آمده است، از جمله: - در اصول کافی مرسلأ از حضرت ابو جعفر ثانی (امام جواد علیه السلام) روایت است که فرمود: هر گاه از نماز واجب فراغت یافتی بگو: «رَضِيْتُ بِاللّٰهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نَسِيًّا، وَبِالإِسْلَامِ دِينًا، وَبِالْقُرْآنِ كِتَابًا، وَبِفُلَانٍ وَفُلَانٍ أُمَّةً. اَللّٰهُمَّ وَلِيَّكَ فُلَانٌ فَاحْفَظْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، وَعَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، وَمِنْ فَوْقِهِ وَمِنْ تَحْتِهِ، وَامْدُدْ لَهُ فِي عُمْرِهِ وَاجْعَلْهُ الْقَائِمَ بِأَمْرِكَ وَالْمُنْتَظَرَ (وَالْمُسْتَصْرَ) لِدِينِكَ وَ أَرِهِ مَا يُحِبُّ وَتَقَرُّ بِهِ عَيْنُهُ فِي نَفْسِهِ وَذُرِّيَّتِهِ وَفِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ، وَفِي شِيعَتِهِ وَفِي عَدُوِّهِ، وَأَرِهِمْ مِنْهُ مَا

يَحْذَرُونَ، وَأَرِهِ فِيهِمْ مَا يُحِبُّ وَتَقَرُّ بِهِ عَيْنُهُ، وَأَشْفِ صُدُورَنَا وَصُدُورَ قَوْمِ
مُؤْمِنِينَ»^۱

همین حدیث را شیخ صدوق در کتاب «من لا یحضره الفقیه» از آن حضرت به طور مرسل چنین روایت کرده که فرمود: هرگاه از نماز واجب فریاد یافتی پس بگو: «رَضِيتُ بِاللّٰهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِالْقُرْآنِ كِتَابًا، وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا، وَبِعَلِيِّ وَوَلِيِّيَّ، وَبِالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ وَعَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَمُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ وَعَلِيِّ بْنِ مُوسَى وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَعَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَالْحُجَّةَ بْنَ الْحَسَنِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَيْمَةً. اللَّهُمَّ وَلِيَّتِكَ الْحُجَّةَ فَاحْفَظْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، وَعَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، وَمِنْ فَوْقِهِ وَمِنْ تَحْتِهِ، وَامْدُدْ لَهُ فِي عُمُرِهِ، وَاجْعَلْهُ الْقَائِمَ بِأَمْرِكَ وَالْمُنْتَصِرَ لِدِينِكَ، وَأَرِهِ مَا يُحِبُّ وَتَقَرُّ بِهِ عَيْنُهُ فِي نَفْسِهِ وَذُرِّيَّتِهِ وَفِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَفِي شَيْعَتِهِ وَفِي عَدُوِّهِ، وَأَرِهِمْ مِنْهُ مَا يَحْذَرُونَ وَأَرِهِ فِيهِمْ مَا يُحِبُّ^۲ وَتَقَرُّ بِهِ عَيْنُهُ، وَأَشْفِ صُدُورَنَا وَصُدُورَ قَوْمِ مُؤْمِنِينَ»^۳

[خلاصه ترجمه دعا چنین است] خداوند را به پروردگاری پذیرفتم و اسلام را به

۱. اصول کافی. ۲ / ۵۴۸.

۲. در بعضی نسخه‌ها (تُحِبُّ) به صیغه مخاطب آمده و خطاب به خداوند است. و (تَقَرُّ) احتمال دارد به فتح تاء و قاف باشد فاعل برای آن حضرت، و به احتمال دیگر به ضم تاء و کسر قاف به صیغه خطاب به خداوند و فاعل آن ضمیری مستتر در آن باشد. و احتمال سوم آن است که به ضم تاء و فتح قاف به صیغه مجهول باشد. (مؤلف)

۳. من لا یحضره الفقیه، ۱ / ۳۲۷.

عنوان دین و قرآن را کتاب آسمانی و محمد ﷺ را پیغمبر و علی را ولی خود و حسن و حسین و علی بن الحسین و محمد بن علی و جعفر بن محمد و موسی بن جعفر و علی بن موسی و محمد بن علی و علی بن محمد و حسن بن علی و حجة بن الحسن علیه السلام را به امامت پذیرفتم. پروردگارا! ولی تو حضرت حجت است، پس او را از پیش روی و پشت سر و از سمت راست و چپ، و از بالا و پایین حفظ کن، و عمرش را امتداد بخش، و او را قائم به امر خویش قرار ده که برای دینت یاری طلبد، و آنچه دوست می دارد و دیده اش به آن روشن گردد، نسبت به خودش و خاندانش و نوادگانش و دارایی اش و پیروانش، و نسبت به دشمنش به او بنمایان و دشمنانش را به آنچه هراس دارند [از نابودی شان به دست او] دچار گردان، و بدین وسیله درد سینه های ما و سینه های مؤمنین را شفا ببخشای.

می گویم: فلان و فلان که در روایت کافی آمده کنایه از امامان گذشته علیهم السلام است و منظور از «اللَّهُمَّ وَلِيكَ فُلَانٌ» کنایه از مولای ما صاحب الزمان علیه السلام می باشد که شیخ صدوق رحمته الله نام های شریف آنها را با صراحت آورده، و این حدیث دلالت می کند بر این که دعا برای تعجیل فرج بعد از هر نماز واجب، مؤکد است.

شاهد دیگر بر این امر روایتی است که در بحار به نقل از کتاب «الاختیار سید ابن الباقر» از امام صادق علیه السلام آمده که فرمود: هر کس بعد از هر نماز فریضه، این دعا را بخواند، امام م ح م د بن الحسن - علیه و علی آباءه السلام - را در بیداری یا خواب خواهد دید: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُمَّ بَلِّغْ مَوْلَانَا صَاحِبَ

الزَّمانِ أَيُّما كانَ وَحَيْثُما كانَ مِنْ مَّشارِقِ الأَرْضِ وَمَغارِبِها، سَهَلِها وَجَبَلِها عَنِّي
 وَعَنْ وَالِدَيَّ وَعَنْ وُلْدِي وَإِخوانِي التَّحِيَّةَ وَالسَّلَامَ عَدَدَ خَلْقِ اللَّهِ وَزِنَةَ عَرْشِ اللَّهِ،
 وَمَا أَحصاهُ كِتابُهُ وَأَحاظُ بِهِ عِلْمُهُ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَجِدُّ لَكَ فِي صَبِيحَةِ هَذَا اليَوْمِ وَمَا
 عِشْتُ فِيهِ مِنْ أَيامِ حَياتِي عَهْداً وَعَقْداً وَبَيْعَةً لَكَ فِي عُنُقِي لا أَحولُ عَنها وَلا أزوُلُ
 أبداً، اللَّهُمَّ اجْعَلْني مِنْ أنصارِهِ وَالذَّابِئِينَ عَنهُ وَالْمُمْتَثِلِينَ لِأوامِرِهِ وَنواهيهِ فِي أَيامِهِ
 وَالْمُسْتَشْهِدِينَ بَيْنَ يَدَيْهِ. اللَّهُمَّ إِنَّ حَالَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ المَوْتُ الَّذِي جَعَلْتَهُ عَلَي عِبادِكَ
 حَتْمًا مَقْضِيًّا فَأخْرِجْني مِنْ قَبْرِي مُوتِزراً كَفَيْني شاهِراً سَيْفِي مُجَرِّداً قَناتِي مُلَبِّياً
 دَعْوَةَ الدَّاعِي فِي الحاضِرِ وَالبادِي. اللَّهُمَّ أرْني الطَّلَعَةَ الرَّشِيدَةَ وَالغُرَّةَ الحَمِيدَةَ،
 وَاکْحُلْ بَصْرِي بِنَظْرَةِ مَنِّي إِلَيْهِ، وَعَجِّلْ فَرَجَهُ وَسَهِّلْ مَخْرَجَهُ. اللَّهُمَّ اشْدُدْ أزرَهُ وَقوِّ
 ظَهْرَهُ وَطوِّلْ عُمُرَهُ وَاغْمُرِ اللَّهُمَّ بِهِ بِلاَدَكَ وَأخِي بِهِ عِبادَكَ فَإِنَّكَ قُلْتَ وَقَوْلِكَ الحَقُّ،
 ظَهَرَ الفَسادُ فِي البَرِّ وَالْبَحْرِ بِما كَسَبَتْ أَيْدي النَّاسِ، فَأَظْهِرِ اللَّهُمَّ لَنَا وَليَكَ وَابْنَ
 بَيْتِ نَبِيِّكَ المُسَمَّي بِاسْمِ رَسولِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَآلِهِ حَتَّى لا يَظْفَرَ بِشَيْءٍ مِنَ
 الباطِلِ إِلا مَرَّقَهُ وَيُحِقَّ اللَّهُ الحَقَّ بِكَلِماتِهِ وَيُحَقِّقَهُ. اللَّهُمَّ اكْشِفْ هَذِهِ العُمَّةَ عَن هَذِهِ
 الأُمَّةِ بِظُهُورِهِ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيداً وَنَرِيهِ قَريباً، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِهِ؛
 بار خدایا! به مولای ما صاحب الزمان، هر کجا که هست و به هر سوی رومی کند از
 مشارق و مغارب زمین، هموارها و ناهموارهای آن، از طرف من و والدینم و فرزندانم
 و برادرانم تحیت و سلام برسان، به تعداد خلق خدا و به وزن عرش الهی و آنچه کتابش
 شمارش نموده، و علمش به آن احاطه کرده است، پروردگارا! من در صبح این روز و تا
 زنده هستم در همه روزهای زندگانی ام پیمان و عقد و بیعتی از برای او در گردنم تجدید

و تازه می‌کنم که نه از آن روی گردانم و نه هیچ‌گاه آن‌ها را بشکنم، پروردگارا! مرا از یاران و مدافعان از حریمش، و فرمانبرداران اوامر و نواهی آن بزرگوار در ایام حکومتش و شهید شدگان در پیشگاهش قرار ده. بار الهها! اگر میانه من و او با مرگ که بر بندگانت امر قطعی و حتمی تقدیر فرموده‌ای، جدایی افتاد پس [هنگام ظهورش] مرا از قبر بیرون آور در حالی که کفنم را به کمر بسته و شمشیرم را کشیده و نیزه‌ام را برهنه نموده باشم، دعوت آن دعوت‌کننده حق را در شهر و بیابان لیک گویم. پروردگارا! آن رخسار زیبای رشید و [صاحب] جبین ستوده را نشانم ده، و دیده‌ام را با سرمه نگاهی به او روشنایی بخش، و فرجش را تعجیل و برنامه قیامش را آسان فرمای. پروردگارا! به او نیرو عطا کن و پشتش را محکم ساز و عمرش را طولانی نمای و به وجود او سرزمین‌هایت را آبادگردان و بندگانت را حیات ده که تو فرموده‌ای و قول تو حق است: فساد در خشکی و دریا بر اثر کردارهای مردم آشکار شد پس ای پروردگارا! آشکار کن ولی خودت و فرزند دختر پیامبرت را که همانم او است تا از باطل چیزی باقی نگذارد، و خداوند حق را با کلمات خویش اثبات و محقق دارد. بار الهها! این غم بزرگ [غیبت] را با ظهور او از این امت بر طرف ساز، که آن‌ها (مخالفین) ظهورش را دور می‌پندارند و ما آن را نزدیک می‌بینیم و درود خداوند بر محمد و آل او باد.

مؤلف می‌گوید: نظیر این دعا در بخش هشتم ان شاء الله تعالی خواهد آمد. و از جمله شواهد بر تأکید داشتن دعا برای فرج آن حضرت، پس از هر نماز واجب روایتی است که در مکارم الاخلاق آمده، روایت است که هر کس این دعا را بعد از هر نماز واجب بخواند و بر آن مواظبت نماید، آن قدر عمر

خواهد کرد تا از زندگی سیر شود، و به دیدار حضرت صاحب الامر - عجل الله فرجه الشریف - مشرف خواهد شد، دعا چنین است: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ. اللَّهُمَّ إِنَّ رِسُولَكَ الصَّادِقَ الْمُصَدَّقَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَالَ إِنَّكَ قُلْتَ مَا تَرَدَّدْتُ فِي شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ كَتَرَدَّدِي فِي قَبْضِ رُوحِ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَائِتَهُ. اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ لِأَوْلِيَايَكَ الْفَرَجَ وَالنَّصْرَ وَالْعَافِيَةَ وَلَا تَسُونِي فِي نَفْسِي وَلَا فِي فُلَانٍ. قَالَ: وَتَذَكَّرُ مَنْ شِئْتَ»؛^۱ خدا یا! بر محمد و آل محمد درود فرست، پروردگارا! به درستی که رسول راستگوی تصدیق شده تو - که درود تو بر او و آلش باد - فرمود که تو فرموده‌ای: من در هیچ امری که انجام دهنده آنم، تردد نکرده‌ام همچون تردد در قبض روح بنده مؤمن خودم، او مرگ را اکراه دارد و من خوش ندارم او را ناراحت کنم. پروردگارا! پس بر محمد و آل محمد درود فرست و برای اولیای خودت فرج و نصرت و عافیت را تعجیل فرمای، و مرا نه در مورد خودم و نه در مورد فلانی بدی مرساں. فرمود: و به جای کلمه فلانی هر کسی را بخواهی نام می‌بری.^۲

می‌گوییم: و علامه مجلسی در بخش صلاة «بحار» به نقل از کتاب «فلاح السائل» عالم ربانی سید علی بن طاووس آورده که گفته: از مهمات برنامه‌های مستحبی برای کسی که طول عمر می‌خواهد این که بعد از هر نماز از تعقیباتش این باشد: که ابو محمد هارون بن موسی از ابوالحسین علی بن یعقوب عجلی کسایی از علی بن الحسن بن فضال از جعفر بن محمد بن

۱. مکارم الاخلاق، طبرسی، ۳۳۱.

۲. مکارم الاخلاق، طبرسی، ۲۸۴.

حکیم از جمیل بن درّاج روایت کرده که گفت: مردی بر حضرت ابو عبدالله صادق علیه السلام وارد شد و عرض کرد: ای آقای من! سنم بالا رفته و خویشانم مرده‌اند، و من می‌ترسم که مرگ مرا دریابد در حالی که کسی را نداشته باشم تا با او انس بگیرم و به او مراجعه نمایم.

امام علیه السلام فرمود: از برادران ایمانی تو کسی هست که از قرابت نسب یا سبب به تو نزدیک‌تر است، و انس تو به او از انس است به خویشانت بیشتر است، با این حال بر تو باد دعا، و این که پس از هر نماز بگویی: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ. اللَّهُمَّ إِنَّ الصَّادِقَ الْأَمِينَ عَلَيْهِ قَالَ: إِنَّكَ قُلْتَ: مَا تَرَدَّدْتُ فِي شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ كَتَرَدَّدِي فِي قَبْضِ رُوحِ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَكْرَهُ مَسَائَتَهُ. اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ لِأَوْلِيَائِكَ الْفَرَجَ وَالنَّصْرَ وَالْعَافِيَةَ وَلَا تَسْؤُنِي فِي نَفْسِي وَلَا فِي أَحَدٍ مِنْ أَحِبَّتِي»؛ و اگر خواهی یک یک بستگان را نام ببر، و یا به طور پراکنده یا همه را یک جا یاد کن. آن مرد می‌گوید: به خدا قسم! آن قدر عمر کردم تا این که از زندگی خسته شدم.

ابو محمد هارون بن موسی گوید: محمد بن الحسن بن شمون بصری این دعا را می‌خواند و صد و بیست و هشت سال با فراخی عمر کرد. تا از زندگی ملول شد و این دعا را ترک کرد، سپس از دنیا رفت، خدایش رحمت کند.^۱ و نیز مجلسی به نقل از «دعوات راوندی» و «مکارم الاخلاق» و «مصباح شیخ طوسی» و «جنة الامان» و «بلد الامین» این عبارت را آورده: روایت شده

۱. بحار الانوار، ۸۶ / ۷، فلاح السائل، ۱۶۷.

که هر کس این دعا را بعد از هر نماز فریضه به جای آورد و بر آن مواظبت نماید، آن قدر زنده می ماند که از زندگی ملول گردد.

می گویم: در بخش گذشته؛ مکرمات بیست و هشتم، جهت این که این دعا درخواست تعجیل فرج مولایمان حضرت حجت علیه السلام است را بیان نمودیم، و دلایل این مطلب را آوردیم.

توضیح: این که فرمود: «ما تَرَدَّدْتُ فِي شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ»؛ نظیر این تعبیر در چند روایت در «اصول کافی» و غیر آن آمده. شیخ بهایی در «شرح الاربعین» گفته: نسبت تردد خاطر، به خدای تعالی که این حدیث متضمن آن است، چنان که مخفی نیست محتاج به توجیه و تأویل است و بر چند وجه تأویل آن کرده اند: اول: در دل عبارت کلامی باشد که در ظاهر کلام نیامده، [اصطلاحاً آن را مقدر گویند] بدین صورت: «لَوْ جَازَ عَلَيَّ التَّرَدُّدُ مَا تَرَدَّدْتُ فِي شَيْءٍ...»؛ اگر بر من تردد [و تردید] روانی بود، تردد [و آمد و شد خاطر] نمی داشتم هرگز در چیزی مثل ترددی که در وفات مؤمن می داشتم.

دوم: آن که چون عادت بر این جاری شده است که در مسائله [و ناخشنود کردن] کسی که احترام و عزت او را لازم دانند، و خاطر را تعلق به او باشد، مثل دوست نزدیک و یار موافق تردد خاطر به هم رسد و در ناخشنودی کسی که او را نزد این شخص قدر و منزلتی نباشد مثل دشمن و مار و عقرب و امثال آن تردد خاطر به هم نرسد، بلکه چون به خاطر بگذرد که بدی به او رسیده، در خاطر جای می یابد بی آن که تردد و آمد و شد خاطری دست دهد، می تواند بود که تعبیر کنند از توقیر و احترام او، به حصول تردد در حال مسائله او، و از

خواری و مذلت او، به عدم حصول تردّد در آن حال، بنابراین می‌تواند بود که مراد حضرت عزّت تعالی شأنه از این کلام - والله اعلم - آن باشد که هیچ کس از مخلوقات مرا نزد من قدر و منزلت و حرمتی نیست مثل قدر و منزلت بنده مؤمن و حرمت او؛ پس کلام از قبیل استعاره تمثیلیه تواند بود که معنی آن ضمن شرح بعض احادیث سابق یاد شده است.

سوم: در حدیث از طریق خاصه و عامه وارد است که خدای تعالی در وقت احتضار بنده مؤمن، لطف و نوازش و بشارت به دخول بهشت و امثال آن، آن قدر بر او ظاهر می‌سازد که کراهت مرگ از طبیعت او زایل می‌شود و او را رغبت تمام به انتقال از این عالم فانی به عالم باقی به هم می‌رسد، و به سبب آن ایذا و تشویش او از درد مرگ و سختی‌های آن کاسته می‌شود به گونه‌ای که او را نهایت رضا به مردن به هم می‌رسد و رغبت تمام به آن حاصل می‌گردد، پس تشبیه کرده است خدای تعالی این معامله را به معامله کسی که اراده کرده باشد به دوست خود سختی برساند به قصد آن که در پی آن، نفع عظیمی به او عاید شود، پس تردد داشته باشد در آن که به چه نحو این آلم و رنج را به او رساند که به او آزار بسیاری نرسد، و همیشه مرغبات و محسنات می‌گفته باشد، و نفعی که آن آلم در عقب دارد، ذکر می‌کرده باشد تا آن که او را به آن، رغبت تمام به هم رسد و آلم مذکور را بر خود راحت انگارد، و در این صورت نیز کلام از قبیل استعاره تمثیلیه خواهد بود.^۱

و نیز بر مقصود دلالت دارد آنچه در کتاب «جمال الصالحین» از مولای ما حضرت صادق علیه السلام روایت آمده که فرمود: از جمله حقوق ما بر شیعیان این است که بعد از فریضه، دست بر چانه بگیرند و سه مرتبه بگویند: «يَا رَبِّ مُحَمَّدٍ عَجَلُ فَرَجِ آلِ مُحَمَّدٍ، يَا رَبِّ مُحَمَّدٍ احْفَظْ غَيْبَةَ مُحَمَّدٍ، يَا رَبِّ مُحَمَّدٍ اَنْتَقِمُ لِابْنَةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ»^۱؛ ای پروردگار محمد! فرج آل محمد را زودتر گردان. ای پروردگار محمد! [دینت را در] پنهانی محمد حفظ کن. ای پروردگار محمد! برای دختر محمد انتقام بگیر.

تمه‌ای پرسود! کنون که از روایات نقل شده دلالت بر مقصود بیان گشت، بدان که سر مطلب در این است که حقیقت عبادت و اصل آن و شرط قبولی اش معرفت امام طایفه و دوستی او است، پس لازم است که مؤمن بعد از هر نماز حقیقت ایمان خود و راستی و لایش رانسبت به مولایش ابراز دارد، و با دعا برای او و تقاضای تعجیل فرجش از درگاه خدای - عزوجل - ارادتش را اظهار نماید، تا نمازش با سبب قبولی مقترن گردد، و آنچه در بخش اول و پنجم آوردیم و نیز آنچه در بخش هشتم خواهد آمد بر این مطلب دلالت دارد، اضافه بر روایاتی که در تفسیر فرموده خدای تعالی: «الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ»^۲؛ امروز دین شما را کامل ساختم. و نیز فرموده خدای تعالی: «أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتِي عَلَىٰ مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ»^۳؛ این که کسی بگوید دروغا بر

۱. جمال الصالحین، تعقیبات مشترکه - خطی -

۲. قرآن کریم؛ سوره مائده، آیه ۳. ۳. سوره زمر، آیه ۵۶.

آنچه در جنب الله کوتاهی ورزیدم. و تفسیر آیات دیگر آمده - که جمع آوری و ضبط همه آنها دشوار یا غیر ممکن است - و همین طور است در روزه و حج و عبادت‌های دیگر، لذا صلوات بر محمد و آل او علیهم‌السلام و دعا برای فرج مولایمان علیه‌السلام در روزها و شب‌های ماه رمضان وارد شده است.

در اینجا خوش دارم حدیث شریفی که در تفسیر «البرهان» روایت شده بیاورم که در تفسیر فرموده خدای تعالی: «أَنْ تَقُولَ نَفْسُ يَا حَسْرَتِي عَلَيَّ مَا فَرَطْتُ فِي جَنبِ اللَّهِ» به سند خود از حضرت ابو جعفر باقر علیه‌السلام آمده که فرمود: ما جنب الله هستیم، و ما برگزیده خداوند می‌باشیم، و ما اختیار شده الهی هستیم، و میراث‌های پیغمبران به ما سپرده شده، و ما أمنای خدای - عزوجل - می‌باشیم، و ماییم حجت‌های الهی و ماییم ریسمان خداوند [حبل الله] و ماییم رحمت خداوند بر خلق او و ماییم کسانی که خداوند به ما [آفرینش] را آغاز کرده و به ما ختم فرماید، و ما هستیم امامان هدایت، و ماییم چراغ‌های [زداینده] تاریکی، و روشن‌کنندگان راه هدایت، و ماییم نشانه‌ای که برای اهل دنیا معروف است، و ماییم پیشی‌گرفتنگان و ماییم آخرین [اولیا] هر آن‌که به ما تمسک جست، به مقصد رسید و هر کس از ما کناره گرفت در [طوفان بلا] غرق شد و ماییم رهبران رؤسفیدان و ماییم محرم [راز] خداوند، و ما هستیم راه و صراط مستقیم به سوی خدای - عزوجل - و ماییم کسانی که خداوند بر خلق خود نعمت بخشیده و ماییم شیوه [حق پرستی] و ماییم کانون نبوت، و ما هستیم جایگاه رسالت و ماییم اصول دین و به سوی ما فرشتگان آمد

و شد کنند، و ماییم چراغ برای کسی که به ما روشنی جوید و ماییم راه برای هر آن کس که به ما اقتدا کند و ماییم هدایت کنندگان به بهشت، و ما هستیم گیره‌های اسلام و ماییم پُل ها و ماییم گذرگاه‌هایی که هر کس بر شیوه ما سیر کند برنده است و هر کس از ما عقب بیفتد نابود شده است، و ما هستیم رکن اعظم و ماییم کسانی که رحمت به وجودمان نازل می‌گردد و به سبب ما باران بر شما می‌بارد و ماییم کسانی که خداوند به خاطر ما عذاب را از شما برطرف می‌سازد؛ پس هر کس نسبت به ما بینش یافت و ماو حق ما را شناخت و به امر ما ملتزم شد، پس او از ما است و به ما باز می‌گردد.^۱

سر دیگری نیز برای تأکید دعا کردن در آن حال برای آن حضرت - عجل الله فرجه الشریف - به خاطر می‌رسد، این که در روایات متعددی آمده که: هر مؤمنی را پس از هر نماز واجب دعای مستجاب شده‌ای است.

این روایات در کتاب وسائل الشیعه و کتب دیگری آمده است، پس شایسته است مؤمن کامل که مولایش را از جان و فرزندانش عزیزتر می‌داند آن دعای مستجاب را درباره او قرار دهد، و آن حضرت را بر خود مقدم دارد.

۲ - بعد از نماز ظهر

از اوقاتی که دعا برای تعجیل فرج مولایمان صاحب الزمان - عجل الله فرجه الشریف - تأکید بیشتری دارد بعد از نماز ظهر است: دلیل و شاهد بر این معنی

۱. تفسیر البرهان، ۴ / ۸۰

روایتی است که در «بحار» و «مستدرک» و «جمال الصالحین» از امام صادق علیه السلام آمده: هر کس بعد از نماز صبح و ظهر بگوید: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ»، نمی‌میرد تا این که قائم علیه السلام را دیدار کند.^۱ این حدیث در بخش سابق نیز گذشت.

و نیز بر این معنی دلالت دارد آنچه در بخش صلاة بحار به نقل از «فلاح السائل» سید اجل علی بن طاووس رحمته الله علیه آمده، سید فرمود: از مهمات در تعقیب نماز ظهر اقتدا کردن به امام صادق علیه السلام است در دعا برای حضرت مهدی علیه السلام که رسول خدا صلی الله علیه و آله در روایات صحیح مژده به آمدنش داده و این که در آخر الزمان ظهور خواهد کرد. چنان که ابو محمد هارون الدنبلی، از ابو علی محمد بن الحسن بن محمد بن جمهور قمی، از پدرش محمد بن جمهور، از احمد بن الحسین سُگری، از عباد بن محمد مدائنی روایت کرده که گفت: بر حضرت ابو عبد الله امام صادق علیه السلام در مدینه وارد شدم، هنگامی که از نماز واجب ظهر فراغت یافت در حالی که دست‌هایش را به سمت آسمان بلند کرده بود می‌گفت: «أَيُّ سَامِعٍ كُلِّ صَوْتٍ، أَيُّ جَامِعٍ كُلِّ قَوْتٍ، أَيُّ بَارِيٍّ كُلِّ نَفْسٍ بَعْدَ الْمَوْتِ، أَيُّ بَاعِثٍ، أَيُّ وَارِثٍ، أَيُّ سَيِّدِ السَّادَاتِ، أَيُّ إِلَهِ الْإِلَهَةِ، أَيُّ جَبَّارِ الْجَبَابِرَةِ، أَيُّ مَالِكٍ (مَلِكٍ) الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، أَيُّ رَبِّ الْأَرْبَابِ، أَيُّ مَلِكِ الْمُلُوكِ، أَيُّ بَطَّاشٍ، أَيُّ ذَا الْبَطْشِ الشَّدِيدِ، أَيُّ فَعَالٍ لِمَا يُرِيدُ، أَيُّ مُخْصِيٍّ عَدَدَ الْأَنْفَاسِ وَنَقَلَ الْأَقْدَامِ، أَيُّ مَنْ السِّرُّ عِنْدَهُ عَلَانِيَةٌ، أَيُّ مُبْدِيٍّ، أَيُّ مُعِيدٍ! أَسْأَلُكَ بِحَقِّكَ عَلَيَّ خَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ،

وَبِحَقِّهِمُ الَّذِي أُوجِبْتَ لَهُمْ عَلَى نَفْسِكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَأَهْلِي بَيْتِهِ وَأَنْ تَمُنَّ عَلَيَّ السَّاعَةَ بِفِكَالِكِ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ وَأَنْجِزْ لَوْلِيَّتِكَ وَأَبْنِ نَبِيِّكَ الدَّاعِي إِلَيْكَ بِأَبْنِكَ وَأَمِينِكَ فِي خَلْقِكَ وَعَيْنِكَ فِي عِبَادِكَ وَحُجَّتِكَ عَلَيَّ خَلْقِكَ عَلَيْهِ صَلَوَاتُكَ وَبَرَكَاتُكَ وَعَدَّةُ، اللَّهُمَّ أَيْدُهُ بِنَصْرِكَ وَأَنْصُرْ عَبْدَكَ وَقَوِّ أَوْلِيَاءَهُ وَصَبِّرْهُمْ وَافْتَحْ لَهُمْ مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا وَعَجِّلْ فَرَجَهُ وَأَمْكِنْهُ مِنْ أَعْدَائِكَ وَأَعْدَاءِ رَسُولِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ^۱؛ ای شنونده هر صدا! ای جمع کننده هر از دست رفته! ای برآورنده هر جنبنده پس از مرگ! ای برانگیزنده! ای وارث! ای آقای آقایان! ای خدای خداوندگاران! ای درهم شکننده جباران! ای مالک (پادشاه) دنیا و آخرت! ای پروردگار پروردگاران! ای پادشاه پادشاهان! ای سخت کوبنده! ای به شدت مؤاخذه کننده! ای آنکه هر چه بخواهد انجام دهد! ای شمارنده نفس های خلق و گام زدن ها! ای کسی که سر نزد او آشکار است! ای پدید آورنده موجودات! ای بازگرداننده آنها! از تو می خواهم به حق خودت بر برگزیدگان خلقت و به حقی که برای آنان بر خودت واجب شمرده ای که بر محمد و خاندانش درود فرستی و همین حالا بر من منت نهی و گردنم از آتش رها گردد، و وعده ولی خود و فرزند پیامبرت دعوت کننده به سویت و به اجازات، و امین تو در خلایق و چشم تو در بندگانت و حجت تو بر خلقت که درود و برکاتت بر او باد، وعده ای را که به او داده ای وفا کن، بار الها! به نصرتت تأییدش کن، و بندهات را یاری فرما و یارانش را نیرو بخش

و شکیبایشان گردان و برای آنان از جانب خود حجتی قرار ده که همیشه یارشان باشد و فرجش را تعجیل کند، و بر دشمنانت و دشمنان پیامبرت توانایی یخش، ای بخشنده‌ترین بخشندگان!

راوی گفت: فدایت شوم! آیا چنین نیست که برای خودت دعا کردی؟ فرمود: برای نور آل محمد علیهم‌السلام و سابق ایشان و انتقام گیرنده از دشمنانشان به امر خداوند، دعا کردم. عرضه داشتم: خداوند مرا فدایت سازد، هنگام خروجش کی خواهد بود؟ فرمود: هرگاه کسی که خلق و امر به دست او است (= خدا) بخواهد. گفتم: پس آیا نشانه‌ای پیش از آن هست؟ فرمود: آری. نشانه‌های متعددی دارد. گفتم: مانند چه؟ فرمود: بیرون شدن پرچمی از مشرق و پرچمی از مغرب و فتنه‌ای که اهل زوراء^۱ را فرا می‌گیرد، و خروج مردی از فرزندان عمویم زید در یمن، و غارت شدن پرده کعبه. و خداوند آنچه بخواهد انجام می‌دهد.

علامه مجلسی در «بحار» گفته^۲، و در «مصباح شیخ طوسی» و «بلد الامین» و «جنة الامان» و «الاختیار» آمده: از اموری که به تعقیب نماز ظهر اختصاص دارد: «یا سامع کُلِّ صَوْتٍ...» تا آخر دعا می‌باشد، و در همه این منابع به جای (أئ) (یا) آمده است.

می‌گوییم: هر چند که سند حدیث به حسب اصطلاح ضعیف است ولی به

۱. زورا نام بغداد است، گاهی به ری هم اطلاق شده است.

۲. بحار الانوار، ۸۶ / ۶۳.

مقتضای قاعده تسامح (= آسان گرفتن در دلایل اعمال مستحبی) که در اصول فقه به اثبات رسیده، انجام آن به جا است، به همین جهت است که مشایخ علمای ما - که نامشان برده شد - بر آن اعتماد کرده‌اند.

به هر حال از این حدیث و دعای یاد شده چند مطلب استفاده می‌شود:

اول: استحباب دعا درباره حضرت حجت علیه السلام و درخواست تعجیل فرج آن حضرت بعد از نماز ظهر.

دوم: مستحب بودن بلند کردن دست‌ها هنگام دعا کردن برای آن حضرت علیه السلام.

سوم: استحباب شفاعت خواستن از امامان علیه السلام و درخواست خود را با سوگند دادن به حق ایشان پیش از دعا و تقاضای حاجت.

چهارم: استحباب مقدم داشتن حمد و ثنای الهی پیش از عرض حاجت.

پنجم: استحباب مقدم داشتن درود و صلوات بر محمد و آل او علیه السلام پیش از طلب حاجت.

ششم: پاک کردن دل از گناهان به وسیله استغفار و مانند آن، تا از لوث آلودگی‌ها پاکیزه شود و آماده اجابت گردد، که درخواست مغفرت و آزادی از آتش بر این امر دلالت دارد. و اما امامان علیه السلام در مواردی درخواست مغفرت می‌کرده‌اند با این که - به دلایل عقلی و نقلی و به اجماع - معصوم بودنشان ثابت است. وجوهی در توجیه آن بیان کرده‌اند که این جا مجال ذکر آنها نیست.

هفتم: این که منظور از ولی - هرگاه که به طور مطلق یاد شود - در سخنان و دعاهای امامان علیهم السلام وجود مقدس مولایمان صاحب الزمان علیه السلام است، در بخش پنجم نیز دلالت بر این معنی گذشت.

هشتم: استحباب دعا کردن درباره اصحاب و یاران آن حضرت علیه السلام.

نهم: این که امام علیه السلام شاهد و ناظر کارها و افعال بندگان است، و همیشه آن‌ها را مشاهده می‌کند، دلیل بر این معنی جمله: «وَعَيْنِكَ فِي عِبَادِكَ» می‌باشد، شواهد دیگری بر این مطلب نیز قبلاً گذشت.

دهم: این که از جمله القاب مولایمان حضرت حجت علیه السلام: نور آل محمد علیهم السلام می‌باشد، در روایات نیز شواهدی بر این امر هست که محقق نوری برخی از آن‌ها را در کتاب «النجم الثاقب»^۱ خود آورده است.

یازدهم: این که امام عصر - عجل الله فرجه الشریف - پس از امیرالمؤمنین و امام حسن و امام حسین، از همه امامان - صلوات الله عليهم اجمعین - افضل است، بعضی از روایات نیز این مطلب را تأیید می‌کند.

دوازدهم: این که خداوند متعال زمان آن حضرت را تأخیر انداخته و او را برای انتقام گرفتن از دشمنان خود و دشمنان پیغمبرش ذخیره نموده، و روایات در این باره در حدّ تواتر است.

سیزدهم: این که زمان ظهور آن جناب از امور مخفی است که مصلحت الهی مقتضی پنهان بودن آن است، روایات در این مورد نیز به تواتر رسیده است.

۱. النجم الثاقب، ۶۳.

چهاردهم: نشانه‌های یادشده در این حدیث از علائم حتمیه نیست، زیرا که امام صادق علیه السلام در آخر سخن خود فرموده‌اند: و خداوند آنچه بخواهد انجام می‌دهد.

۳ - بعد از نماز عصر

سومین وقتی که دعا برای تعجیل فرج حضرت صاحب الامر - عجل الله فرجه الشریف - تأکید شده بعد از نماز عصر است.

و دلیل بر این معنی روایتی است که در کتاب «فلاح السائل» سید اجل علی بن طاووس رحمته الله آمده، مرحوم سید فرموده: از مهمات پس از نماز عصر، اقتدا کردن به مولا یمان موسی بن جعفر امام کاظم علیه السلام در دعا کردن برای مولا یمان حضرت مهدی - صلوات الله علیه - است، چنان که محمد بن بشیر ازدی، از احمد بن عمر بن موسی کاتب، از حسن بن محمد بن جمهور قمی، از پدرش محمد بن جمهور، از یحیی بن الفضل نوفلی روایت کرده که گفت: در بغداد بر حضرت ابوالحسن موسی بن جعفر علیهما السلام وارد شدم هنگامی که نماز عصر را پایان داده بود، آن‌گاه دست‌هایش را به سوی آسمان بلند کرد و شنیدم که می‌گفت: «أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ، وَأَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ إِلَيْكَ زِيَادَةُ الْأَشْيَاءِ وَنُقْصَانُهَا، وَأَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَ الْخَلْقَ بِغَيْرِ مَعُونَةٍ مِنْ غَيْرِكَ وَلَا حَاجَةَ إِلَيْهِمْ، وَأَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مِنْكَ الْمَشِيَّةُ وَإِلَيْكَ الْبَدْءُ، وَأَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ قَبْلُ الْقَبْلِ وَ خَالِقُ الْقَبْلِ، وَأَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بَعْدُ الْبَعْدِ وَ خَالِقُ

الْبَعْدِ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ تَمْحُو مَا تَشَاءُ وَتُثَبِّتُ وَعِنْدَكَ أُمُّ الْكِتَابِ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ غَايَةُ كُلِّ شَيْءٍ وَوَارِثُهُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ لَا يَعْزُبُ عَنْكَ الدَّقِيقُ وَلَا الْجَلِيلُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ لَا تَخْفَى عَلَيْكَ اللُّغَاتُ وَلَا تَتَشَابَهُ عَلَيْكَ الْأَصْوَاتُ، كُلَّ يَوْمٍ أَنْتَ فِي شَأْنٍ لَا يَشْغُلُكَ شَأْنٌ عَنْ شَأْنٍ، عَالِمُ الْغَيْبِ وَأَخْفَى، دَيَّانُ الدِّينِ، مُدَبِّرُ الْأُمُورِ، بَاعِثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ، مُخَيِّبِ الْعِظَامِ وَهِيَ رَمِيمٌ. أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْمَكْنُونِ الْمَخْزُونِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ الَّذِي لَا يُخَيَّبُ مَنْ سَأَلَكَ بِهِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَأَنْ تُعَجِّلَ فَرَجَ الْمُتَّقِمِ لَكَ مِنْ أَعْدَائِكَ وَأَنْجِزْ لَهُ مَا وَعَدْتَهُ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»

تویی خداوند هیچ معبود حقی غیر از تو نیست، اول و آخر و ظاهر و باطن هستی؛
و تویی خداوند هیچ معبود حقی جز تو نیست، زیاد و کم اشیاء به تو برمی گردد؛ و تویی
خداوند هیچ خدایی غیر از تو نیست، مخلوقات را آفریدی بی آن که از غیر خودت
کمک بگیری یا نیازی به آن ها داشته باشی؛ تویی خداوند هیچ خدایی جز تو نیست،
مشیت از تو و ابتدا کردن از تو است؛ و تویی خداوند هیچ معبودی جز تو نیست، پیش از
قبل و آفریننده قبل هستی؛ و تویی خداوند هیچ معبودی جز تو نیست، بعد از بعد
و آفریننده بعدی، آنچه را بخواهی محو می کنی و آنچه را می خواهی اثبات می نمایی،
و نزد تو است ام الكتاب؛ تویی خداوند هیچ خدایی جز تو نیست، پایان و وارث هر
شیء هستی؛ تویی خداوند هیچ معبودی جز تو نیست، هیچ کم و زیاد و ریز و درشتی از
تو پنهان نمی باشد؛ تویی خداوند هیچ معبودی جز تو نیست، لغت ها بر تو مخفی
نمی ماند و صداها بر تو مشتبه نمی شود، هر روز تو در کاری هستی و هیچ کاری از کار

دیگر تو را مشغول نمی‌دارد، غیب و پنهان‌تر از آن را دانا هستی، نگهبان دین و تدبیر کننده امور، برانگیزنده مردگان از قبرها، زنده کننده استخوان‌های پوسیده‌ای؛ از تو می‌خواهم به نام در پرده مخزون حتی قیومت که هر کس تو را به آن بخواند ناامید نمی‌شود؛ این که بر محمد و آل او درود بفرستی و فرج انتقام گیرنده برای تو از دشمنانت را به زودی برسانی و آنچه به او وعده کرده‌ای وفا فرمایی، ای صاحب جلال و اکرام. راوی گوید: عرض کردم: دعا برای چه کسی بود؟ فرمود: او مهدی آل محمد علیه السلام است. سپس فرمود: پدرم قربان آن فربه شکم، پیوسته ابرو، باریک ساق، که شانه‌هایش پهن است، گند مگونی که با وجود آن از اثر شب زنده‌داری به زردی نیز آمیخته است، پدرم فدای کسی که شب خود را با رکوع و سجود به شمارش ستارگان می‌گذارند، پدرم قربان کسی که در راه خدا هیچ ملامت کننده‌ای بر او اثر نمی‌کند، چراغ تاریکی، پدرم فدای کسی باد که قائم به امر خداوند است.

عرضه داشتم: خروج او کی اتفاق می‌افتد؟ فرمود: هرگاه سپاهیان را در انبار در کرانه فرات و دجله مشاهده کردی، و پل کوفه منهدم و بعضی از خانه‌های کوفه سوزانده شد، پس هرگاه آن‌ها را دیدی خداوند آنچه خواهد انجام دهد، هیچ چیز بر امر خداوند غالب و چیره نگردد، و هیچ حکم او را تأخیر نیندازد.^۱

۴ - بعد از نماز صبح

از مواقعی که دعا برای تعجیل فرج تأکید بیشتری دارد، پس از نماز صبح است و دلیل بر این معنی - اضافه بر آنچه در بعد از نماز ظهر گذشت - روایتی است که مجلسی در کتاب «مقباس» در تعقیب نماز صبح آورده که: پس از نماز صبح پیش از آن که حرفی بزند صدبار بگوید: «یا رَبِّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَ آلِ مُحَمَّدٍ وَأَعْتِقْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ»
 پروردگارا! بر محمد و آل او درود فرست و گشایش کار آل محمد را زودتر برسان و گردنم را از آتش [دوزخ] رهایی بخش.

۵ - بعد از هر دو رکعت از نماز شب

شاهد بر این است یاد شدن خصوص این عنوان در دعایی که علمای بزرگوار ما - که خدای شان رحمت کند - در تعدادی از کتاب های معتبر آن را روایت کرده اند و بعضی از اصحاب این دعا را ضمن دعاهایی که بعد از دو رکعت اول نماز شب وارد شده آورده اند. دعا این است: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَلَمْ يُسْأَلْ مِثْلَكَ، أَنْتَ مَوْضِعُ مَسْأَلَةِ السَّائِلِينَ وَمُنْتَهَى رَغْبَةِ الرَّاعِيِينَ، أَدْعُوكَ وَلَمْ يُدْعَ مِثْلَكَ، وَأَرْغَبُ إِلَيْكَ وَلَمْ يُرْغَبْ إِلَيَّ مِثْلَكَ، أَنْتَ مُجِيبُ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ وَأَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ. أَسْأَلُكَ بِأَفْضَلِ الْمَسَائِلِ وَأَنْجَحِهَا وَأَعْظَمِهَا، يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ، وَيَا سَمَائِكَ الْحُسْنَى وَأَمْثَالِكَ الْعُلْيَا وَنِعْمِكَ الَّتِي لَا تُحْصَى وَيَا كَرَمَ أَسْمَائِكَ عَلَيْكَ وَأَحَبِّهَا إِلَيْكَ وَأَقْرَبِهَا مِنْكَ وَسَيْلَةَ وَأَشْرَفِهَا عِنْدَكَ مَنزِلَةً وَأَجْزَلِهَا لَدَيْكَ ثَوَاباً

وَأَسْرَعِيهَا فِي الْأُمُورِ إِجَابَةً، وَيَا سَمِيكَ الْمَكْنُونِ الْأَكْبَرِ الْأَعَزَّ الْأَجَلِّ الْأَعْظَمِ الْأَكْرَمِ
الَّذِي تُحِبُّهُ وَتَهْوِيهِ وَتَرْضَى بِهِ عَمَّنْ دَعَاكَ بِهِ فَاسْتَجَبْتَ لَهُ دُعَائِهِ، وَحَقُّ عَلَيْكَ أَنْ
لَا تَحْرِمَ سَائِلَكَ وَلَا تَرُدَّهُ وَبِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ وَالْقُرْآنِ
الْعَظِيمِ وَبِكُلِّ اسْمٍ دَعَاكَ بِهِ حَمَلَةٌ عَرْشِكَ وَمَلَأَيْكَتُكَ وَأَنْسِيَاؤُكَ وَرُسُلُكَ وَأَهْلُ
طَاعَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُعَجِّلَ فَرَجَ وَلِيِّكَ وَابْنِ
وَلِيِّكَ، وَتُعَجِّلَ خِزْيَ أَعْدَائِهِ»

پروردگارا! من از تو سؤال می‌کنم و همچون تویی سؤال نشده (مثلی برای تو نیست
تا سؤال گردد)، تو در خواستگاه سؤال‌کنندگان و آخرین مورد روی آوردن توجه
کنندگان، تو را می‌خوانم و هیچ‌کس چون تو خوانده نشده. و به تو امید می‌بندم که مثل
تویی نیست تا به او توجه گردد. تو اجابت‌کننده دعای بیچارگانی و مهربان‌ترین
مهربانانی. از تو درخواست می‌کنم به برترین و مقبول‌ترین و عظیم‌ترین مسایل، ای
خدا! ای بخشنده! ای مهربان! و به نیکوترین اسم‌هایت و برترین نمونه‌هایت
و نعمت‌های بیرون از شمارت و به گرامی‌ترین اسم‌هایت و محبوب‌ترین آن‌ها نزد تو
و نزدیک‌ترین آن‌ها از جهت وسیله به سوی تو و والاترین آن‌ها از لحاظ منزلت نزد تو
و پربرترین آن‌ها از جهت ثواب و پاداش تو و سریع‌ترین آن‌ها در اجابت امور. و تو را
سوگند به اسم مکنونت! آن اسم اکبر اعزّ اجلّ اکرم که آن را دوست می‌داری و به آن
توجه و عنایت داری و به آن از هر که تو را بخواند راضی می‌شوی و دعایش را مستجاب
فرمایی و بر تو است که سائلت را محروم‌نمایی و او را رد نکنی. و تو را سوگند! به هر
اسمی که برای تو است در تورات و انجیل و زبور و قرآن عظیم و به هر اسمی که حاملان

عرشت و فرشتگان و پیامبران و فرستادگان و فرمانبرداران از آفریدگان تو را به آن می خوانند که بر محمد و آل محمد درود بفرستی و این که فرج و گشایش کار ولی خود و فرزند ولی ات را زود برسانی و در خواری و رسوایی دشمنانش تعجیل فرمایی و ما را از اصحاب و یارانش قرار دهی و به وجود او امیدمان را روزی فرمایی و به برکت عنایت او دعایمان را مقرون به اجابت نمایی.

می گویم: در کتاب «جمال الصالحین» جملاتی اضافه بر این در دعای فوق دیدم: «وَتَجْعَلْنَا مِنْ أَصْحَابِهِ وَأَنْصَارِهِ وَتَرزُقْنَا بِهِ رَجَائِنَا وَتَسْتَجِيبَ بِهِ دُعَائِنَا»؛

۶ - در قنوت نمازها

شاهد بر این دعاهای امامان علیهم السلام برای تعجیل فرج، در تعدادی از قنوت هایی است که از آنها روایت شده، ما آنچه در این باره از ایشان علیهم السلام به دست ما رسیده در این جا می آوریم، توفیق از خدا است:

یک: سید اجل علی بن طاووس رحمته الله در کتاب «مهج الدعوات» ضمن حدیثی که از ترس طولانی شدن مطلب از آوردن آن خودداری کردیم، از امام زین العابدین علیه السلام چنین آورده: «اللَّهُمَّ إِنَّ جِبِلَّةَ الْبَشَرِيَّةِ وَطِبَاعَ الْإِنْسَانِيَّةِ وَمَا جَرَتْ عَلَيْهِ تَرْكِيَاثُ النَّفْسِيَّةِ وَانْعَقَدَتْ بِهِ عُقُودُ النَّشْئَةِ تَعْجِزُ عَنْ حَمْلِ وَاِرِدَاتِ الْأَقْضِيَّةِ إِلَّا مَا وَقَّعَتْ لَهُ أَهْلَ الْإِضْطِفَاءِ وَأَعْنَتَ عَلَيْهِ ذَوِي الْإِجْتِبَاءِ. اللَّهُمَّ وَإِنَّ الْقُلُوبَ فِي قَبْضَتِكَ وَالْمَشِيَّةَ لَكَ فِي مِلْكِكَ وَقَدْ تَعَلَّمَ أَيُّ رَبِّ مَا الرَّغْبَةُ إِلَيْهِ فِي كَشْفِهِ وَاِقْعَةَ لِأَوْقَاتِهَا بِقُدْرَتِكَ وَاِقْفَةَ بِحَدِّكَ مِنْ إِرَادَتِكَ وَإِنِّي لِأَعْلَمُ أَنَّ لَكَ دَارَ جَزَاءٍ مِنَ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ مَثُوبَةٌ وَعُقُوبَةٌ، وَأَنَّ لَكَ يَوْمًا تَأْخُذُ فِيهِ بِالْحَقِّ وَأَنَّ أَنَاكَ أَشْبَهُهُ

الْأَشْيَاءِ بِكَرَمِكَ وَأَلْيَقُهَا بِمَا وَصَفْتَ بِهِ نَفْسَكَ فِي عَطْفِكَ وَتَرَوْفِكَ وَأَنْتَ بِالْمِرْصَادِ
 لِكُلِّ ظَالِمٍ فِي وَخِيمِ عُقْبَاهُ وَسُوءِ مَثْوَاهُ اللَّهُمَّ وَانْكَ قَدْ أَوْسَعْتَ خَلْقَكَ رَحْمَةً وَ
 حِلْمًا وَ قَدْ بُدِلَتْ أَحْكَامُكَ وَ غَيَّرْتَ سُنْنَ نَبِيِّكَ وَ تَمَرَّدَ الظَّالِمُونَ عَلَى خُلَصَائِكَ
 وَ اسْتَبَاحُوا حَرِيمَكَ وَ رَكَبُوا مَرَاكِبَ الْإِسْتِمْرَارِ عَلَى الْجُرْأَةِ عَلَيْكَ. اللَّهُمَّ فَبَادِرْهُمْ
 بِقَوَاصِفِ سَخَطِكَ وَ عَوَاصِفِ تَنْكِيلَاتِكَ وَ اجْتِنَاثِ غَضَبِكَ، وَ طَهِّرِ الْبِلَادَ مِنْهُمْ وَ اغْفُ
 عَنْهَا آثَارَهُمْ وَ اِخْطُطْ مِنْ قَاعَاتِهَا وَ مَظَانِهَا مَنَارَهُمْ وَ اصْطَلِمَهُمْ بِبَوَارِكِ حَتَّى لَا تَبْقَى
 مِنْهُمْ دِعَامَةٌ لِنَاجِمٍ وَ لَا عَلَمًا لِأَمٍّ وَ لَا مَنَاصًا لِقَاصِدٍ وَ لَا رَائِدًا لِمْزِتَادٍ. اللَّهُمَّ امْحُ
 آثَارَهُمْ وَ اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَ دِيَارِهِمْ وَ امْحَقْ عُقَابَهُمْ وَ افْكُكْ أَضْلَابَهُمْ وَ عَجِّلْ
 إِلَيَّ عَذَابَكَ السَّرْمَدِ انْقِلَابَهُمْ وَ أَقِمْ لِلْحَقِّ مَنَاصِبَهُ وَ اقْدَحْ لِلرُّشَادِ زِنَادَهُ وَ أَيْزِلْ لِسَلْطَنِ
 مُثِيرِهِ وَ أَيْدٍ بِالْعَوْنِ مُرْتَادَهُ وَ وَقِّرْ مِنَ النَّصْرِ زَادَهُ حَتَّى يَعُودَ الْحَقُّ بِجِدَّتِهِ وَ يُبِيرَ مَعَالِمَ
 مَقَاصِدِهِ وَ يَسْلُكَهُ أَهْلُهُ بِالْأَمْنَةِ حَقَّ سُلُوكِهِ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»

پروردگارا! به راستی که اصل خلقت بشری و طبیعت انسانی، و آنچه ترکیبات
 نفسانی بر آن نهاده شده و بندهای آفرینش به آن بسته است، از تحمل آنچه از قضاها فرا
 می رسد عاجزند، مگر آنچه برگزیدگانت را بدان موفق فرموده و نخبگان را بر
 پذیرش آن یاری داده ای. پروردگارا! همانا دلها در قبضه قدرت تو است، مشیت
 و خواست در اختیار تو. و ای پروردگارا! تو می دانی که توجه ما به درگاہت از برای
 برطرف کردنش (=قضا) در جای خودش از قدرت تو واقع نیست، و در محدوده اراده
 و خواست تو نیفتاده است، [شرایط و زمینه های لازم برای برطرف کردنش فراهم
 نمی باشد]، و من می دانم که تو را سرای جزا دادن هر خیر و شری هست، پاداش و کیفر،
 و تو را روزی است که در آن به خاطر حق مؤاخذه خواهی فرمود، و همانا بر دباری تو،

شبیبه ترین چیزها به کرمّت و سزاوارترین شیء به آنچه خودت را در عطف و رأفت وصف کرده‌ای می‌باشد. و تو در کمین هر ستمگری هستی که عاقبت کارش و خیم و منزلگاهش سخت خواهد بود. پروردگارا! و به راستی که تو رحمت و بردباری‌ات را بر تمامی خلقت فراگیر ساخته‌ای، در حالی که احکام و دستوراتت عوض شد، و سنت‌های فرستاده‌ات تغییر کرد، و ستمگران بر خالصات سرکشی کردند، و هتک حریمت را مباح شمردند، و پیوسته با تجرّی بر ساحت کبریایی تو تاختند. پروردگارا! پس با خشم شکننده‌ات و طوفان‌های عقوبت و غضب ریشه کن کننده‌ات آن‌ها را برگیر، و جهان را از لوّث وجودشان پاک گردان، و آثارشان را از آن محو کن، و از صحنه‌ها و مخفی‌گاه‌های زمین نشانه‌های آنان را برافکن، و با هلاک خویش آن‌ها را از بیخ برکن، تا برای آن‌ها هیچ زمینه‌ای برای رویدن باقی نگذاری و نشانی برای رهروی به سوی آنان نگه نداری و راه خلاصی برایش ننهی و جایی برای جوینده‌ای ترک نگویی، پروردگارا! آثارشان را محو فرمای و ثروت‌ها و دیارشان را نابود ساز، و جانشینانشان را هلاک گردان، و اصلاشان را از هم جدا کن، و به عذاب جاودانی‌ات افتادشان را زودتر برسان و مناصب حق را بر پای دار، و آتش راهنمایی را فروزان دار، و برای خونخواهی تهییج کننده آن‌ها برانگیز، و خواسته آن‌ها با کمک خویش تأیید کن، و نصرتش را افزون فرمای تا حق با همان تازگی اش باز گردد، و نشانه‌های پیمودنش روشن شود، و اهل حق با ایمنی راه آن را بیمایند، و حق پیمودنش را ادا نمایند، به راستی که تو بر هر چیزی توانایی.^۱

می گویم: بر پڑوهنده روشن بین مانوس با کلمات ائمه اطهار علیهم السلام پوشیده نیست که این دعا برای ظهور مولای غایب از نظرمان حضرت مهدی - ارواحنا فداء - می باشد، و درخواست فرج آن بزرگوار از درگاه پروردگار است، قرائن متعددی نیز در آن هست که اهل اعتبار آن‌ها را می شناسند.

اگر بگویید: شاید منظور از عبارت: «و برای خونخواهی تهییج کننده آن را برانگیز» مختار باشد.

می گویم: بی تردید مراد از آن، حضرت صاحب الزمان است، دعاها و اخبار چندی نیز بر آن دلالت می کند که در قنوت روایت شده از آن بزرگوار - که خداوند فرجش را نزدیک فرماید - خواهد آمد.

دو: قنوتی که در حدیث مزبور از مولایمان ابو جعفر باقر علیه السلام روایت شده:

«يَا مَنْ يَعْلَمُ هَوَاجِسَ السَّرَائِرِ وَمَكَامِنَ الضَّمَائِرِ وَحَقَائِقَ الْخَوَاطِرِ، يَا مَنْ هُوَ لِكُلِّ غَيْبٍ حَاضِرٌ وَلِكُلِّ مَنْسِيٍّ ذَاكِرٌ، وَعَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَادِرٌ وَإِلَى الْكُلِّ نَاطِرٌ، بَعْدَ الْمَهَلِّ وَقَرَبَ الْأَجَلِ وَضَعْفَ الْعَمَلِ وَأَرَابَ الْأَمَلِ وَأَنَّ الْمُنْتَقِلَ، وَأَنْتَ يَا اللَّهُ الْآخِرُ كَمَا أَنْتَ الْأَوَّلُ مُبِيدٌ مَا أَنْشَأْتَ وَمُصَيِّرٌهُمْ إِلَى الْبَلِيِّ وَمُقَلِّدُهُمْ أَعْمَالَهُمْ وَمُحَمِّلُهَا ظُهُورَهُمْ إِلَى وَقْتِ نُشُورِهِمْ مِنْ بَعْتَةِ قُبُورِهِمْ عِنْدَ نَفْخَةِ الصُّورِ وَ أَنْشِقَاقِ السَّمَاءِ بِالنُّورِ وَ الْخُرُوجِ بِالْمَنْشَرِ إِلَى سَاحَةِ الْمَحْشَرِ لَا تَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ أَبْصَارُهُمْ وَأَفْسِدَتْهُمْ هَوَاءُ مُتْرَاطِمِينَ فِي غُمَّةٍ مِمَّا أَسْلَفُوا وَ مُطَالِبِينَ بِمَا اخْتَبَأُوا وَ مُحَاسِبِينَ هُنَاكَ عَلَى مَا أَرْتَكَبُوا، الصَّحَائِفُ فِي الْأَعْنَاقِ مَنشُورَةٌ وَالْأَوْزَارُ عَلَى الظُّهُورِ مَا زُورَةٌ لَا انْفِكَالَ وَلَا مَنَاصَ وَلَا مَحِيصَ عَنِ الْقِصَاصِ، قَدْ أَفْحَمْتَهُمُ الْحُجَّةَ وَحَلُّوا فِي حَيْرَةِ الْمَحْجَةِ

وَهَمْسِ الضَّجَّةِ، مَعْدُولٌ بِهِمْ عَنِ الْمَحَجَّةِ إِلَّا مَنْ سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللَّهِ الْحُسْنَى فَنَجَا مِنْ هَوْلِ الْمَشْهَدِ وَعَظِيمِ الْمَوْرِدِ وَلَمْ يَكُنْ مِمَّنْ فِي الدُّنْيَا تَمَرَّدَ وَلَا عَلَى أَوْلِيَاءِ اللَّهِ تَعَنَّدَ وَلَهُمْ اسْتَعْبَدَ وَعَنْهُمْ بِحَقُوقِهِمْ تَفَرَّدَ، اللَّهُمَّ فَإِنَّ الْقُلُوبَ قَدْ بَلَغَتْ الْحَنَاجِرَ، وَالنُّفُوسَ قَدْ عَلَتِ التَّرَاقِي، وَالْأَعْمَارَ قَدْ نَفَدَتْ بِالْإِنْتِظَارِ لَا عَنْ نَقْصِ اسْتِبْصَارٍ وَلَا عَنْ إِتْهَامِ مِقْدَارٍ وَلَكِنْ لِمَا تُعَانِي مِنْ رُكُوبِ مَعَاصِيكَ وَالْخِلَافِ عَلَيْكَ فِي أَوْامِرِكَ وَتَوَاهِيكَ وَالتَّلْعُبِ بِأَوْلِيَائِكَ وَمُظَاهَرَةِ أَعْدَائِكَ. اللَّهُمَّ فَقَرِّبْ مَا قَدْ قَرُبَ، وَأُورِدْ مَا قَدْ دَنَى، وَحَقِّقْ ظُنُونَ الْمُوقِنِينَ، وَبَلِّغِ الْمُؤْمِنِينَ تَأْمِيلَهُمْ مِنْ إِقَامَةِ حَقِّكَ وَنَصْرِ دِينِكَ وَإِظْهَارِ حُجَّتِكَ وَالْإِنْتِقَامِ مِنْ أَعْدَائِكَ»

ای کسی که می داند چه در دل همی گذرد، و چه در باطن ها همی پنهان گردد و در خاطره ها چه نهفته است، ای آن که هر پنهانی را شاهد و ناظر، و هر فراموش شده ای را ذاکر، و بر هر کاری قادر، و به همه چیز ناظر هستی! مدارا به طول انجامید و اجل نزدیک گردید، و عمل به سستی گرایید، و امید به نهایت رسید، و هنگام منتقل شدن فرا رسید. و تو ای پروردگار! آخری چنان که اول هستی، آنچه ایجاد فرموده ای فنا دهنده ای، و خلائق را به فرسودگی می رسانی، و کارهای شان را به عهده شان و امی گذاری، و مسؤولیت شان را بر پشت شان قرار می دهی، تا وقت پراکنده شدن شان در برانگیخته شدن از قبرهای شان هنگام دمیدن در صور، و شکفته شدن آسمان به نور، و بیرون گشتن با پراکندگی به صحنه محشر، در حالی که چشم های شان خیره مانده و دل های شان در اضطراب افتاده باشد. از کارهای گذشته خود در غم فرو مانده و از گناهانی که بر دوش دارند بازخواست شوند، و آنجا است که از آنچه مرتکب

گردیده‌اند پای حساب روند، پرونده‌ها در گردن آویخته، و سنگینی معاصی بر پشت‌ها فروریخته، نه از او جدا گردد و نه راه خلاصی هست و نه گریزی از قصاص، به راستی که دلایل، لب‌های‌شان را بسته باشد، و در سرگردانی بین راه، و پنهانی ناله، و امانده و از راه میانه دور افتاده‌اند، مگر آن‌که پیش‌تر نیکی به او رسیده باشد. که از هول آن صحنه و بزرگی حادثه ورود به آن نجات خواهد یافت، [و نیز باید که] در دنیا سرکشی نکرده و با اولیای خدا لجاجت نورزیده و از آن‌ها دوری ننموده و حقوق‌شان را از آن خود نشمرده باشد. بار الها! به راستی که دل‌ها به گلوها رسید، و جان‌ها بر لب آمد، و عمرها در انتظار پایان یافت، و این نه از کمی بینش و نه از جهت متهم ساختن تقدیر است، بلکه به خاطر آنچه از گناهایی که واقع می‌شود و با تو در او امر و نواهیات مخالفت می‌گردد، و به بازی گرفتن دوستان و چیرگی دشمنان می‌باشد؛ پروردگارا! پس آنچه نزدیک شده نزدیک‌تر گردان و آنچه نزدیک رسیده برسان، و آرزوهای باورداران را تحقق بخش و امید مؤمنین را از برپایی حقت و یاری دینت و آشکار نمودن حجت و انتقام گرفتن از دشمنان به ثمر برسان.^۱

سه: قنوت حضرت ابو جعفر محمد بن علی جواد - که درود خداوند بر او و پدران و فرزندان گرامی‌اش باد - در حدیث یاد شده آمده است: «مَنَّا حُكَّ مُتَّابِعَةٌ وَأَيَادِيكَ مُتَوَالِيَةٌ وَنِعْمَتِكَ سَابِقَةٌ، وَشُكْرُنَا قَصِيرٌ وَحَمْدُنَا يَسِيرٌ، وَأَنْتَ بِالتَّعَطُّفِ عَلَيَّ مَنْ اعْتَرَفَ جَدِيرٌ. اللَّهُمَّ وَقَدْ غُصَّ أَهْلُ الْحَقِّ بِالرِّيقِ وَأَرْتَبَكَ أَهْلُ الصِّدْقِ فِي الْمَضِيقِ، وَأَنْتَ اللَّهُمَّ بِعِبَادِكَ وَذَوِي الرَّغْبَةِ إِلَيْكَ شَفِيقٌ وَبِاجَابَةِ دُعَائِهِمْ وَتَعْجِيلِ الْفَرَجِ عَنْهُمْ

حَقِيقٌ. اَللّٰهُمَّ فَصَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّآلِ مُحَمَّدٍ وَّبَادِرْنَا مِنْكَ بِالْعَوْنِ الَّذِي لَا خِذْلَانَ بَعْدَهُ
وَالنَّصْرِ الَّذِي لَا بَاطِلَ يَتَكَادَهُ وَاَتَحُّ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ مَتَاحًا فَيَّاحًا يَأْمَنُ فِيهِ وَّلِيْكَ
وَيُخَيِّبُ فِيهِ عَدُوْكَ وَّتَقَامُ فِيهِ مَعَالِمُكَ وَتَظْهَرُ فِيهِ اَوْامِرُكَ وَتَسْكَنُ فِيهِ عَوَادِي
عِدَاتِكَ. اَللّٰهُمَّ بَادِرْنَا مِنْكَ بِدَارِ الرَّحْمَةِ وَّبَادِرْ اَعْدَائِكَ مِنْ بَاسِكَ بِدَارِ النِّقْمَةِ. اَللّٰهُمَّ
اَعِنَّا وَاغْنِنَا وَاَرْفَعْ نِقْمَتَكَ عَنَّا وَاَجْلِّهَا بِالْقَوْمِ الظَّالِمِيْنَ»

موهبت‌هایت پی در پی و عنایت‌هایت پیوسته و نعمت‌هایت تمام و شکر ما کوتاه
و حمد ما اندک و تو بر بذل عطوفت بر کسی که اقرار کند، شایسته‌ای. پروردگارا! و البته
اهل حق را گلوها بسته شد و اهل صدق در تنگنا پریشان گردیدند. و تو ای پروردگارا! به
بندگان و رغبت‌کنندگان به سویت مهربان هستی و به اجابت دعای آن‌ها و زود
رسانیدن گشایش بر آن‌ها شایسته‌ای. پروردگارا! پس بر محمد و آل محمد درود فرست
و به زودی از جانب خود کمکی به ما رسان که پس از آن خواری نباشد، و نصرتی عطا
کن که هیچ باطلی آن را دشوار نسازد، و از سوی خود برای ما زمینه فراخی فراهم فرمای
تا در آن ولی تو در امان و دشمنت ناامید شود، و در آن، فراخ‌نای نشانه‌هایت بر پای
گشته، و او امرت آشکار شده و دشمنی‌های دشمنانت ترک گردد. پروردگارا! از جانب
خود به رحمت پیشی گیر، و با نقیمت خویش از عذابت بردشمنانت مبادرت ورز.
پروردگارا! ما را یاری فرمای و به فریادمان برس و عقوبت خویش را از ما بردار و بر قوم
ستمگران فرود آور.^۱

می‌گوییم: شاهد بر این‌که دعای فوق از برای تعجیل فرج مولا یمان

صاحب الزمان - که درود خدا بر او و خاندانش باد - می باشد؛ این است که امور یاد شده در آن جز با ظهور آن جناب و آشکار شدن آن آفتاب تحقق نخواهد یافت. چنان که در اخبار و احادیث این معنی بیان شده است. آری در زمان حکومت آن حضرت تقیه برداشته می شود و اولیای خدا امنیت یابند و دشمنان ناامید گردند و معالم دین خدا برقرار و اوامر آشکار می شود.

چهار: قنوت دیگری از همان حضرت علیه السلام در حدیث مشارالیه آمده، و آن مشتمل است بر دعا برای منتظرین ظهور صاحب الامر - عجل الله فرجه الشریف - و دوستان و دعا کنندگان در حق آن حضرت، قنوت چنین است: «اللَّهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ بِلا أَوْلِيَّةٍ مَعْدُودَةٍ، وَالْآخِرُ بِلا آخِرِيَّةٍ مَخْدُودَةٍ، أَنْشَأْتَنَا لا لِعِلَّةٍ إِقْتِساراً، وَاخْتَرَعْتَنَا لا لِحَاجَةٍ إِقْتِدَاراً، وَابْتَدَعْتَنَا بِحِكْمَتِكَ اخْتِياراً، وَبَلَّوْتَنَا بِأَمْرِكَ وَنَهْيِكَ اخْتِياراً وَأَيَّدْتَنَا بِالْأَلاتِ، وَمَنْحَتَنَا بِالْأَدْوَاتِ، وَكَلَّفْتَنَا الطَّاقَةَ وَجَسَّمْتَنَا الطَّاعَةَ، فَأَمَرْتَ تَخِييراً وَنَهَيْتَ تَحْذِيراً وَخَوَّلْتَ كَثِيراً وَسَأَلْتَ يَسِيراً، فَعُصِي أَمْرُكَ فَحَلُمْتَ وَجُهَلْ قَدْرُكَ فَتَكَرَّمْتَ، فَأَنْتَ رَبُّ الْعِزَّةِ وَالْبَهَاءِ وَالْعِظْمَةِ وَالْكَبْرِيَاءِ وَالْإِحْسَانِ وَالنَّعْمَاءِ وَالْمَنْ وَالْآلَاءِ وَالْإِنْجَازِ وَالْوَفَاءِ، لا تُحِيطُ الْقُلُوبُ لَكَ بِكُنْهِ وَلا تُدْرِكُ الْأَوْهَامُ لَكَ صِفَةً وَلا يُشْبِهُكَ شَيْءٌ مِنْ خَلْقِكَ وَلا يُمَثَلُ بِكَ شَيْءٌ مِنْ صَنِيعَتِكَ، تَبَارَكْتَ أَنْ تُحَسَّ أَوْ تُمَسَّ أَوْ تُدْرِكَكَ الْحَوَاشِ الْخَمْسُ وَأَنْتَ يُدْرِكُ مَخْلُوقُ خَالِقِهِ وَتَعَالَيْتَ يا إلهي عَمَّا يَقُولُ الظَّالِمُونَ عُلُواً كَثِيراً. اللَّهُمَّ أَدِلْ لِأَوْلِيائِكَ مِنْ أَعْدَائِكَ الظَّالِمِينَ الْبَاغِينَ النَّاكِثِينَ الْقَاسِطِينَ الْمَارِقِينَ الَّذِينَ أَضَلُّوا عِبَادَكَ وَحَرَّفُوا كِتَابَكَ وَبَدَّلُوا أَحْكامَكَ وَجَحَدُوا حَقَّكَ وَجَلَسُوا مَجالِسَ أَوْلِيائِكَ جُرْأَةً عَلَيْكَ وَظُلماً مِنْهُمْ

لِأَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ عَلَيْهِمْ سَلَامُكَ وَصَلَوَاتُكَ وَرَحْمَتُكَ وَبَرَكَاتُكَ، فَضَلُّوا خَلْقَكَ وَهَتَكُوا حِجَابَ سِرِّكَ عَنْ عِبَادِكَ، وَاتَّخَذُوا اللَّهُمَّ مَالِكَ دُولًا وَعِبَادَكَ خَوْلًا، وَتَرَكَوا اللَّهُمَّ عَالَمَ أَرْضِكَ فِي بَكْمَاءَ عَمِيَاءَ ظَلَمَاءَ مُدْهِمَةً، فَأَغْيَيْنَهُمْ مَفْتُوحَةً وَقَلَّبُوهُمْ مَعْمِيَةً وَلَمْ تُبْقِ لَهُمُ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ مِنْ حُجَّةٍ لَقَدْ حَذَرْتَ اللَّهُمَّ عَذَابَكَ وَبَيَّضْتَ نِكَالَكَ وَوَعَدْتَ الْمُطِيعِينَ إِحْسَانَكَ وَقَدَّمْتَ إِلَيْهِمُ بِالنُّذُرِ، فَأَمَنْتَ طَائِفَةً. فَأَيِّدِ اللَّهُمَّ الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّكَ وَعَدُوِّ أَوْلِيَائِكَ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ وَإِلَى الْحَقِّ دَاعِينَ وَلِلْإِمَامِ الْمُنتَظَرِ الْقَائِمِ بِالْقِسْطِ تَابِعِينَ. وَجَدِّدِ اللَّهُمَّ عَلَى أَعْدَائِكَ وَأَعْدَائِهِمْ نَارَكَ وَعَذَابَكَ الَّذِي لَا تَدْفَعُهُ عَنِ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَقَوِّ ضَعْفَ الْمُخْلِصِينَ لَكَ بِالْمَحَبَّةِ، الْمُشَايِعِينَ لَنَا بِالْمُوَالَاةِ، الْمُتَّبِعِينَ لَنَا بِالتَّصْدِيقِ وَالْعَمَلِ، الْمُوَارِثِينَ لَنَا بِالْمُوَاسَاةِ فِينَا، الْمُحِبِّينَ ذِكْرَنَا عِنْدَ اجْتِمَاعِهِمْ. وَشُدِّدِ اللَّهُمَّ رُكْنَهُمْ وَسَدِّدِ لَهُمُ اللَّهُمَّ دِينَهُمُ الَّذِي أَرْضَيْتَهُ لَهُمْ وَأَثَمِمْ عَلَيْهِمْ نِعْمَتَكَ وَخَلِّصْهُمْ وَاسْتَخْلِصْهُمْ، وَسُدِّدِ اللَّهُمَّ فَقْرَهُمْ، وَالْمُمْ اللَّهُمَّ شَعَثَ فَاقَتِهِمْ وَاعْفِرِ اللَّهُمَّ ذُنُوبَهُمْ وَخَطَايَاهُمْ، وَلَا تُزِغْ قُلُوبَهُمْ بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَهُمْ وَلَا تُخْلِهِمْ يَا رَبِّ بِمَعْصِيَتِهِمْ وَاحْفَظْ لَهُمْ مَا مَنَحْتَهُمْ مِنَ الطَّهَارَةِ بِوِلَايَةِ أَوْلِيَائِكَ وَالْبِرَاءَةِ مِنْ أَعْدَائِكَ إِنَّكَ سَمِيعٌ مُجِيبٌ وَصَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ»

پروردگارا! تو اول هستی بی آن که اولیتی تو از جهت عدد باشد و آخر هستی (بازگشت همه چیز به تو است) بی آن که آخریتی تو را حد و مرزی باشد. ما را ایجاد فرمودی نه به خاطر علتی، بدون این که اختیاری در آن داشته باشیم و ما را آفریدی نه از روی نیاز [به ما و با آن]، قدرت نمایی کردی و با حکمت خویش ما را از روی اختیار

پدید آوردی و به جهت آزمایش ما به او امر و نواهیات دچارمان ساختی و با ابزارها تأییدمان کردی. و وسایل به ما عنایت نمودی، و به مقدار توانمان تکلیف دادی، و فرمانبرداری از دستوراتت را بر عهده مان نهادی. پس با اختیار دادن [نه به اجبار] امر فرمودی و به جهت هشدار دادن نهی کردی، و بسیار نعمت بخشیدی، و [عبادت] اندکی خواستی، آن گاه دستورت سرپیچی شد پس بردباری کردی، و قدر تو ناشناخته ماند و بزرگواری نمودی، پس تو پروردگار عزت و تابش و عظمت و کبریا و احسان و نعمت و نیکی و مواهب معنوی و بخشش ها و عطاها، و بر آوردن و وفا کردن هستی، دل ها هیچ نهایی از تو را نیابند، و او هام صفتی از تو درک ننمایند، و هیچ چیز از آفریدگانت به تو شباهت ندارد، و هیچ چیزی از ساخته هایت به تو مانند نگردد، برتر از آنی که احساس یا لمس شوی یا حواس پنجگانه تو را درک نماید، و کسی می شود مخلوقی آفریننده اش را درک کند، و خدا یا تو بسیار منزّه تر و برتر از آنی که ستمگران می گویند، بار الها! دوستانت را بر دشمنان ستمگر تبه کار پیمان شکن بیدادگرت یاری کن بر آن هایی که بندگانت را گمراه و کتابت را تحریف [و معنی آن را بر خلاف واقع توجیه] و احکامت را تغییر دادند [و بر خلاف آن عمل کردند] و حقت را انکار نمودند و با تجزی نسبت به تو به جای اولیای تو نشستند و به خاندان پیامبرت - که سلام و درود و رحمت و برکاتت بر آنها باد - ظلم کردند، پس گمراه شده و خلق تو را به گمراهی کشاندند، و پرده پوششت را از بندگانت برگرفتند. و ای پروردگار! مال تو را در میان خود گردانیدند و بندگانت را به بردگی کشانیدند. و ای پروردگار جهان! زمینت را در گنگی و کوری و تاریکی سخت رها نمودند، چشم های شان باز و دل های شان نابینا

است، و ای پروردگار برای آن‌ها دلیلی علیه خودت باقی نگذاشتی، پروردگارا عذابت را هشدار دادی و عقابت را بیان فرمودی و به فرمانبرداران، احسانت را وعده کردی، و بیم دهندگان را به سوی آنان فرستادی پس عده‌ای ایمان آوردند، پس ای پروردگارا! ایمان آورندگان را بر دشمنت و دشمن اولیائت تأیید فرمای تا آشکار گردند و به حق دعوت کنند، و از امام مُنْتَظَرِ برپاکننده عدل و داد پیروی نمایند. و ای پروردگارا! آشت را و عذابت را که از گروه ستمگران دور نمی‌داری بر دشمنانت و دشمنان آن‌ها تجدید کن. پروردگارا! بر محمد و آل محمد درود فرست و ناتوانی اخلاص داران در محبت تو که با همدردی با ما از ما پیروی کنند که هنگام گردهم آیی شان یاد ما را دوست می‌دارند، ناتوانی اینان را نیرو بخش، خدایا! ارکانشان را محکم گردان. خدایا! دینی که برای آنان پسندیده‌ای برایشان استوار ساز و نعمت را بر آنان تمام فرمای و آنان را [از دست ستمگران] خلاص کن و [برای خویش] برگزین. خدایا! فقر آن‌ها را بر بند. خدایا! پریشان حالی نیازمندی‌شان را به سامان رسان. خدایا! گناهانشان را بیامرز و خطاهایشان بیخشای و پس از آن که هدایتشان کرده‌ای دل‌هایشان را از حق برمتابان. و ای پروردگارا! آن‌ها را در [منجلا ب] معصیت رها مگردان و آنچه به آن‌ها عنایت فرموده‌ای از پاکیزگی به سبب ولایت اولیائت و بیزاری از دشمنانت برای آنان نگهدار. تو شنوای اجابت‌کننده هستی. درود خداوند بر محمد و آل پاکیزه و بی‌آلایش باد.^۱

پنج: قنوت مولا یمان ابوالحسن علی بن محمد امام هادی علیه السلام که در همان حدیث روایت شده، و آن چنین است: «یا من تفرّد بالربوبیة و توحد بالوحدانیة،

۱. بحار الانوار، ۸۵ / ۲۲۵ و ۲۲۶.

يَا مَنْ أَضَاءَ بِاسْمِهِ النَّهَارَ وَأَشْرَقَتْ بِهِ الْأَنْوَارُ وَأَظْلَمَ بِأَمْرِهِ حِنْدِسُ اللَّيْلِ وَهَطَلَ بِغَيْثِهِ
وَابِلُ السَّيْلِ، يَا مَنْ دَعَاهُ الْمُضْطَرُّونَ فَأَجَابَهُمْ وَلَجَأَ إِلَيْهِ الْخَائِفُونَ فَأَمَنَهُمْ وَعَبَدَهُ
الطَّائِعُونَ فَشَكَرَهُمْ وَحَمِدَهُ الشَّاكِرُونَ فَأَثَابَهُمْ مَا أَجَلَ شَأْنِكَ وَأَعْلَا سُلْطَانِكَ وَأَنْفَذَ
أَحْكَامَكَ، أَنْتَ الْخَالِقُ بِغَيْرِ تَكْلُفٍ وَالْقَاضِي بِغَيْرِ تَحْيِيفٍ، حُجَّتْكَ الْبَالِغَةُ وَكَسَلِمْتُكَ
الدَّامِغَةُ بِكَ اعْتَصَمْتُ وَتَعَوَّذْتُ مِنْ نَفْثَاتِ الْعِنْدَةِ وَرَصَدَاتِ الْمُلْحِدَةِ الَّذِينَ أَلْحَدُوا
فِي أَسْمَائِكَ وَرَصَدُوا بِالْمَكَارِهِ لِأَوْلِيَائِكَ وَأَعَانُوا عَلَى قَتْلِ أَنْبِيَائِكَ وَأَصْفِيَائِكَ
وَقَصَدُوا لِإِطْفَاءِ نُورِكَ بِإِذَاعَةِ سِرِّكَ وَكَذَّبُوا رُسُلَكَ وَصَدُّوا عَنْ آيَاتِكَ وَاتَّخَذُوا مِنْ
دُونِكَ وَرُسُولِكَ وَدُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَلِيَجَةَ رَغْبَةً عَنكَ، وَعَبَدُوا طَوَاغِيَتَهُمْ وَجَوَابِيَتَهُمْ
أَوْ لَيْتَهُمْ بَدَلًا مِنْكَ فَمَنْتَ عَلَى أَوْلِيَائِكَ بِعَظِيمِ نِعْمَاتِكَ وَجُدْتَ عَلَيْهِمْ بِكَرِيمِ آيَاتِكَ
وَأَتَمَمْتَ لَهُمْ مَا أَوْلَيْتَهُمْ بِحُسْنِ جَزَائِكَ حِفْظًا لَهُمْ مِنْ مُعَانَدَةِ الرُّسُلِ وَضَلَالِ السُّبُلِ
وَصَدَقْتَ لَهُمْ بِالْعُهُودِ أَلْسِنَةً الْإِجَابَةِ وَخَشَعْتَ لَكَ بِالْعُقُودِ قُلُوبَ الْإِنَابَةِ. أَسْأَلُكَ
اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ الَّذِي خَشَعْتَ لَهُ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَأَخْيَيْتَ بِهِ مَوَاتِ الْأَشْيَاءِ وَأَمَتَّ
بِهِ جَمِيعَ الْأَحْيَاءِ وَجَمَعْتَ بِهِ كُلَّ مُتَفَرِّقٍ وَفَرَّقْتَ بِهِ كُلَّ مُجْتَمِعٍ وَأَتَمَمْتَ بِهِ الْكَلِمَاتِ
وَأَرَيْتَ بِهِ كُبْرَى الْآيَاتِ وَتُبَّتْ بِهِ عَلَى التَّوَابِينَ وَأَخْسَرْتَ بِهِ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ
فَجَعَلْتَ عَمَلَهُمْ هَبَاءً مَنْثُورًا وَتَبَّرْتَهُمْ تَبِيرًا أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ
تَجْعَلَ شِيَعَتِي مِنَ الَّذِينَ حُمِلُوا فَصَدَّقُوا وَاسْتُنْطِقُوا فَتَطَقُوا آمِنِينَ مَأْمُونِينَ. اللَّهُمَّ
إِنِّي أَسْأَلُكَ لَهُمْ تَوْفِيقَ أَهْلِ الْهُدَى وَأَعْمَالَ أَهْلِ الْيَقِينِ وَمُنَاصِحَةَ أَهْلِ التَّوْبَةِ وَعَزْمَ
أَهْلِ الصَّبْرِ وَتَقِيَّةَ أَهْلِ الْوَرَعِ وَكَيْفَانَ الصِّدِّيقِينَ حَتَّى يَخَافُوكَ اللَّهُمَّ مَخَافَةً تَحْجِزُهُمْ
عَنْ مَعَاصِيكَ، وَحَتَّى يَعْمَلُوا بِطَاعَتِكَ لِيُنَالُوا كَرَامَتَكَ، وَحَتَّى يُنَاصِحُوا لَكَ وَفِيكَ

خَوْفًا مِنْكَ، وَحَتَّى يُخْلِصُوا لَكَ النَّصِيحَةَ فِي التَّوْبَةِ حُبًّا لَكَ فَتُوجِبَ لَهُمْ مَحَبَّتَكَ الَّتِي أَوْجَبْتَهَا لِلتَّوَّابِينَ، وَحَتَّى يَتَوَكَّلُوا عَلَيْكَ فِي أُمُورِهِمْ كُلِّهَا حُسْنَ ظَنٍّ بِكَ، وَحَتَّى يَقَوِّضُوا إِلَيْكَ أُمُورَهُمْ ثِقَةً بِكَ اللَّهُمَّ لَا تُنَالُ طَاعَتَكَ إِلَّا بِتَوْفِيقِكَ وَلَا تُنَالُ دَرَجَتَهُ مِنْ دَرَجَاتِ الْخَيْرِ إِلَّا بِكَ. اللَّهُمَّ يَا مَالِكَ يَوْمِ الدِّينِ الْعَالِمَ بِخَفَايَا صُدُورِ الْعَالَمِينَ. طَهِّرِ الْأَرْضَ مِنْ نَجَسِ أَهْلِ الشِّرْكِ وَآخِرِ صِ الْخَرَاصِينَ عَنْ تَقْوِيلِهِمْ عَلَى رَسُولِكَ الْإِفْكَ. اللَّهُمَّ اقْصِمِ الْجَبَّارِينَ وَأَبِرِ الْمُفْتَرِينَ وَأَبِدِ الْأَفَّاكِينَ الَّذِينَ إِذَا تَتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ قَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ وَأَنْجِزْ لِي وَعْدَكَ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ وَعَجِّلْ فَرَجَ كُلِّ طَالِبٍ مُرْتَادٍ إِنَّكَ لِبَالِمِزْ صَادٍ لِلْعِبَادِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ كُلِّ لَبْسٍ مُلْبُوسٍ وَمِنْ كُلِّ قَلْبٍ عَنْ مَعْرِفَتِكَ مَحْبُوسٍ وَمِنْ كُلِّ نَفْسٍ تَكْفُرُ إِذَا أَصَابَهَا بُؤْسٌ، وَمِنْ كُلِّ وَاصِفٍ عَدْلٍ عَمَلُهُ عَنِ الْعَدْلِ مَعْكُوسٍ، وَمِنْ طَالِبٍ لِلْحَقِّ وَهُوَ عَنِ صِفَاتِ الْحَقِّ مَنكُوسٍ، وَمِنْ مُكْتَسِبٍ إِثْمٍ بِإِثْمِهِ مَرْكُوسٍ، وَمِنْ وَجْهِ عِنْدَ تَتَابُعِ النِّعَمِ عَلَيْهِ عُبُوسٍ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ، وَمِنْ نَظِيرِهِ وَأَشْبَاهِهِ وَأَمْثَالِهِ، إِنَّكَ عَلِيُّ عَلِيمٌ حَكِيمٌ»^۱

ای کسی که در پروردگاری بی مانندی و در یگانگی یکتا هستی. ای آن که به نام او روز روشنی یافت و نورها به او درخشید و به فرمان او شب را تاریکی فراگرفت و به باران او سیل شدید جاری شد. ای آن که بیچارگان او را خواندند، پس آن‌ها را اجابت فرمود و ترسناکان به او پناهنده شدند، پس آن‌ها را در امان قرار داد و اهل طاعت او را عبادت کردند، پس آن‌ها را پاداش عنایت کرد و شکرگزاران حمد او را به جای آوردند، پس به آن‌ها ثواب داد. چه شأن بزرگ و قلمرو وسیع و دستورات نافذی داری. تو

آفریدگاری بدون رنج، و قضاوت کننده بدون ستم هستی. دلیلت رسا و کلمات هلاک کننده است. به تو تمسک جستم و پناهنده شدم از دم‌های اهل عناد و کمین‌گاه‌های صاحبان الحاد؛ آنان که در اسماء تو ملحد شدند و برای اذیت به اولیائت کمین کردند و بر کشتن پیامبران و برگزیدگان همدیگر را یاری دادند و با افشای سرّ تو قصد خاموش کردن نورت را نمودند و فرستادگان را تکذیب کردند و از آیات جلوه‌گیری نمودند و غیر تو و فرستاده‌ات و غیر مؤمنین را برای خود برگزیدند، به خاطر روی گرداندن از تو و طاغوت‌های خود و جبت‌هایشان را به جای تو پرستیدند، پس تو بر اولیای خویش نعمت‌های بزرگ را منت نهادی و مواهب گرامی خود را بر آنها بخشیدی، و آنچه به آنها عطا فرموده‌ای با پاداش نیکت تمام کردی، تا آنها را از مخالفت با فرستادگان و گم شدن در راه‌ها حفظ نمایی و زبان اجابت آنها به راستی پیمان‌های تو را پذیرا شده و دل‌های متوجه‌شان قرارها را با خشوع برگرفته. خداوند! تو را می‌خوانم به آن سمت که آسمان‌ها و زمین برایش خشوع کرده و به آن، مرده‌های اشیاء را زنده فرموده‌ای و تمام زندگان را می‌میرانی و هر پراکنده‌ای را جمع و هر جمع شده‌ای را پراکنده سازی، و به آن، کلمات را تمام کرده‌ای و آیات بزرگ را نشان داده‌ای و با آن، بر توبه‌کنندگان بازگشته‌ای و عمل مفسدین را تباه ساخته‌ای پس عمل آنها را همچون غبار پراکنده‌ای و آنها را هلاک نموده‌ای. [تو را به این سمت می‌خوانم] که بر محمد و آل محمد درود فرستی و شیعیانم را از کسانی قرار دهی که مسؤولیت بر عهده‌شان نهاده شد، پس تصدیق کردند و استنطاق گشته، آن‌گاه نطق نمودند، در امان و مورد اطمینان باشند. پروردگارا! من از تو برای آنها توفیق اهل

هدایت و کارهای اهل یقین و اخلاص اهل توبه و قصد اهل صبر و تقیة اهل ورع و پرهیزکاری و پنهان‌کاری صدیقین را خواهانم تا از تو ای پروردگار! چنان بترسند که آنان را از گناهانت بازدارد، و تا به طاعت تو عمل کنند که به گرامی داشتت نایل آیند، و تا این که برای تو و در راه تو از ترس تو اخلاص و خیرخواهی کنند، و تا این که در توبه نصوح خود به خاطر محبت تو از راه خلوص نیت در آیند، پس دوستی آن‌ها را [بر خودت] واجب فرمایی آن دوستی ات را که برای توبه کنندگان واجب ساخته‌ای، و تا این که از روی حسن ظن به تو در تمامی امورشان بر تو توکل نمایند و از روی اطمینان به تو همه شؤون خود را به تو واگذار کنند. بار الها! طاعت تو جز به توفیقت به دست نیاید و هیچ درجه‌ای از درجات خیر جز به عنایت تو تحصیل نگردد. پروردگار! ای مالک روز جزا! دانای به آنچه در سینه‌های عالمیان نهفته! زمین را از نجاست اهل شرک پاک‌سازی کن و دروغگویان را از جهت این که بر فرستاده‌ات تهمت زنند، از میان بردار. بار خدا یا! ستمگران را درهم بشکن و مفتریان را نابود گردان و تهمت‌زنندگان را هلاک فرمای! آنان را که هرگاه آیات خدای رحمان بر ایشان تلاوت شود گویند: داستان‌های پیشینیان است و وعده‌ام را تحقق بخش، به درستی که تو وعده را خلاف نمی‌کنی و فرج و گشایش امر هر خواهنده تلاشگر را [که پیوسته مترقب فرجش هست] زودتر برسان که برای بندگانت در کمین هستی. پناه به تو می‌برم از هر شبهه‌ای که واقع را بیوشاند، و از هر دلی که از شناخت تو زندان شده باشد، و از نفسی که چون سختی و رنج ببیند کفر می‌ورزد، و از هر توصیف‌کننده عدالتی که عملش بر عکس عدالت است، و از هر طلب‌کننده حقی که از صفات حق دور باشد، و از مرتکب گناهی که در گناهش واژگونه

است، و از چهره‌ای که هنگام تداوم نعمت‌ها بر او عبوس و گرفته است، به تو پناه می‌برم از همه این‌ها و از نظیر و اشباه و امثال این امور، به راستی که تو والای دانای حکیم هستی.

شش: قنوت مولایمان ابو محمد امام حسن عسکری علیه السلام که در همان حدیث روایت شده، و شیخ طوسی آن را در مستحبات قنوت نماز و ترذ کر کرده، ولی از حدیث مشار إليه معلوم می‌شود و به دست می‌آید که از دعاهای مطلق باشد که به وقت معینی اختصاص ندارند. سید ابن طاووس در مهج الدعوات گفته: «و او علیه السلام در قنوت خود چنین دعا نموده و به اهل قم امر فرموده آن را بخوانند، هنگامی که از موسی بن بغی شکایت کردند». این قنوت را ان شاء الله تعالی در بخش آینده کتاب خواهیم آورد.

هفت: قنوت مولای عزیزمان حضرت حجت - عجل الله فرجه الشریف - که در همان حدیث آمده است: **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَكْرِمِ أَوْلِيَاءَكَ بِإِنجَازِ وَعْدِكَ وَيَلْغُهُمْ دَرْكَ مَا يُأْمَلُونَهُ مِنْ نَصْرِكَ، وَاكْفُفْ عَنْهُمْ بِأَسْ مَنْ نَصَبَ الْخِلَافَ عَلَيْكَ وَتَمَرَّدَ بِمَنْعِكَ عَلَي رُكُوبِ مُخَالَفَتِكَ وَاسْتِعَانِ بِرِفْدِكَ عَلَي فَلَ حَدِكَ وَقَصْدَ لِكَيْدِكَ بِأَيْدِيكَ وَوَسَعْتَهُ جِلْمًا لِتَأْخُذَهُ عَلَي جَهْرَةٍ أَوْ تَسْتَأْصِلُهُ عَلَي غَرَّةٍ، فَإِنَّكَ اللَّهُمَّ قُلْتَ وَقَوْلِكَ الْحَقُّ: حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا أَتَاهَا أَمْرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَنْ لَمْ تَغْنِ بِالْأُمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ، وَقُلْتَ: فَلَمَّا آسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّ الْغَايَةَ عِنْدَنَا قَدْ تَنَاهَتْ وَإِنَّا لِعَظِيمِكُمْ غَاضِبُونَ، وَإِنَّا عَلَي نَصْرِ الْحَقِّ مُتَعَاضِبُونَ، وَإِلَى وَرُودِ أَمْرِكَ**

مُشْتَاقُونَ، وَإِلَّا نَجَازِ وَعْدِكَ مُرْتَقِبُونَ، وَلِحُلُولِ وَعِيدِكَ بِأَعْدَائِكَ مُتَوَقِّعُونَ. اللَّهُمَّ فَأَذِّنْ بِذَلِكَ وَأَفْتَحْ طُرُقَاتِهِ وَسَهِّلْ خُرُوجَهُ وَوَطِّئْ مَسَالِكَهُ وَأَشْرِعْ شَرَايِعَهُ وَأَيِّدْ جُنُودَهُ وَأَعْوَانَهُ وَبَادِرْ بِأَسْكَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ، وَابْسُطْ سَيْفَ نِقْمَتِكَ عَلَى أَعْدَائِكَ الْمُعَانِدِينَ، وَخُذْ بِالثَّارِ إِنَّكَ جَوَادٌ مَكَّارٌ؛ خدایا! بر محمد و آل محمد درود فرست و اولیائت را با منجز نمودن و عدهات گرامی بدار، و آنها را به آنچه از یاریات امید دارند برسان، و زیان کسانی را که برخلاف تو برخیزند از ایشان دور گردان، و اذیت کسی را که بر ممنوعیت ارتکاب مخالفت سرکشی نموده و با کمک عنایات و نعمت‌های تو در صدد از هم گسستن حدّ تو برآمده و با همان نعمت‌های تو قصد نیرنگ با تو کرده از آنها بازدار، که تو او را با بردباری فرا گرفته‌ای تا او را آشکارا برگیری، یا در حالی که مغرور شده باشد از ریشه برآوری، که البته ای پروردگار! تو فرموده‌ای و فرمودهات حق است: «تا این که زمین سبزی و زینت به خود گرفت و اهل آن پنداشتند که بر آن توان دارند، امر ما در شب یا روز آن را فرار سید، پس آن را درو کردیم انگار که دیروزش هیچ سبزه‌ای نداشته، این چنین آیات را برای قومی که اندیشه کنند تفصیل می‌دهیم» و نیز فرموده‌ای: «پس چون ما را به خشم آوردند، از آنها انتقام گرفتیم» و به راستی که آخرین فرصت نزد ما به سر آمده و ما برای خشم تو غضبناک هستیم، و ما بر یاری حق همداستانیم و به آمدن فرمانت مشتاقیم و برای تحقق یافتن و عدهات در انتظاریم و حلول عذابت را بردشمنانت متوقعیم. بار الها! پس در آن امر ما را اذن بده و راه‌های را بگشای و نحوه بیرون شدنش را آسان کن و زمینه‌های پیمودنش را فراهم ساز و راه‌های آیین‌های را بگشای و سپاهیان و یاورانش را تأیید

فرمای و عذابت را به ستمگران زودتر برسان و شمشیر نعمت را بر دشمنان معاندت بگستران و خونخواهی کن که تو بخشنده بسیار مکرکننده‌ای.

هشت: قنوت دیگری نیز از همان حضرت در همان حدیث آمده: «اللَّهُمَّ
 مَالِكِ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ، وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ
 مَنْ تَشَاءُ، بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، يَا مَاجِدُ يَا جَوَادُ يَا ذَا الْجَلَالِ
 وَالْإِكْرَامِ، يَا بَطَّاشُ يَا ذَا الْبَطْشِ الشَّدِيدِ، يَا فَعَالًا لِمَا يُرِيدُ، يَا ذَا الْقُوَّةِ الْمَتِينِ، يَا
 رَوْفُ يَا رَحِيمُ، يَا لَطِيفُ يَا حَيُّ حِينَ لَا حَيَّ، أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْمَخْرُوجِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ
 الَّذِي اسْتَأْثَرْتُ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ لَمْ يَطَّلِعْ عَلَيْهِ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِكَ، وَأَسْأَلُكَ
 بِاسْمِكَ الَّذِي تُصَوِّرُ بِهِ خَلْقَكَ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ تَشَاءُ وَبِهِ تَسُوقُ إِلَيْهِمْ أَرْزَاقَهُمْ فِي
 أَطْبَاقِ الظُّلُمَاتِ مِنْ بَيْنِ الْعُرُوقِ وَالْعِظَامِ، وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي أَلْفَتَ بِهِ بَيْنَ قُلُوبِ
 أَوْلِيَائِكَ وَبِهِ أَلْفَتَ بَيْنَ الثَّلْجِ وَالنَّارِ، لَا هَذَا يُذِيبُ هَذَا وَلَا هَذَا يُطْفِئُ هَذَا، وَأَسْأَلُكَ
 بِاسْمِكَ الَّذِي كَوَّنْتَ بِهِ طَعْمَ الْمِيَاهِ، وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي أَجْرَيْتَ بِهِ الْمَاءَ فِي
 عُرُوقِ النَّبَاتِ بَيْنَ أَطْبَاقِ الثَّرَى وَسُقَّتِ الْمَاءَ إِلَىٰ عُرُوقِ الْأَشْجَارِ بَيْنَ الصَّخْرَةِ
 الصَّمَاءِ، وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي كَوَّنْتَ بِهِ طَعْمَ الثَّمَارِ وَأَلْوَانِهَا، وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ
 الَّذِي بِهِ تُبَدِّئُ وَتُعِيدُ، وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْفَرْدِ الْوَاحِدِ الْمُتَفَرِّدِ بِالْوَحْدَانِيَّةِ الْمُتَوَحِّدِ
 بِالصَّمَدَانِيَّةِ، وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي فَجَّرْتَ بِهِ الْمَاءَ مِنَ الصَّخْرَةِ الصَّمَاءِ وَسُقَّتَهُ مِنْ
 حَيْثُ شِئْتَ، وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي خَلَقْتَ بِهِ خَلْقَكَ وَرَزَقْتَهُمْ كَيْفَ شِئْتَ وَكَيْفَ
 شَأْوًا، يَا مَنْ لَا تُغَيِّرُهُ الْأَيَّامُ وَاللَّيَالِي أَدْعُوكَ بِمَا دَعَاكَ بِهِ نُوحٌ حِينَ نَادَاكَ فَأَنْجَيْتَهُ
 وَمَنْ مَعَهُ وَأَهْلَكَتَ قَوْمَهُ وَأَدْعُوكَ بِمَا دَعَاكَ بِهِ إِبْرَاهِيمُ خَلِيلُكَ حِينَ نَادَاكَ فَأَنْجَيْتَهُ

وَجَعَلْتَ النَّارَ عَلَيْهِ بَرْدًا وَسَلَامًا وَأَدْعُوكَ بِمَا دَعَاكَ بِهِ مُوسَىٰ كَلِيمُكَ حِينَ نَادَاكَ
فَفَلَقْتَ لَهُ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْتَهُ وَبَنِي إِسْرَائِيلَ وَأَغْرَقْتَ فِرْعَوْنَ وَقَوْمَهُ فِي الْيَمِّ وَأَدْعُوكَ
بِمَا دَعَاكَ بِهِ عِيسَىٰ حِينَ نَادَاكَ فَتَنْجِيْتَهُ مِنْ أَعْدَائِهِ، وَإِلَيْكَ رَفَعْتَهُ وَأَدْعُوكَ بِمَا دَعَاكَ
بِهِ حَبِيبُكَ وَصَفِيُّكَ وَنَبِيِّكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَاسْتَجَبْتَ لَهُ، وَمِنَ الْأَحْزَابِ
نَجَّيْتَهُ وَعَلَىٰ أَعْدَائِكَ نَصْرَتَهُ وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي إِذَا دُعِيتَ بِهِ أَجَبْتَ، يَا مَنْ لَهُ
الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ، يَا مَنْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا وَأَخْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا، يَا مَنْ لَا تُغَيِّرُهُ
الْأَيَّامُ وَاللَّيَالِي وَلَا تَتَشَابَهُ عَلَيْهِ الْأَصْوَاتُ وَلَا تَخْفَىٰ عَلَيْهِ اللُّغَاتُ وَلَا يُبْرِمُهُ الْإِحْاحُ
الْمُلْحِحِينَ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَىٰ جَمِيعِ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ الَّذِينَ بَلَّغُوا عَنكَ الْهُدَىٰ
وَأَعْقَدُوا لَكَ الْمَوَاقِفَ بِالطَّاعَةِ، وَصَلِّ عَلَيَّ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ، يَا مَنْ لَا يُخْلِفُ
الْمِيعَادَ أَنْجِزْ لِي مَا وَعَدْتَنِي وَاجْمَعْ لِي أَصْحَابِي وَصَبْرَهُمْ وَأَنْصُرْنِي عَلَىٰ أَعْدَائِكَ
وَأَعْدَاءِ رَسُولِكَ، وَلَا تُخَيِّبْ دَعْوَتِي فَإِنِّي عَبْدُكَ ابْنُ عَبْدِكَ ابْنُ أُمَّتِكَ أَسِيرٌ بَيْنَ
يَدَيْكَ، سَيِّدِي أَنْتَ الَّذِي مَنَنْتَ عَلَيَّ بِهَذَا الْمَقَامِ وَتَفَضَّلْتَ بِهِ عَلَيَّ دُونَ كَثِيرٍ مِنْ
خَلْقِكَ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُنْجِزَ لِي مَا وَعَدْتَنِي إِنَّكَ أَنْتَ
الصَّادِقُ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ وَأَنْتَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ^۱

پروردگارا! ای صاحب ملک هستی! ملک و سلطان به هر کسی بخواهی می دهی
و جامعه ملک از هر که خواهی بیرون می کنی و هر کس را بخواهی عزیز می گردانی
و هر آن که را خواهی ذلیل سازی، خیر و نیکی در دست تو است، به راستی که تو بر هر
چیزی توانایی، ای بزرگوار! ای جواد! ای صاحب جلال و عظمت و احسان و کرامت!

ای بسیار سخت گیرنده و صاحب بطش شدید! ای آن که هر چه اراده کند انجام دهد! ای صاحب قدرت و نیروی ابدی! ای رؤوف و ای مهربان! ای زنده هنگامی که هیچ زنده‌ای نباشد! از تو می‌خواهم به آن اسم پنهان و مستور زنده پاینده ابدی که در عالم غیب نزد خودت قرار داده‌ای، که هیچ کس از خلقت بر آن اطلاع نیافته، و از تو می‌خواهم به آن اسم تو که به آن، خلایقت را هر طور که خواهی در رجم‌ها شکل می‌دهی و به آن اسم، روزی‌های‌شان را در چند طبقه تاریکی از میان رگ‌ها و استخوان‌ها می‌فرستی، و از تو می‌خواهم به آن نامت که با آن میان دل‌های دوستانت الفت داده‌ای و بین یخ و آتش الفت داده‌ای که نه این آن را آب می‌کند و نه آن این را خاموش می‌سازد، و تو را می‌خوانم به آن اسمت که به آن، مزه آب‌ها را ایجاد کرده‌ای، و تو را می‌خوانم به آن نامت که با آن، آب را به رگ و ریشه درختان در میان سنگ‌خارا فرستاده‌ای، و از تو درخواست دارم به حق آن نامت که به آن، مزه میوه‌ها و رنگ‌های آن‌ها را پرداخته‌ای، و از تو می‌خواهم به آن نامی که با آن ایجاد نموده و باز می‌گردانی، و تو را می‌خوانم به آن اسم یکتای بی‌همتای تو که در وحدانیت یکتاست و در بی‌نیازی بی‌همتا، و تو را می‌خوانم به آن نامت که با آن، آب را از سنگ سخت شکافته و از هر جا خواسته‌ای جاری ساخته‌ای، و تو را می‌خوانم به آن اسمت که با آن، خلقت را آفریدی و هرگونه که خواسته‌ای و هر طور که خواسته‌اند روزی‌شان داده‌ای، ای کسی که روزها و شب‌ها او را تغییر ندهند، تو را می‌خوانم به آنچه نوح تو را به آن خواند هنگامی که ندایت کرد پس او و هر که با او بود نجات دادی، و قومش را هلاک کردی، و دعایت می‌کنم به آنچه ابراهیم خلیلت تو را به آن دعانمود، هنگامی که تو را خواند پس او را

نجات دادی و آتش را بروی سرد و سلامت ساختی، و تو را می خوانم به آنچه موسی کلیمت، تو را به آن خواند، پس دریا (رود نیل) را شکافتی آن گاه او و بنی اسرائیل را نجات دادی و فرعون و قومش را در دریا غرق ساختی، و تو را می خوانم به آنچه عیسی روح تو به آن، تو را خواند آن گاه که به درگاهت ندا کرد، پس از دشمنانش نجاتش دادی و به سوی خودت بالایش بردی، و تو را می خوانم به آنچه حبیب تو و برگزیده و پیامبرت محمد ﷺ تو را به آن خواند، پس دعایش را به اجابت رساندی و از حزبها نجاتش دادی و بر دشمنانت یاری اش دادی، و از تو می خواهم به آن اسمت که هر گاه به آن خوانده شوی اجابت می فرمایی، ای کسی که خَلق و امر از آن تو است، ای آن که علمش همه چیز را فرا گرفته، ای آن که شماره همه چیز را می داند، ای آن که روزها و شبها او را تغییر ندهند و صداها بر او مشتبه و لغت ها بر او پوشیده نماند، و اصرار اصرار کنندگان او را به ستوه نیاورد.

از تو درخواست می کنم که درود بفرستی بر محمد و آل محمد ﷺ برگزیدگان از خلقت، پس با برترین درودهایت بر آنها درود فرست، و بر تمام پیغمبران و فرستادگان درود فرست که هدایت را از جانب تو تبلیغ کردند و پیمانهای اطاعت را محکم بستند، و بر بندگان صالحت درود فرست ای آن که وعده خلافی نمی کنی و وعده ای که به من داده ای تحقق بخش و اصحابم را برایم جمع گردان و صبرشان ده، و مرا بر دشمنانت و دشمنان فرستادهات یاری بخش و دعایم را ناامید مگردان، که من بنده تو، فرزند بندهات، فرزند کنیزت هستم، اسیر درگاه تو ام، ای آقای من! تو هستی که این مقام را بر من منت نهاده ای و از میان بسیاری از خلائقت بر من تفضل فرموده ای. از

تو درخواست دارم که بر محمد و آل محمد علیهم السلام درود فرستی و آنچه به من وعده کرده‌ای تحقق بخشی، به درستی که تو راستگوی هستی و خلف وعده‌نمایی و تو بر هر چیزی توانایی.

نه: مؤلف کتاب «مستدرک» به نقل از کتاب «الذکری» اثر شیخ شهید نقل کرده و گفته است: ابن ابی عقیل برگزیده دعایی را که از امیرالمؤمنین علیه السلام در قنوت روایت شده که آن حضرت چنین دعا می‌کرد: «اللَّهُمَّ إِلَيْكَ شُخِصَتِ الْأَبْصَارُ وَنُقِلَتِ الْأَقْدَامُ وَرُفِعَتِ الْأَيْدِي وَمُدَّتِ الْأَعْنَاقُ وَأَنْتَ دُعِيتَ بِالْأَلْسُنِ وَإِلَيْكَ سِرُّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ فِي الْأَعْمَالِ، رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَشْكُوا إِلَيْكَ فَقَدْ نَبَّيْنَا وَغَيَّبْنَا إِمَامِنَا وَقَلَّةَ عَدَدِنَا وَكَثْرَةَ أَعْدَائِنَا وَتَظَاهَرَ الْأَعْدَاءُ عَلَيْنَا وَوَقَّوعَ الْفِتَنِ بِنَا، فَفَرِّجْ ذَلِكَ اللَّهُمَّ بِعَدْلِ تَظْهِرُهُ وَإِمَامِ حَقِّ نَعْرِفُهُ إِلَهَ الْحَقِّ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ»^۱

خدایا! دیده‌ها به سوی تو (به منظور عفو و رحمت) بازمانده و گام‌ها به جانب تو برداشته شده و دست‌ها بلند گردیده و گردن‌ها کشیده شده و توبه زبان‌ها خوانده شدی و سرو پنهانی بندگان نزد تو (آشکار است) که چه می‌کنند، پروردگارا! بین ما و قوممان به حق حکم فرمای که تو بهترین حکم‌کنندگانی، بار خدایا! راستی که ما به تو شکایت می‌کنیم فقدان پیامبران و غایب بودن امامان و کمی افرادمان و بسیاری دشمنانمان و دست به هم دادنشان را بر ما و افتادن فتنه‌ها در میانمان را؛ پس ای پروردگارا! گشایش

۱. مستدرک الوسائل، ۱ / ۳۱۹ (چاپ جدید، ۴/۴۰۴) الذکری، ۱۸۴.

این‌ها را با عدالتی که آشکار سازی و امام بر حقی که می‌شناسیم فراهم گردان، ای خدای حق اجابت فرما.

وی گفته: و به من رسیده که امام صادق علیه السلام شیعیانش را امر می‌کرد این دعا را در قنوت نماز بعد از کلمات فرج «لا إله إلا الله العلیم الکریم...» بخوانند. ده: در همان کتاب به نقل از «مصباح» شیخ طوسی آورده: و مستحب است که در نماز صبح بعد از قرائت و پیش از رکوع، قنوت به جای آورد و بگوید: «لا إله إلا الله العلیم الکریم لا إله إلا الله العلی العظیم، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْأَرْضِينَ السَّبْعِ وَمَا فِيهِنَّ وَمَا بَيْنَهُنَّ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. يَا اللَّهُ الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُعَجِّلَ فَرَجَهُمْ. اللَّهُمَّ مَنْ كَانَ أَصْبَحَ وَثِقْتُهُ وَرَجَاؤُهُ غَيْرُكَ فَأَنْتَ ثِقْتِي وَرَجَائِي فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا، يَا أَجُودَ مَنْ سُئِلَ وَيَا أَرْحَمَ مَنْ اسْتُرِحِمَ، إِرْحَمْ ضَعْفِي وَقِلَّةَ حِيلَتِي، وَآمِنْ عَلَيَّ بِالْجَنَّةِ طَوَّلًا مِنْكَ، وَفُكَّ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَعَافِنِي فِي نَفْسِي وَفِي جَمِيعِ أُمُورِي كُلِّهَا، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ»^۱

هیچ خدایی نیست جز خدای حلیم کریم، هیچ معبودی نیست جز خدای والای بزرگ، منزّه است خداوند، پروردگار آسمان‌های هفتگانه و پروردگار زمین‌های هفتگانه و آنچه داخل آن‌ها و آنچه مابین آن‌ها است و پروردگار عرش با عظمت، و حمد مخصوص خداوند پروردگار عالمیان است، ای خدایی که هیچ چیز مثل او

۱. مستدرک الوسائل، ۱ / ۳۱۹؛ (چاپ جدید، ۴/۴۰۵)؛ مصباح المنهجد، ۱۷۶.

نیست و او است شنوای دانا! از تو سؤال می‌کنم که بر محمد و آل محمد علیهم السلام درود فرستی و این که گشایش کار و فرج آن‌ها را زودتر برسانی. بار الها! هر کس صبح کند در حالی که امید و پشتیبان دیگری جز تو گرفته باشد، تو در همه امور پشت و امید منی، ای بخشنده‌ترین سؤال شوندگان و ای رحم‌کننده‌ترین کسی که از او رحم خواسته شده، به ناتوانی و کمی چاره‌ام رحم کن و به فضل خویش به بهشت بر من منت گذار و گردنم را از [بوغ] آتش بگشای و مرا در نفس و وجود خودم و همه امورم نگهداری کن به رحمت خود، ای مهربان‌ترین مهربانان.

یازده: شیخ صدوق در «من لا یحضره الفقیه» برای قنوت و ترو جمعه آورده است، وی گفته: امام باقر علیه السلام فرمود: قنوت در روز جمعه تمجید خداوند و درود فرستادن بر پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و کلمات فرج است، سپس این دعا، و قنوت نماز وتر همچون قنوت روز جمععات می‌باشد و پیش از آن که برای خودت دعا کنی می‌گویی: «اللَّهُمَّ تَمَّ نُورُكَ فَهَدَيْتَ فَلَكَ الْحَمْدُ، رَبَّنَا وَعَظْمُ حِلْمِكَ فَعَفَوْتَ فَلَكَ الْحَمْدُ، رَبَّنَا وَبَسَطْتَ يَدَيْكَ فَأَعْطَيْتَ فَلَكَ الْحَمْدُ، رَبَّنَا وَجَهْلُكَ أَكْرَمُ الْوُجُوهِ وَجَاهُكَ أَكْرَمُ الْجَاهِ وَجِهَتُكَ خَيْرُ الْجِهَاتِ وَعَظِيمَتُكَ أَفْضَلُ الْعَظِيمَاتِ وَأَهْنُوها تُطَاعُ، رَبَّنَا فَتُشْكِرُ وَتُعْصَى، رَبَّنَا فَتَغْفِرُ لِمَنْ شِئْتَ فَلَكَ الْحَمْدُ، تُجِيبُ الْمُضْطَرَّ وَتَكْشِفُ الضَّرَّ وَتُنْجِي مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ وَتَقْبَلُ التَّوْبَةَ وَتَشْفِي السَّقِيمَ وَتَعْفُو عَنِ الْمُذْنِبِ لَا يَجْزِي أَحَدٌ بِأَلَايِكَ وَلَا يَبْلُغُ نِعْمَاتِكَ [نِعْمَاكَ] قَوْلُ قَائِلٍ، اللَّهُمَّ إِلَيْكَ رُفِعَتِ الْأَصْوَاتُ وَنُقِلَتِ الْأَقْدَامُ وَمُدَّتِ الْأَعْنَاقُ وَرُفِعَتِ الْأَيْدِي وَدُعِيتَ بِاللُّسُنِ وَتُقَرَّبَ إِلَيْكَ بِالْأَعْمَالِ، رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَافْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا

بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ. اللَّهُمَّ إِلَيْكَ نَشْكُو فَقَدْ نَبَّيْنَا وَغَيْبْنَا وَلَيْنَا وَشِدَّةَ الزَّمَانِ عَلَيْنَا وَوُقُوعَ الْفِتَنِ وَتَظَاهَرَ الْأَعْدَاءِ وَكَثْرَةَ عَدُوِّنَا وَقِلَّةَ عَدَدِنَا، فَافْرُجْ ذَلِكَ يَا رَبِّ عَنَّا بِفَتْحِ مِنْكَ تُعَجِّلُهُ وَتَضْرِبُ مِنْكَ تُعِزُّهُ وَإِمَامِ عَدْلٍ تُظَهِّرُهُ إِلَهَ الْحَقِّ آمِينَ^۱

پروردگارا! نور تو در حدّ تمام رسید که هدایت کردی. حمد تو را است پروردگارا!
و حلم تو بزرگ است که عفو نموده‌ای. حمد تو را است پروردگارا! ذات تو گرامی‌ترین ذات‌ها و عظمت تو برترین عظمت‌ها و جهت [راه به سوی تو] بهترین جهت‌ها است و بخشش تو از ارزنده‌ترین عطایا و گواراترین آن‌ها می‌باشد. پروردگارا! اطاعت می‌شوی آن‌گاه [به اطاعت‌کننده] احسان می‌کنی و چون معصیت شوی ای پروردگار ما! هر کس را بخواهی می‌بخشی، پس حمد تو را است! به فریاد [شخص] ناچاری می‌رسی و گرفتاری را برطرف می‌سازی و از اندوه بزرگ نجات می‌دهی و توبه را می‌پذیری و بیمار را شفا می‌بخشی و از گنه‌کار می‌گذری، احدی را توان سپاس نعمت‌های تو نیست و آن‌ها را شماره نتوان کرد و به زبان نشود آورد. بار خدایا! صداها به سوی تو بالا رفته و گام‌ها در راهت برداشته شد و گردن‌ها کشیده و دست‌ها بلند و به زبان‌ها خوانده شده‌ای و با اعمال به درگاهت تقرب جسته‌ایم. پروردگارا! پس ما را بیاور و بر ما رحمت آور و میان ما و قوممان به حق حکم فرمای که تو بهترین حکم‌کنندگان. بار الها! به تو شکوه می‌کنیم فقدان پیامبران و غایب بودن ولی‌مان و سختی زمانه بر ما و افتادن فتنه‌ها در میانمان و همدستی دشمنان و بسیاری دشمنان‌شان و کمی افرادمان، پس این‌ها را از ما برطرف گردان ای پروردگارا! با فتح و پیروزی از سوی

۱. من لایحضره الفقیه، ۱ / ۴۸۷ و جمال الاسبوع، ۴۱۵.

خودت به زودی بر ما گشایشی ده و یاری ای که از تو آن را عزت بخشی و امام عادل که آشکار سازی فرج برسان. ای خدای حق! مستجاب فرمای.

پس از آن هفتاد مرتبه می گویی: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ».

می گویم: این دعا را به روایت سید اجل ابن طاووس آوردم چون کامل تر و تمام تر است.

دوازده: قنوتی است که سید اجل در کتاب «جمال الأسبوع بکمال العمل

المشروع»، از مقاتل بن مقاتل^۱ آورده که گفت: حضرت ابوالحسن الرضا علیه السلام

فرمود: در قنوت نماز جمعه چه می گویند؟ عرض کردم: آنچه مردم می گویند.

امام علیه به من فرمود: آنچه آن ها می گویند تو مگوی، ولی بگو: «اللَّهُمَّ أَصْلِحْ

عَبْدَكَ وَخَلِيفَتَكَ بِمَا أَصْلَحْتَ بِهِ أَنْبِيَائَكَ وَرُسُلَكَ وَخَفَّهُ بِمَلَائِكَتِكَ وَأَيَّدَهُ بِرُوحِ

الْقُدُسِ مِنْ عِنْدِكَ وَاسْلُكُهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصْدًا يَحْفَظُونَهُ مِنْ كُلِّ سُوءٍ

وَأَبْدِلْهُ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِ أَمْنًا يَعْْبُدُكَ لَا يُشْرِكُ بِكَ شَيْئًا وَلَا تَجْعَلْ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ عَلَيَّ

وَلِيَّكَ سُلْطَانًا وَائْذَنَ لَهُ فِي جِهَادِ عَدُوِّكَ وَعَدُوِّهِ وَاجْعَلْنِي مِنْ أَنْصَارِهِ إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ

شَيْءٍ قَدِيرٌ»^۲

بار خدایا! کار [ظهور] بنده و خلیفه ات [امام مهدی] را سامان ده به آنچه کار

پیامبران و فرستادگان را سامان دادی و فرشتگان را پیرامونش قرار ده و او را به روح

۱. می گویم: از این حدیث استفاده می شود که مقاتل بن مقاتل واقفی نبوده. روایت دیگری نیز بر

این معنی دلالت دارد که در کتاب رجال کبیر آمده است. (مؤلف)

۲. جمال الاسبوع، ۴۱۳.

القدس از سوی خویش تأیید فرمای و از پیش روی و پشت سرش نگهبانان بگمار که او را از هر بدی حفاظت کنند، و پس از دوران ترس، او را در عوض امنیتی فراهم آور که تو را بپرستند و هیچ گونه شرکی نسبت به تو نداشته باشد، و برای هیچ یک از خلقت بر ولّیات تسلطی قرار مده و او را برای جهاد دشمنت و دشمن خودش رخصت فرمای و مرا از یارانش قرار ده، به درستی که تو بر هر چیزی توانایی.

می‌گوییم: از روایات یاد شده روشن گشت که دعا برای حضرت صاحب‌الزمان علیه السلام در مطلق قنوت‌ها تأکید دارد، چون از جمله حالت‌هایی است که در آنها امید می‌رود دعاها مستجاب گردد، به ویژه در قنوت جمعه و ترو نماز صبح از خدای تعالی می‌خواهیم که توفیق آن را به ما عنایت فرماید و با این عمل اجر بزرگی به ما روزی نماید.

۷- در حال سجده

هفتمین هنگامی که دعا برای تعجیل فرج تأکید بیشتری دارد حالت سجده برای خدای متعال است، زیرا که نزدیک‌ترین حالات به خدای قاضی الحاجات است، چنان‌که روایات از امامان برحق علیهم السلام در این باره رسیده، پس شایسته است که بنده در حال سجده مهم‌ترین حاجت‌ها را بنخواهد و به آن اهتمام ورزد، به خصوص در سجده شکر به جهت توجه داشتن و ملتفت بودن به این‌که هر چه خداوند به ما نعمت بخشیده به برکت مولایمان صاحب‌الزمان است - که درود خداوند بر او و پدران پاکیزه‌اش باد و به خاطر این‌که دعا برای

ولی نعمت و واسطه فیض و رحمت، از مهم ترین اقسام شکر می باشد. چنان که در بخش گذشته بیان داشتیم و شاهد بر این، روایت آن در خصوص سجده شکر است در کتاب «تحفة الابرار» به نقل از «مقنعه» شیخ مفید رحمته الله آمده: آنچه در سجده شکر گفته می شود این دعا است: «اللَّهُمَّ إِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ وَبِكَ اعْتَصَمْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ ثِقَتِي وَرَجَائِي فَأَكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي وَمَا لَمْ يُهْمْنِي وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجَّلْ فَرَجَهُمْ...»

پروردگارا! به سوی تو روی آوردم و به تو پیوستم و بر تو تکیه و اعتماد کردم. پروردگارا! تو پناه و امید منی، پس کفایت کن آنچه مرا اندوهگین ساخته و آنچه اندوهگین نساخته و آنچه تو بهتر از من، آن را می دانی؛ پناهنده به تو عزت یافت و ثنای تو والا است و هیچ خدایی جز تو نیست، بر محمد و آل محمد علیهم السلام درود فرست و گشایش امر آنها را زودتر برسان....

اضافه بر این که این کار تأسی جستن و اقتدا کردن به خود آن حضرت - که درود و سلام خداوند بر او باد - می باشد، چنان که در اخبار با صراحت آمده که آن بزرگوار برای این امر هنگام ولادتش در سجده دعا کرده، که این کار بر اهمیت آن و تعلیم به دوستان و شعیانش دلالت دارد.

رئیس محدثین شیخ صدوق در کتاب کمال الدین به سند خود از جناب حکیمه ضمن حدیثی طولانی آورده که گفت: نا گهان او (= نرجس والده امام عصر) را دیدم آنچنان نوری او را فرا گرفته که دیدگانم را پوشانید، و نا گهان

دیدم نوزاد - که بر او و پدرانش سلام باد - صورتش را به حالت سجده بر زمین نهاده و بر زانو تکیه داده و دو انگشت سبّابه‌اش را بلند کرده و می‌گوید: گواهی می‌دهم که جز «الله» خدایی نیست و این که جدّم محمد رسول خدا است و پدرم امیر مؤمنان است. سپس یک یک امامان را بر شمرده تا به خودش رسید، آن‌گاه گفت: خدایا آنچه به من وعده داده‌ای انجام ده، و کار و برنامه‌ام را به مرحله تمام برسان، و گامم را استوار گردان و زمین را به [ظهور] من پراز عدل و داد فرمای! ...

۸ - در سجده شکر

پس از رکعت چهارم نماز شب: یکی از علمای ما در کتاب آداب نماز شب گفته: از آداب آن چنین است که در سجده بعد از رکعت چهارم صد بار گفته شود: ما شاء الله. سپس بگوید: «يا رَبِّ اَنْتَ اللهُ ما سِئتَ مِنْ اَمْرٍ يَكُونُ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاجْعَلْ لِي فِيما تَشَاءُ اَنْ تُعَجِّلَ فَرَجَ آلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَعَجِّلْ فَرَجِي وَفَرَجَ اِخوانِي مَقْرُوناً بِفَرَجِهِمْ وَتَفْعَلْ بِي ما اَنْتَ اَهْلُهُ»

پروردگارا! تو خدایی، هر چه می‌خواهی می‌شود، پس بر محمد و آل محمد علیهم‌السلام درود فرست و از آنچه خواسته باشی برایم قرار ده، این که گشایش کار آل محمد را زودتر برسانی و گشایش کار من و برادران [دینی‌ام] را مقارن با فرج آنها تعجیل فرمایی و آنچه از تو سزاوار است با من انجام دهی.

۹- هر صبح و شام

عقل و نقل بر پسندیده بودن این دعا در هر صبح و شام گواهند، که هر عاقل عارفی بدون تردید خوبی اهتمام ورزیدن به این عمل را می‌داند تا اندکی از حقوق آن جناب را ادا نموده باشد و پرونده اعمال خویش را هر شب و روز نزد حافظان گرامی زیست دهد، چنان‌که می‌بینید بردگان و خدمت‌گزاران چگونه هر بامداد و شبانگاه نزد آقایان و ارباب‌های خود حاضر می‌شوند و مراتب خدمت‌گزاری و سپاس‌گزاری را به جای می‌آورند، پس ما سزاوارتریم که چنین برنامه‌ای داشته باشیم، زیرا که می‌دانیم تمام آنچه خدای - عزوجل - از نعمت‌های گوناگون و احسان‌های از حد برون به ما عنایت فرموده به برکت مولا یمان صاحب الزمان علیه است چنان‌که با دلایل روشنی این مطلب را به اثبات رساندیم، پس شایسته است که خود را با تمام وجود، هر صبح و شام در خدمتش حاضر نمایی، و بدانی که تو از چشم و گوش او دور نیستی.

چنان‌که نامه آن حضرت به شیخ مفید این مطلب را بازگو می‌کند که ضمن سخنان خود فرموده: «إِنَّا غَيْرُ مُهْمِلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَلَا نَاسِينَ لِدِكْرِكُمْ، وَلَوْلَا ذَلِكَ لَنَزَلَ بِكُمْ اللَّأْوَاءُ وَاصْطَلَمَكُمُ الْأَعْدَاءُ...»؛ و همانا ما شما را وانمی‌گذاریم و یاد شما را فراموش نمی‌کنیم، و اگر این نبود البته که گرفتاری‌ها شما را فرا می‌گرفت و دشمنان ریشه کن‌تان می‌کردند....

پس گوش‌های دلت را باز کن و آماده خدمت‌گزاری‌اش باش و فرمانش را

اطاعت نمای که به خاطر اجابت دعوتش به تو امر فرموده، چنان که در بخش گذشته آوردیم که آن حضرت علیه السلام به دوستانش دستور فرموده: «وَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ بِتَعْجِيلِ الْفَرَجِ فَإِنَّ ذَلِكَ فَرَجُكُمْ...»؛ و بسیار دعا کنید برای تعجیل فرج، که همان فرج شما است. همین مقدار تذکر در این باره بس است، و خداوند تعالی خود راهنما و هادی بندگان می باشد.

و اما دلیل نقل: این امر در دعای مخصوص به هر صبح و شام از مولایمان حضرت صادق علیه السلام وارده شده، که ثقة الاسلام کلینی در اصول کافی به سند خود از فرات بن الأحنف از حضرت ابی عبد الله صادق علیه السلام روایت کرده که فرمود: هر چه را وا گذاری این را ترک مکن که در هر صبح و شام بگویی: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أَسْتَغْفِرُكَ فِي هَذَا الصَّبَاحِ وَفِي هَذَا الْيَوْمِ لِأَهْلِ رَحْمَتِكَ وَأَبْرَأُ إِلَيْكَ مِنْ أَهْلِ لَعْنَتِكَ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أَبْرَأُ إِلَيْكَ فِي هَذَا الْيَوْمِ وَفِي هَذَا الصَّبَاحِ مِمَّنْ نَحْنُ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَمِمَّا كَانُوا يَعْبُدُونَ، إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سُوءٍ فَاسِقِينَ. اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَا أَنْزَلْتَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ فِي هَذَا الصَّبَاحِ وَفِي هَذَا الْيَوْمِ بَرَكَةً عَلَيَّ وَأَوْلِيَّائِكَ وَعِقَاباً عَلَيَّ أَعْدَائِكَ. اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاكَ وَعَادِ مَنْ عَادَاكَ. اللَّهُمَّ اخْتَمِ لِي بِالْأَمْنِ وَالْإِيمَانِ كُلَّمَا طَلَعَتْ شَمْسٌ أَوْ غَرَبَتْ. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ. اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ مُنْقَلَبَهُمْ وَمَشْوَاهُمْ. اللَّهُمَّ احْفَظْ إِمَامَ الْمُسْلِمِينَ بِحِفْظِ الْإِيمَانِ وَأَنْصُرْهُ نَصْرًا عَزِيزًا وَافْتَحْ لَهُ فَتْحًا يَسِيرًا وَاجْعَلْ لَهُ وَلِيًّا مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا. اللَّهُمَّ الْعَنْ فُلَانًا وَفُلَانًا وَالْفِرْقَ

الْمُخْتَلَفَةَ عَلَى رَسُولِكَ وَوَلَاةِ الْأَمْرِ بَعْدَ رَسُولِكَ وَالْأُمَّةِ مِنْ بَعْدِهِ وَشِيعَتِهِمْ،
 وَأَسْأَلُكَ الزِّيَادَةَ مِنْ فَضْلِكَ وَالْإِقْرَارَ بِمَا جَاءَ بِهِ مِنْ عِنْدِكَ وَالتَّسْلِيمَ لِأَمْرِكَ
 وَالْمَحَافَظَةَ عَلَى مَا أَمَرْتَ بِهِ لَا أُبْتَغِي بِهِ بَدَلًا وَلَا أَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا. اللَّهُمَّ اهْدِنِي
 فِيمَنْ هَدَيْتَ وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ، إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ وَلَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ
 تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ، سُبْحَانَكَ رَبِّ الْبَيْتِ تَقَبَّلْ مِنِّي دُعَائِي، وَمَا تَقَرَّبْتُ بِهِ إِلَيْكَ مِنْ
 خَيْرٍ فَضَاعَفْهُ لِي أضعافاً كَثِيرَةً وَآتِنَا مِنْ لَدُنْكَ [رَحْمَةً وَ] أَجْرًا عَظِيمًا، رَبِّي مَا
 أَحْسَنَ مَا ابْتَلَيْتَنِي وَأَعْظَمَ مَا أَعْطَيْتَنِي وَأَطْوَلَ مَا عَافَيْتَنِي وَأَكْثَرَ مَا سَتَرْتَ عَلَيَّ،
 فَكَالْحَمْدُ يَا إِلَهِي كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا عَلَيْهِ مِلءُ السَّمَوَاتِ وَمِلءُ الْأَرْضِ وَمِلءُ مَا
 يَشَاءُ رَبِّي كَمَا يُحِبُّ وَيَرْضَى وَكَمَا يَنْبَغِي لِوَجْهِ رَبِّي ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»

خداوندا! من صبح کردم در حالی که در این صبح و در این روز برای اهل رحمتت از
 تو مغفرت می خواهم و از اهل لعنتت به سوی تو بیزاری می جویم. بار خدایا! من صبح
 کردم در حالی که در این صبح گاه به سوی تو بیزاری می جویم از مشرکانی که ما در
 لابلای آنها هستیم و از آنچه آنها می پرستند، به درستی که آنان مردمان بد فاسقی
 می باشند. بار خدایا! آنچه در این صبح و در این روز از سوی آسمان به زمین نازل
 فرموده ای بر دوستانت برکت و بردشمنانت عقوبت قرار ده. خداوندا! هر آن که تو را
 دوست می دارد با او دوستی کن و با هر که با تو دشمنی می ورزد دشمنی کن. خداوندا!
 عاقبت کار مرا هرگاه که آفتاب برآید یا غروب کند، با امن و ایمان به پایان رسان.
 خداوندا! مرا و والدینم را بیا مرز و آنها را رحم کن همچنان که از کودکی پرورشم
 دادند. بار خدایا! تو خود می دانی که چه دگرگونی ها یابند و عاقبت کارشان چه خواهد

شد. خداوندا! امام مسلمانان را به حفظ ایمان نگاهدار و او را به پیروزی شکست ناپذیری برسان و برای او راه فتح و ظفر را به آسانی بگشای و برای او و ما از سوی خویش حکومت یاری شده‌ای قرار ده. خداوندا! فلانی و فلانی و گروه‌های مخالف علیه فرستاده‌ات و علیه والیان امر بعد از رسالت، و علیه امامان پس از او و شیعیان‌شان را لعنت کن، و از تو می‌خواهم که از فضل خود بر من بیفزای و [توفیق] اقرار به آنچه از سوی تو آمده و تسلیم امر تو بودن و رعایت آنچه فرمان داده‌ای که چیز دیگری جای آن نپذیرم و آن را به قیمت اندک نگیرم به من عطا کنی. خداوندا! مراد در میان آن کس که هدایت کرده‌ای هدایت فرمای و از شر آنچه آفریده‌ای مصون بدار، به درستی که تو حتم می‌کنی و بر تو حتم نمی‌شود و هر آن که را سرپرستی کرده‌ای خوار نگردد، تو بزرگوار و والا هستی، منزهی ای پروردگار خانه [کعبه]! دعایم را از من بپذیر و به هر خیری که به آن به سوی تو تقرب جسته‌ام به چندین برابر بیفزای و از سوی خویش به ما رحمت و اجر عظیم عنایت فرمای. ای پروردگار! چه نیکو مرا آزموده‌ای و چه بزرگ است آنچه به من عطا فرموده‌ای و زمانی طولانی عافیتم داده‌ای و بسیار [خطاهایم] را بر من پوشانده‌ای، پس حمد تو را است ای خدای من! حمد بسیار پاکیزه بابرکت [به مقداری که] آسمان‌ها را پُر کند و زمین را فراگیرد و آنچه را که پروردگارم بخواهد پُر کند همچنان که دوست می‌دارد و می‌پسندد و چنان که شایسته پروردگار صاحب جلال و بزرگواری من است.

می‌گویم: و نیز شاهد بر آنچه یاد کردیم دعای عهد است که در بخش هشتم این کتاب ان شاء الله تعالی خواهد آمد، و نیز مؤید آن است آنچه در

مورد دعا برای تعجیل فرج بعد از نماز صبح گذشت. (دقت کنید)
 هم چنین مؤید آن است آنچه درباره عرض کردن اعمال در هر صبح و شام
 بر امامان علیهم السلام و دعای آنان در آن هنگام برای شیعیان شان وارد شده، بنابراین
 شایسته است که مؤمن نیز به دعا کردن در حق امام علیه السلام اشتغال ورزد، روایت
 در این باره بسیار است که در کافی و بصائر و البرهان و کتاب های دیگر
 علمای بزرگوارمان آمده است. و نیز مؤید آن است آنچه در مورد تشویق بر
 ذکر و دعا هنگام صبح و شام وارد گردیده؛ زیرا که این دعا از بهترین انواع
 دعاها است، به جهت دلایلی که در مطالب گذشته این کتاب توجه داده ایم
 و خداوند به راه راست و شیوه درست هدایت می کند.

۱۰ - آخرین ساعت از هر روز

باید توجه داشت که روز به دوازده قسمت تقسیم می شود و هر قسمت را
 یک ساعت نامیده اند که هر ساعت آن منسوب به یکی از امامان برحق علیهم السلام
 است، و به جهت توسل و عرض حاجت به آن امامی که ساعت منسوب به او
 است دعای مخصوصی دارد، این دعاها را علمای نیکوکار ما در کتاب هایی که
 برای بیان اعمال شب و روز تألیف نموده اند آورده اند، و یادآور شده اند که
 ساعت آخر به امام عصر و پیشوای غایب از نظر - عجل الله فرجه الشریف -
 اختصاص دارد و این دعا را برای آن ساعت ذکر کرده اند: «یا مَنْ تَوَحَّدَ بِنَفْسِهِ
 عَنْ خَلْقِهِ، یا مَنْ غَنَى عَنْ خَلْقِهِ بِصُنْعِهِ، یا مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ خَلْقَهُ بِلُطْفِهِ، یا مَنْ سَلَكَ

بِأَهْلِ طَاعَتِهِ مَرْضَاتِهِ، يَا مَنْ أَعَانَ أَهْلَ مَحَبَّتِهِ عَلَى شُكْرِهِ، يَا مَنْ مَنْ عَلَيْهِمْ بَدِينِهِ
 وَلَطْفَ لَهُمْ بِنَائِلِهِ، أَسْأَلُكَ بِحَقِّ وَلِيِّكَ الْخَلْفِ الصَّالِحِ بَقِيَّتِكَ فِي أَرْضِكَ الْمُنتَقِمِ لَكَ
 مِنْ أَعْدَائِكَ وَأَعْدَاءِ رَسُولِكَ وَبَقِيَّةِ آبَائِهِ الصَّالِحِينَ «مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ» وَأَتَضَرَّعُ
 إِلَيْكَ بِهِ وَأُقَدِّمُهُ بَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِي وَرَغْبَتِي إِلَيْكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،
 وَأَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا وَأَنْ تُدْرِكَنِي وَتُنَجِّنِي مِمَّا أَخَافُ وَأُحْذِرُ وَالسِّبْئِي بِهِ
 عَافِيَتَكَ وَعَفْوَكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَكُنْ لَهُ وَلِيًّا وَحَافِظًا وَنَاصِرًا وَقَائِدًا وَكَالِنًا
 وَسَاتِرًا حَتَّى تُسْكِنَهُ أَرْضَكَ طَوْعًا وَتُمَتِّعَهُ فِيهَا طَوِيلًا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَلَا حَوْلَ
 وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ
 مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ أُولِي الْأَمْرِ الَّذِينَ أَمَرْتَ بِطَاعَتِهِمْ، وَأُولِي الْأَرْحَامِ الَّذِينَ أَمَرْتَ
 بِصِلَتِهِمْ، وَذَوِي الْقُرْبَى الَّذِينَ أَمَرْتَ بِمَوَدَّتِهِمْ، وَالْمَوَالِي الَّذِينَ أَمَرْتَ بِعِرْفَانِ
 حَقِّهِمْ، وَأَهْلَ الْبَيْتِ الَّذِينَ أَذْهَبْتَ عَنْهُمْ الرَّجْسَ وَطَهَّرْتَهُمْ تَطْهِيرًا أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ
 مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا؛^۱ ای آن که به خود از خلقش یگانه است! ای
 [خدایی] که به صنع خویش از آفریدگانش بی نیاز است! ای آن که از روی لطف خود را
 به خلقش شناسانید! ای آن که اهل طاعتش را به راهی که رضای او است بُرد! ای آن که
 اهل محبتش را بر شکرش یاری فرمود! ای کسی که بر آنها با فرستادن دینش منت نهاد
 و با بخشندگی اش به آنان لطف کرد! از تو می خواهیم به حق ولی ات، خلف صالح
 بازمانده تو در زمینت و منتقم برای تو از دشمنانت و دشمنان فرستاده ات و سایر پدران
 صالحش، - محمد بن الحسن - و به سوی توبه او زاری می نمایم و او را به پیشگاه تو برای

درخواست حوایج و خواسته‌هایم پیش می‌آورم این‌که بر محمد و آل محمد درود فرستی و بامن چنین و چنان^۱ نمایی و مرادریابی و از آنچه می‌ترسم و دوری می‌جویم نجات دهی، به حق او جامه عافیت و گذشتت را در دنیا و آخرت بر من پوشانی و او را ولی و نگهدار و یار و پیشوا و حمایت‌کننده و پوشاننده باش تا (وقتی که) او را در زمینت باطوع و رغبت سکونت [و حکومت] دهی و مدتی طولانی او را در زمین بهره‌مند سازی، ای مهربان‌ترین مهربانان! و هیچ جنبش و توانایی نیست مگر به خدای بزرگ با عظمت. پس خداوند از [شر و اذیت] آن‌ها (دشمنان) شما را در امان می‌دارد که او شنوای دانا است، خدا یاد رود و فرست بر محمد و آل محمد، و ایان امرت که دستور داده‌ای اطاعت شوند و اهل رَحِم (خویشاوندان نزدیک) که امر فرموده‌ای (مردم) پیوندشان را حفظ کنند و ذوی القربی (= نزدیکان و خاصان پیغمبر) که حکم کرده‌ای به موذیشان، و آقایانی که دستور داده‌ای حقشان شناخته شود و اهل البیت که پلیدی را از آنان دور ساخته‌ای و آن‌ها را کاملاً پاک نموده‌ای [از تو می‌خواهم] این‌که بر محمد و آل محمد درود فرستی و در حق من چنین و چنان کنی.^۲

۱۱ - روز پنج‌شنبه

شاهد بر اهتمام در آن به دعا کردن برای تعجیل فرج مولایمان صاحب الزمان - علیه الصلاة والسلام - روایتی است که سید ابن طاووس در کتاب «جمال

۱. در این دو جا، به جای چنین و چنان حوائج خود را یاد کن (محمد موسوی).

۲. در این دو جا، به جای چنین و چنان حوائج خود را یاد کن (محمد موسوی).

الاسبوع» آورده: و از وظایف روز پنج‌شنبه این که مستحب است انسان بر پیغمبر - که درود خداوند بر او و خاندانش باد - هزار بار صلوات بفرستد، و مستحب است که بگوید: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ»؛ خدا یا بر محمد و آل محمد درود فرست و گشایش امر حکومتشان را زودتر برسان. وی افزوده: و در روایت دیگری است که: صد بار می‌گویی که فضیلت بسیار دارد: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ وَأَهْلِكَ عَدُوَّهُمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ مِنَ الْأَوْلِيَيْنِ وَالْآخِرِينَ»

بار خدا یا! بر محمد و آل محمد درود فرست و فرج آنها را زودتر برسان و دشمنانشان را از جن و انس از اولین و آخرین هلاک گردان.^۱

و نیز شاهد بر این مطلب است آن که در اخبار آمده: روز پنج‌شنبه کارها بر پیغمبر و امامان معصوم - عليهم الصلاة والسلام - عرضه می‌شود، و در بعضی از آن اخبار است که: امام برای دوستان خودش دعا می‌کند.

می‌گویم: پس شایسته است که شخص مؤمن در برابر احسان مولایش همان‌طور رفتار کند و در دعا کردن به آن بزرگوار اقتدا نماید و اخبار عرضه اعمال بر پیغمبر و امامان بسیار است که در اصول کافی و بصائر الدرجات و تفسیر البرهان و کتاب‌های دیگر^۲ آمده، از بیم طولانی شدن مطلب از ذکر آنها خودداری کردیم.

۱. جمال الاسبوع، ۱۷۹.

۲. کافی، ۱ / ۲۱۹، بصائر الدرجات، ۴۲۴، تفسیر البرهان، ۲ / ۱۵۷.

۱۲ - شب جمعه

تأکید و اهتمام دعا برای امام منتظر علیه السلام در آن از چند مطلب استفاده می‌شود:

یکم: اختصاص روز جمعه به آن حضرت از چند جهت که ان شاء الله تعالی به آن‌ها اشاره خواهیم کرد، بنابراین شایسته است که در شب آن، برای آن جناب دعا شود.

دوم: شب جمعه، شب عرضه شدن اعمال می‌باشد، بنا به روایتی که مؤلف کتاب «لطائف المعارف» آورده است.

سوم: در بعضی از کتاب‌های معتبر شیعه امامیه روایت آمده که از جمله اعمال شب جمعه آن است که صد بار گفته شود: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ وَأَهْلِكَ عَدُوَّهُمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ»^۱ و شیخ ابو جعفر طوسی در کتاب «مختصر المصباح» هنگام یادآوری وظایف شب جمعه گوید: و بر پیغمبر ﷺ چنین درود می‌فرستی: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ وَأَهْلِكَ عَدُوَّهُمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ» صد بار یا آن قدر که امکان داشته باشد.

چهارم: آنچه حاجی نوری در کتاب «النجم الثاقب» نقل کرده که خواندن دعای ندبه در شب جمعه - همچون صبح جمعه - مستحب است.^۲

پنجم: اخباری که سفارش و تأکید و ترغیب دارند که شب جمعه دعا شود،

۱. بحار الانوار، ۸۹ / ۲۸۹.

۲. النجم الثاقب، ۴۶۷.

به ضمیمه آنچه در استحباب مقدم داشتن مؤمن مولایش را در دعا دلالت دارند.

ششم: فحوای روایاتی که در مورد امر کردن به دعا برای مؤمنین و مؤمنات در آن شب رسیده این است که آن حضرت علیه السلام از همه مؤمنین سزاوارتر است که درباره اش دعا کنند.

۱۳ - روز جمعه

در تمام ساعت های آن به طور عموم و به خصوص پس از نماز صبح و هنگام ظهر و هنگام رفتن به مسجد و بعد از نماز عصر و در قنوت نماز ظهر آن روز و در قنوت نماز جمعه و در خطبه نماز جمعه و در آخرین ساعت روز جمعه، گواه بر آنچه گفتیم آن است که دعا برای آن حضرت در آن اوقات مخصوص از امامان معصوم علیهم السلام وارد شده است:

الف) بعد از نماز صبح: در بحار دعای طولانی ای هست که در کتاب «ابواب الجنات فی آداب الجمعات» آن را آورده ایم، و آن دعای شریفی است که سزاوار است بر آن مداومت گردد و محل شاهد از آن این عبارت ها است:

«اللَّهُمَّ وَكُنْ لَوْلِيكَ فِي خَلْقِكَ وَلِيًّا وَحَافِظًا وَقَائِدًا وَنَاصِرًا حَتَّى تُسْكِنَهُ أَرْضَكَ طَوْعًا وَتُمَتِّعَهُ مِنْهَا (فِيهَا) طَوِيلًا وَتَجْعَلَهُ وَذُرِّيَّتَهُ فِيهَا الْأَيْمَةَ الْوَارِثِينَ، وَاجْمَعْ لَهُ شَمْلَهُ وَأَكْمِلْ لَهُ أَمْرَهُ وَأَصْلِحْ لَهُ رَعِيَّتَهُ وَثَبِّتْ رُكْنَهُ وَأَفْرِغِ الصَّبْرَ [النَّصْرَ] مِنْكَ عَلَيْهِ حَتَّى يَنْتَقِمَ فَيْشْتَقِي وَيَشْفِي حَزَازَاتِ قُلُوبِ نَعْلِهِ وَحَرَارَاتِ صُدُورِ وَغِرَّةِ وَخَسَرَاتِ

أَنْفُسٍ تَرِيحَةٍ مِنْ دِمَاءٍ مَسْفُوكَةٍ وَأَرْحَامٍ مَقْطُوعَةٍ وَطَاعَةٍ مَجْهُولَةٍ قَدْ أَحْسَنْتَ إِلَيْهِ
 الْبَلَاءَ وَوَسَّعْتَ عَلَيْهِ الْآلَاءَ وَأَتَمَّمْتَ عَلَيْهِ النِّعْمَاءَ فِي حُسْنِ الْحِفْظِ مِنْكَ لَهُ. اللَّهُمَّ
 اكْفِهِ هَوْلَ عَدُوِّهِ وَأَنْسِهِمْ ذِكْرَهُ وَأَرِدْ مَنْ أَرَادَهُ وَكِدْ مَنْ كَادَهُ وَأَمْكُرْ بِمَنْ مَكَرَ بِهِ
 وَاجْعَلْ دَائِرَةَ السُّوءِ عَلَيْهِمْ...» و در آخر آن آمده: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ
 مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ» اگر می‌توانی هزار مرتبه بگو.

بار الها! و برای ولی خود در بین خلایقت [امام قائم - عجل الله فرجه الشریف -]
 سرپرست و نگهدار و پیشوا و یاور بوده باش تا او را بر سراسر زمین، فرمانروای مطاع
 گردانی و دورانی دراز او را از آن (در آن) بهره‌مند سازی و او و ذریه‌اش را در آن
 رهبران وارث قرار دهی و پراکندگی‌اش را جمع فرمای و امر (حکومتش) را کامل
 گردان و رعیتش را برای وی فراهم ساز و شوکتش را استوار کن و صبر و بردباری از
 سوی خودت بر او فروریز، تا انتقام گرفته و دلش آرام یابد و دردهای قلوب کینه
 گرفته‌ای را شفا بخشد و داغ‌های سینه‌های گداخته‌ای را سرد گرداند و حسرت
 جان‌های اندوه‌بار را پایان دهد، از جهت خون‌های بناحق ریخته شده و پیوندهای
 گسسته و طاعت مجهول مانده [جهل و بی‌خبری از وجوب اطاعت امامان برحق علیهم]
 گرفتاری را بر او نیکو گردانیدی و مواهب خویش را بر او گستردی و نعمت‌هایت را بر
 او تمام نمودی با نگهداری نیکویت نسبت به او. خداوندا! هراس از دشمن را از او دور
 گردان و یادش را از خاطره آنان (دشمنان) محو ساز و هر آن‌که برای او بدی خواهد با
 او بدی کن و هر که برای او حيله می‌کند با آن فرد حيله کن و بدی را برای ایشان قرار ده.
 می‌گوییم: به شهادت روایاتی که سابقاً آوردیم گشایش امر امامان علیهم

و بلکه فرج تمام اولیای خداوند فقط با فرج و ظهور آن حضرت - صلوات الله علیه - انجام می‌گردد، اضافه بر این پیش‌تر آوردیم که مستحب است هر روز بعد از نماز صبح و نماز ظهر گفته شود: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ».

ب) هنگام زوال ظهر: شاهد بر این مطلب، حدیث شریفی است که در مکرمات بیست و سوم روایت آوردیم مشتمل بر این‌که: حضرت خاتم النبیین و ائمه معصومین علیهم‌السلام هنگام زوال جمعه برای امر قیام حضرت مهدی - عجل الله فرجه الشریف - دعا می‌کنند.

ج) هنگام رفتن به مسجد: آنچه هنگام رفتن به نماز عید (فطرو قربان) مستحب است، در موقع به مسجد رفتن روز جمعه نیز وارد شده که مشتمل بر دعا برای امام قائم علیه‌السلام است، و به خواست خداوند در همین باب در جای خود آن دعا را خواهیم آورد.

د) بعد از نماز عصر: در کتاب «جمال الاسبوع» به سند خود از عبد الله بن سنان روایت کرده که حضرت ابی عبد الله (امام صادق علیه‌السلام) فرمود: چون روز قیامت شود - خدای تعالی روزها را برانگیزاند و پیشاپیش آن‌ها روز جمعه را همچون عروس با کمال و جمالی که برای شخص صاحب دین و مال برند مبعوث سازد، آن‌گاه بر درب بهشت می‌ایستد و روزها پشت سرش می‌ایستند، پس برای هر کس که در آن روز بر محمد و آل محمد علیهم‌السلام بسیار درود فرستاده شفاعت می‌نماید. ابن سنان گوید: پرسیدم: در این مورد چه

مقدار، بسیار است؟ و در کدام وقت روز جمعه بهتر است؟ فرمود: صد بار و بعد از عصر باشد. پرسیدم: چگونه درود فرستم؟ فرمود: می گویی: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ» صد مرتبه این را می گویی.^۱

و نیز گفتار سید اجل علی بن طاووس رحمته الله در کتاب «جمال الاسبوع» هنگام روایت، دعایی که از شیخ جلیل عثمان بن سعید رحمته الله آورده، بر این مطلب دلالت دارد که به خواست خدای تعالی در بخش آینده خواهیم آورد.

ه) در قنوت ظهر و نماز جمعه: در بحث تأکید دعا برای آن حضرت در قنوت، آنچه بر این مطلب دلالت دارد گذشت.

و) در خطبه نماز جمعه: گواه بر تأکید آن، روایت محمد بن مسلم از امام ابو جعفر باقر علیه السلام می باشد. به کتاب های «کافی» و «وافی»^۲ در این باره مراجعه و دقت شود.

ز) آخرین ساعت روز جمعه: بر این معنی دلالت دارد این که در بعضی از دعاها که خواندنشان پس از دعای سمات وارد شده خصوص این دعا آمده است، چنان که در کتاب «جمال الصالحین» این دعا ذکر شده: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحُرْمَةِ هَذَا الدُّعَاءِ وَبِمَا فَاتَ مِنْهُ مِنَ الْأَسْمَاءِ وَبِمَا يَشْتَمِلُ عَلَيْهِ مِنَ التَّفْسِيرِ وَالتَّدْبِيرِ الَّذِي لَا يُحِيطُ بِهِ إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُسْعِجَلَ فَرَجَهُمْ فِي عَافِيَةٍ وَتُهْلِكَ أَعْدَاءَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَأَنْ تَرْزُقَنَا بِهِمْ خَيْرَ مَا نَرْجُو وَخَيْرَ مَا لَا نَرْجُو وَتَصْرِفَ بِهِمْ عَنَّا أَعْدَاءَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَأَنْ تَرْزُقَنَا بِهِمْ خَيْرَ

۱. جمال الاسبوع، ۴۵۰.

۲. کافی، ۳ / ۴۲۲؛ الوافی، ۸ / ۱۱۴۹.

ما نَرْجُو وَخَيْرَ مَا لَا نَرْجُو وَتَصْرِفَ بِهِمْ عَنَا شَرًّا مَا نَحْذَرُ وَشَرًّا مَا لَا نَحْذَرُ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنْتَ أَكْرَمُ الْأَكْرَمِينَ؛ خدا یا! تو را به حرمت این دعا و به آنچه از نام‌ها در آن گذشت و به آنچه از تفسیر و تدبیر در بر گرفته که جز تو کسی بر آن‌ها احاطه ندارد، سوگند! از تو می‌خواهم که بر محمد و آل محمد علیهم‌السلام درود فرستی و فرج آن‌ها را با عافیت زودتر برسانی و دشمنان‌شان را در دنیا و آخرت هلاک (و عذاب) نمایی و به (برکت) آن‌ها بهترین چیزهایی که امید داریم و بهترین چیزهایی که امید نداریم به ما روزی فرمایی و به خاطر آن‌ها بدی‌هایی که از آن‌ها بیم داریم و آنچه بیم نداریم از ما دور سازی، به درستی تو بر هر چیزی توانایی و تو گرامی‌ترین کریمانی.

و در بعضی از کتاب‌های معتبر دعای دیگری یاد شده که پس از دعای سمات خوانده شود، و در آن بر مطلب مورد بحث دلالت هست، آن دعا چنین است: «اللَّهُمَّ بِحَقِّ هَذَا الدُّعَاءِ وَبِحَقِّ هَذِهِ الْأَسْمَاءِ الَّتِي لَا يَعْلَمُ تَفْسِيرَهَا وَلَا يَعْلَمُ بَاطِنَهَا غَيْرُكَ إِفْعَلْ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ وَلَا تَفْعَلْ بِي مَا أَنَا أَهْلُهُ وَانْتَقِمْ لِي مِنْ ظَالِمِي وَعَجِّلْ فَرَجَ آلِ مُحَمَّدٍ وَهَلَكَ أَغْدَانِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ، وَاعْفِرْ لِي مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِي وَمَا تَأَخَّرَ وَوَسِّعْ عَلَيَّ مِنْ حَلَالِ رِزْقِكَ وَاكْفِنِي مَوْتَةَ إِنْسَانٍ سَوْءٍ وَشَيْطَانٍ سَوْءٍ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ؛ خدا یا! تو را سوگند می‌دهم به حق این دعا و به حق این نام‌ها که تفسیر آن‌ها و باطن آن‌ها را جز تو کسی نمی‌داند، آنچه تو شایسته آنی با من کن و به آنچه سزای من است با من رفتار منماید و برای من از ستم‌کننده به من انتقام بگیر و گشایش امر [حکومت] آل محمد علیهم‌السلام را زودتر برسان و دشمنان‌شان را از جن و انس هرچه زودتر هلاک گردان و گناه دور

و نزدیک مرا بر من ببخش و روزی حلالیت را بر من توسعه ده و رنج آدم بد و شیطان پلید را از من دور گردان که به راستی تو بر هر چیز توانایی و حمد خدای را که پروردگار عالمیان است.

و بر تا کید دعا برای آن حضرت علیه السلام در روز جمعه دلالت می کند، ورود خواندن دعای ندبه در این روز و دو عید (فطرو قربان) که ان شاء الله تعالی در باب آتی، آن را خواهیم آورد، و بسا کسی که در کتاب های اخباری که از امامان معصوم علیهم السلام آمده کاوش کند، شواهد دیگری برای این مطلب به دست آرد، و خداوند به شیوه راست هدایت می کند.

تکمیل: بدان که روز جمعه از چند جهت به مولایمان حضرت حجت علیه السلام اختصاص و انتساب دارد، که مقتضی اهتمام ورزیدن بیشتر در این روز به دعا کردن برای آن بزرگوار است، ما آن جهات را در کتاب «ابواب الجنات فی آداب الجمعات» آورده ایم، در اینجا نیز برای تذکر اهل خرد به آنها اشاره می کنیم:

اول: واقع شدن ولادت باسعادت آن حضرت در این روز.

دوم: در این روز مقام مقدس امامت به او - روحی فداء - منتقل گردیده.

سوم: ظهور و آشکار شدن آن جناب در این روز واقع خواهد شد.

چهارم: در این روز بر دشمنانش پیروز می گردد.

پنجم: در این روز خداوند برای آن بزرگوار و پدران گرامی اش پیمان گرفته است.

ششم: روزی است که خدای تعالی آن حضرت را، به لقب قائم اختصاص داد.

هفتم: این کلمه از جمله القاب شریف آن جناب می باشد. وجوه دیگری

نیز در آن کتاب آورده‌ایم که هر کس مایل است از آن‌ها مطلع گردد به آن مراجعه کند.^۱

۱۴ - روز نوروز

روز نوروز هم از جمله اوقاتی است که در آن‌ها، دعا برای آن حضرت علیه و درخواست ظهور و فرجش از درگاه خداوند تا کید گردیده است، روایت معلی بن خنیس - که در بحار^۲ و زاد المعاد^۳ مذکور می‌باشد - بر این معنی دلالت دارد و تا کید آن از جاهای مختلف آن روایت استفاده می‌شود، که دقت در آن به خواست خداوند تعالی مطلب را روشن می‌سازد.

۱۵ - روز عرفه

شاهد بر آن، دعای امام چهارمین حضرت سید الساجدین علیه است که در صحیفه سجّادیه یاد شده، و نیز دعای مولایمان حضرت صادق علیه است که در کتاب‌های «اقبال»^۴ و «زاد المعاد» روایت آمده است.

۱۶ - روز عید فطر

شاهد بر آن، ورود این معنی در دعایی است که در کتاب «اقبال»^۵ هنگام

۱. ابواب الجنات فی آداب الجمععات (آیین جمعه) ۳۳۹.

۲. بحار الانوار، ۵۲ / ۳۰۸. ۳. زاد المعاد، ۵۲۳.

۴. اقبال الاعمال، ۳۵۰؛ زاد المعاد، ۲۸۰. ۵. اقبال الاعمال، ۲۸۳.

مهیا شدن برای رفتن به نماز عید فطر یا قربان روایت شده است، و آن را به زودی خواهیم آورد. و نیز دعایی که در اثنای رفتن به نماز عید فطر روایت گردیده، گواه بر این است. سید ابن طاووس رحمته الله علیه گفته: فصلی در آنچه از دعاهای بین راه ذکر می‌کنیم: بیرون شدنت را با این دعا آغاز کن، تا آن‌گاه که با امام جماعت نماز را شروع نمایی و اگر نرسیدی که همه دعا را بخوانی پس از نماز آن را قضا کن: «اللَّهُمَّ إِلَيْكَ وَجْهَتُ وَجْهِي... تا این که فرمود: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ وَلِيَّتِكَ الْمُتَنْتِظِرِ أَمْرِكَ الْمُتَنْتِظِرِ لِفَرَجِ أَوْلِيَّائِكَ. اللَّهُمَّ اشْعَبْ بِهِ الصَّدْعَ وَارْتُقْ بِهِ الْفَتْقَ وَأَمِثْ بِهِ الْجَوْرَ وَأَظْهِرْ بِهِ الْعَدْلَ وَزَيِّنْ بِطَوْلِ بَقَائِهِ الْأَرْضَ وَأَيِّدْهُ بِنَصْرِكَ وَأَنْصُرْهُ بِالرُّعْبِ وَقَوِّ نَاصِرَهُمْ وَاخْذُلْ خَاذِلَهُمْ وَدَمِّمْ عَلَيَّ مَنْ نَصَبَ لَهُمْ وَدَمِّرْ عَلَيَّ مَنْ غَشَّاهُمْ...»؛ خدایا! روی به سوی تو کردم... خداوندا! بر ولی خودت که در انتظار امرت نشسته و مورد انتظار فرج و گشایش کار دوستانت می‌باشد درود بفرست، خدایا! گسیختگی را به او رفو کن و پراکندگی را به او فراهم گردان و ستم را به او بمیران و عدالت را به او به ظهور رسان و زمین را با عمر طولانی اش زینت ببخشای و به یاری ات تأییدش فرمای و او را به وسیله رُعب [هراس افتادن در دل دشمنانش] نصرت ده، و هر آن‌که یاری کننده آن‌ها [خاندان پیغمبر] است تقویت کن و هر کس خواری‌شان خواهد خوارش گردان و هر که در پی جنگ با آنان شد هلاک فرمای و هر آن‌که با ایشان خیانت نماید نابود کن....

و نیز استحباب خواندن دعای ندبه در آن روز، بر این مطلب دلالت دارد. همچنین از امام صادق علیه السلام وارد شده که: هیچ روز عید فطر و اضحی (قربان)

نیست مگر این که اندوهی برای امامان علیهم السلام تجدید می گردد، چون که حق خود را در دست غصب کنندگان می بینند.^۱

می گویم: بنابراین شایسته است که مؤمن برای ظهور مولایش الحاح و اصرار داشته باشد، و او را در جهت برطرف شدن اندوه امامان خود یاری نماید.

۱۷ - روز اضحی (= قربان)

تمام آنچه در مورد روز عید فطر گفتیم، بر این مطلب هم دلالت دارد. و اما دعایی که هنگام بیرون رفتن به سوی نماز عید وارد شده، آن است که در کتاب «اقبال» به سند خود از ابو حمزه ثمالی از حضرت ابو جعفر باقر علیهما السلام آورده که فرمود: در جمعه و دو عید، هرگاه آماده بیرون رفتن برای نماز شوی دعا کن پس بگو: «اللَّهُمَّ مَنْ تَهَيَّأَ فِي هَذَا الْيَوْمِ أَوْ تَعَبَّ أَوْ أَعَدَّ وَاسْتَعَدَّ لِيُفَادَةَ إِلَيَّ مَخْلُوقٍ رَجَاءَ رِفْدِهِ وَجَائِزَتِهِ وَتَوَافِلِهِ فَإِلَيْكَ يَا سَيِّدِي كَانَتْ وِفَادَتِي وَتَهَيَّيْتِي وَإِعْدَادِي وَاسْتِعْدَادِي رَجَاءَ رِفْدِكَ وَجَوَائِزِكَ وَتَوَافِلِكَ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ وَخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ وَعَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَوَصِيِّ رَسُولِكَ وَصَلِّ يَا رَبِّ عَلَى أُمَّةِ الْمُؤْمِنِينَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ وَعَلِيِّ وَمُحَمَّدٍ وَجَعْفَرٍ وَمُوسَى وَعَلِيِّ وَمُحَمَّدٍ وَعَلِيِّ وَالْحَسَنِ وَصَاحِبِ الزَّمَانِ. اللَّهُمَّ افْتَحْ لَهُ فَتْحاً يَسِيراً وَأَنْصُرْهُ نَصراً عَزِيزاً. اللَّهُمَّ أَظْهِرْ بِهِ دِينَكَ وَسُنَّةَ رَسُولِكَ حَتَّى لَا يَسْتَخْفِيَ بِشَيْءٍ مِنَ الْحَقِّ مَخَافَةً أَحَدٍ مِنْ

۱. مضمون این روایت در فروع کافی آمده و نیز در کتاب علل الشرایع، شیخ صدوق / ۳۸۹ از امام باقر علیهما السلام روایت شده است.

الْخَلْقِ. اللَّهُمَّ إِنَّا نَرْغَبُ إِلَيْكَ فِي دَوْلَةٍ كَرِيمَةٍ تُعِزُّ بِهَا الْإِسْلَامَ وَأَهْلَهُ وَتُذِلُّ بِهَا النِّفَاقَ وَأَهْلَهُ، وَتَجْعَلُنَا فِيهَا مِنَ الدُّعَاةِ إِلَى طَاعَتِكَ وَالْقَادَةِ إِلَى سَبِيلِكَ وَتَرْزُقُنَا بِهَا كَرَامَةَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. اللَّهُمَّ مَا أَنْكَرْنَا مِنْ حَقٍّ فَعَرِّفْنَاهُ وَمَا قَصْرْنَا عَنْهُ فَبَلِّغْنَاهُ. وَتَدْعُو اللَّهَ تَعَالَى لَهُ وَعَلَى عَدُوِّهِ وَتَسْأَلُ حَاجَتَكَ وَيَكُونُ آخِرُ كَلَامِكَ: اللَّهُمَّ اسْتَجِبْ لَنَا، اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِمَّنْ تُذَكِّرُ فِيهِ فَيَذَكَّرُ؛^۱ بار خدایا هر کس در چنین روزی مهتبا و یا آماده شده، یا خود را مستعد کرد برای ورود بر مخلوقی به امید بخشش و جایزه و عطاهای او، پس ای آقای من! توجه و ورود و آمادگی و انتظارم به امید بخشش ها و جایزه ها و عنایت های تو است، خداوندا! بر محمد بنده و فرستاده و برگزیده از خلقت درود بفرست و نیز بر امیر مؤمنان و جانشین فرستاده ات (درود فرست) و ای پروردگارا! بر امامان مؤمنین حسن و حسین و علی و محمد و جعفر و موسی و علی و محمد و علی و حسن و صاحب الزمان علیه السلام^۱ درود فرست. خدایا! فتحی به آسانی برایش قرار ده و او را با عزت پیروز گردان. بار خدایا به او دین و سنت رسالت را آشکار ساز تا دیگر چیزی از حق را از بیم احدی از خلق پنهان ننماید. خداوندا! ما به سویت زاری می کنیم در جهت خواهش دولتی گرامی که در آن اسلام و اهل آن را عزیز گردانی و به آن نفاق و اهل آن را خوار سازی و ما را در آن دولت از دعوت کنندگان به سوی طاعتت و راهبران به سمت راهت قرار دهی و به آن گرامی داشت دنیا و آخرت را به ما روزی فرمایی. خداوندا! آنچه از حق ندانسته ایم به ما بشناسان و به آنچه از آن قصور داشته ایم برسان.

۱. در متن حدیث عبارت چنین است: «و نام آن ها را می بری تا این که به صاحب خود حضرت صاحب الزمان علیه السلام می رسی» و ما نام های مبارک را آوردیم (مترجم).

و برای آن حضرت دعا و بر دشمنانش نفرین کن و حاجتت را بخواه و آخرین سخت این باشد که: خدایا! دعای ما را به اجابت برسان. خدایا! ما را از کسانی قرار ده که در این روز مورد یادآوری قرار گرفتند و به یادشان آمد.

۱۸ - روز دحو الارض (گسترده شدن زمین)

و آن روز بیست و پنجم ماه ذی القعدة است، و دلیل بر اهتمام به دعا برای مولایمان صاحب الزمان علیه السلام در این روز و درخواست زودتر رسیدن فرج آن حضرت از درگاه خداوند خالق منان، دعایی است که در کتاب‌های «اقبال» و «زاد المعاد»^۱ نقل شده است. و برای این درخواست در این روز نکات ارزنده‌ای به خاطر رسیده که برای تشویق بندگان خدا یاد می‌کنیم:

۱- روزی است که خداوند در مانند آن وعده فرموده که آن جناب صلوات الله علیه - را ظاهر گرداند و هنگامی که مؤمن می‌بیند چنین روزی در این سال فرا رسیده و امامش ظهور ننمود، اندوهش تجدید و غصه‌اش شدید می‌گردد و عقل و ایمانش او را بر دعا کردن برای آن حضرت و درخواست تعجیل امر فرجش وا می‌دارند.

۲- این که در چنین روزی رحمت گسترش می‌یابد و دعا مستجاب می‌شود - چنان که در روایت آمده - پس مؤمن که امامش را از جانش عزیزتر می‌داند، و او را از اولاد و خاندان و عشیره خویش بیشتر دوست می‌دارد،

۱. اقبال الاعمال: ۳۱۲؛ زاد المعاد: ۲۳۶.

دعای خالصانه خود را به برطرف شدن غم و اندوه مولایش اختصاص می دهد.

۳- این روزی است که خدای تعالی بر او نعمت داده، این که زمین را گسترانیده تا زندگی کند و سکونت نماید و لذت برد و از آنچه در زمین هست و از آن برمی آید و بر آن فرو می ریزد بهره گیرد و به آن ها زیست کند و چون بداند که تمام این ها به برکت مولایش انجام می شود - چنان که در بخش سوم کتاب توجه دادیم - بر خود حتم و لازم می شمارد که از آن حضرت به وسیله دعا مراتب سپاسگزاری را انجام دهد، چون که او است واسطه تمام این نعمت ها، و هرگاه این را توجه داشت در دعا مسامحه و سهل انگاری نخواهد کرد.^۱

۴- در این روز به یاد خدا بودن و ذکر او - عزوجل - را بر زبان داشتن تأکید و تسریع شده است، و بی تردید دعا کردن درباره مولایمان صاحب الزمان علیه السلام از بهترین مصادیق این عنوان می باشد.

۱۹ - روز عاشورا

دلیل بر این، دعایی است که در «اقبال» و «مزار بحار» و «زاد المعاد» به روایت عبدالله بن سنان از امام صادق علیه السلام رسیده، و در اول آن دعا آمده است: «اللَّهُمَّ عَذِّبِ الْفَجْرَةَ الَّذِينَ شَاقُّوا رَسُولَكَ...»؛ پروردگارا! فاجرانی که با فرستاده تو

۱. گویم: و هنگامی که این روز شد خداوند به برکت او و برکت پدرانش زمین را برای کامل گردانیدن مادیات گسترانید همچنان که در این روز به ظهور حضرتش مادیات و معنویات کامل می گردد پس مؤمن باید در این روز تعجیل ظهورش را از صاحب عنایات - خداوند متعال - درخواست کند و اینکه خداوند او را از فائزان به انواع سعادت ها قرار دهد. (محمد موسوی).

به مخالفت برخاستند عذاب کن... و سرش این است که در چنین روزی آن همه مصیبت و محنت بر مولا ایمان سالار شهیدان علیه السلام وارد آمده و خدای - عزوجل - وعده فرموده که از ظلم کنندگان بر آن حضرت به وسیله مولا ی قائم ما - عجل الله فرجه الشریف - انتقام گیرد، چنان که در روایات به این مطلب تصریح شده است، بنابراین هرگاه مؤمن در روز عاشورا مصیبت‌های امام مظلوم را به یاد آورد و دانست که خدای تعالی برای او انتقام گیرنده‌ای را تعیین فرموده، ایمان و علاقه‌اش به آن حضرت او را به دعا کردن و ظهور آن مستقیم را خواستن برمی‌انگیزاند که صمیمانه قیام امام عصر - عجل الله فرجه الشریف - را از خدای قادر بخواهد، لذا این درخواست در دعای مشار الیه آمده است. و نیز به همین جهت است که در بخش گذشته گفتیم: هر کس برای این امر بزرگ دعا کند، به پاداشی نایل می‌شود که جز خدای تعالی کسی آن را نمی‌داند، و آن خونخواهی برای امام مظلوم شهید - صلوات الله وسلامه علیه - است.

۲۰ - شب نیمه شعبان

زیرا که شب میلاد مسعود حضرت صاحب الزمان علیه السلام است، پس شایسته است که اهل ایمان در آن شب به دعا گویی برای آن جناب اشتغال ورزند، و در روایات هم آمده که در این شب دعاها مستجاب می‌شود.

می‌گوییم: سابقاً بیان کردیم که این دعا نزد اهل خرد مهم‌ترین دعاها است و سزاوار است که در مواقع استجابت بر همه دعاها و خواسته‌ها آن را مقدم دارند و مؤید آنچه گفتیم این که مؤلف «جمال الصالحین» در دعا‌های این شب

از مولایمان حضرت حجت علیه السلام دعای ارزنده‌ای آورده که سرآغازش چنین است: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ...». ما این دعا را در اول بخش هفتم خواهیم آورد و اهتمام به آن را در همه مواقع بیان خواهیم کرد.

و نیز شاهد بر آنچه گفتیم، دعایی است که در «اقبال» و «زاد المعاد» یاد گردیده و اولش چنین است: «اللَّهُمَّ بِحَقِّ كَيْلَتِنَا هَذِهِ وَمَوْلُودِهَا...»؛ بار خدایا! تورا به حق این شب و آن که در این شب تولد یافته... که از این عبارت می‌توانی عظمت و اهمیت این شب را دریابی، پس مبادا عمرت در این شب به غفلت و بی‌خبری بگذرد و خدمت کردن به آن جناب را در آن وا گذاری و برای کسی که از برکت ولادتش این شب آن‌طور اهمیت یافته دعا ننمایی، و شایسته است که فرمایش مولایمان حضرت صادق علیه السلام را درباره آن جناب یاد بیاوری که: «وَلَوْ أَدْرَكَتُهُ لَخَدَمْتُهُ أَيَّامَ حَيَاتِي»؛ و اگر زمان او را درک می‌کردم تمام روزهای زندگی‌ام را در راه او قرار می‌دادم. اضافه بر این که این دعا از جمله اقسام شکرانه آن نعمت بزرگ یعنی ولادت امام قائم علیه السلام است، و نیز - چنان که در بعضی از روایات که در مستدرک الوسائل منقول است آمده - شبی است که اعمال [بر امام علیه] عرضه می‌شود.

۲۱ - روز نیمه شعبان

آنچه در مورد شب نیمه شعبان گفتیم، در اینجا نیز صادق است، اضافه بر این که دعا کردن در شب و روز نیمه شعبان اقتدا کردن به آن حضرت و تأسی جستن به او است، که هنگامی که از مادر متولد شد، سر به سجده نهاد و برای

این امر دعا کرد: «اللَّهُمَّ أَنْجِزْ لِي وَعْدِي وَأْتِمِّمْ لِي أَمْرِي وَتَسَبِّتْ وَطَأْتِي وَأَمْلَأِ الْأَرْضَ بِي عَدْلًا وَقِسْطًا»؛ خداوند! وعده‌ام را تحقق بخش و امر (قیامم) را تمام گردان و گامم را استوار ساز و زمین را به (ظهور) من پر از عدل و داد کن.

۲۲ - تمام ماه رمضان

به خصوص در شب‌های آن ماه شریف؛ زیرا که این ماه بهار دعا کردن است و این هم بهترین دعاها می‌باشد، از همین روی از خود آن حضرت - که خداوند فرجش را برساند - امر و اهتمام به دعای افتتاح در شب‌های این ماه رسیده است، بنابراین از خواندن آن غافل مشو که جداً دعایی است نفیس، و جامع مطالب دنیا و آخرت می‌باشد.

و نیز مؤید این مطلب است، آن‌که رئیس محدثین، شیخ بزرگوار صدوق رحمته الله در کتاب «فضائل شهر رمضان» به سند خود از حضرت امام رضا علیه السلام آورده که درباره خوبی‌های ماه رمضان فرمود: کارهای نیک در ماه رمضان پذیرفته شود و بدی‌ها آمرزیده گردد، هر کس در ماه رمضان یک آیه از کتاب خدای - عزوجل - بخواند، چنان است که کسی در ماه‌های دیگر ختم قرآن کند، و هر که در این ماه به روی برادر مؤمنش بخندد، روز قیامت او را ملاقات نماید جز این‌که در روی او خنده آورد و وی را به بهشت مژده دهد، و هر کس در این ماه مؤمنی را یاری کند، خدای تعالی او را هنگام گذشتن از صراط یاری نماید روزی که پاها در آن خواهد لغزید، و هر آن‌که در این ماه

خشم خود را فرو گیرد، خداوند روز قیامت خشم خود را از او بازدارد، و هر که در این ماه ستم‌دیده‌ای را یاری نماید، خداوند او را بر هر کسی که در دنیا با وی دشمنی ورزد یاری فرماید و روز قیامت هنگام سنجش اعمال و حساب نیز یاری‌اش کند.

ماه رمضان؛ ماه برکت، ماه رحمت، ماه مغفرت و ماه توبه و بازگشت [به درگاه خداوند] است، و هر کس در ماه رمضان آمرزیده نشود، پس در چه ماهی آمرزیده خواهد شد! پس، از خداوند بخواهید که روزه را از شما بپذیرد و آن را آخرین بار شما قرار ندهد، و این که شما را در این ماه برای فرمان‌برداری‌اش توفیق بخشد و از نافرمانی‌اش محفوظ بدارد، که او بهترین سؤال شدگان است.^۱

می‌گوییم: در باب پنجم گفتیم که دعا برای تعجیل فرج و گشایش امر مولایمان حضرت حجت - عجل الله فرجه الشریف - از اقسام یاری و کمک می‌باشد، که در این جهت شریف، یاری کردن مؤمن تا کید شده، این که در این ماه مبارک به آن عمل گردد، و بدون شک یاری کردن امام علیه السلام بهترین و تمام‌ترین اصناف یاری کردن است.

و گواه بر آنچه ذکر شد از اهتمام به آن در ماه رمضان، دعایی است که در کتاب «اقبال» و «زاد المعاد» از امام چهارم سید العابدین و فرزندش ابو جعفر باقر علیه السلام روایت آمده که اولش چنین است: «اللهم هذا شهر رمضان...» و در آن

آمده: «أَسْأَلُكَ أَنْ تَنْصُرَ خَلِيفَةَ مُحَمَّدٍ وَوَصِيَّ مُحَمَّدٍ وَالْقَائِمَ بِالْقِسْطِ مِنْ أَوْصِيَاءِ مُحَمَّدٍ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ أَغْطِفُ عَلَيْهِمْ نَصْرَكَ...»

خدایا! این ماه رمضان است... از تو می‌خواهم که جانشین محمد و وصی محمد و قیام‌کننده به عدالت از اوصیاء محمد - که درودهایت بر او و ایشان باد - رایاری نمایی، یاری‌ات را بر آنان معطوف بدار.

و نیز شاهد بر آن است روایتی که ثقة الاسلام محمد بن یعقوب کلینی رحمته الله در کتاب «الصوم فروع کافی» از محمد بن عیسی به سند خود از امامان علیهم السلام آورده که فرمودند: این دعا را شب بیست و سوم ماه رمضان در حال سجده و برخاستن و نشستن و در هر حال تکرار می‌کنی، و نیز هر قدر که می‌توانی و هرگاه که به یادت آمد در دوران زندگی‌ات، پس از حمد خدای تبارک و تعالی و درود بر پیغمبر صلی الله علیه و آله بگو: «اللَّهُمَّ كُنْ لَوْلِيكَ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَفِي كُلِّ سَاعَةٍ وَلِيًّا وَحَافِظًا وَنَاصِرًا وَدَلِيلًا وَقَائِدًا وَعَيْنًا حَتَّى تُشْكِنَهُ أَرْضَكَ طَوْعًا وَتُمَتِّعَهُ فِيهَا طَوِيلًا»؛^۱ خداوند! برای ولی خود فلان فرزند فلان^۲ در این ساعت و هر ساعت سرپرست و نگهدار و یاور و راهنما و پیشوا و مددکار باش، تا این که او را در زمین خویش (فرمانروای) مطاع گردانی و در آن دوران بهره‌مند سازی. می‌گویم: این حدیث شریف دلالت دارد بر این که دعا برای آن امر بزرگ

۱. الکافی، ۴ / ۱۶۲.

۲. در هر زمانی شیعیان نام امام عصر و نام پدرش را می‌گفتند و در زمان ما باید گفت: حجت بن الحسن - علیه و علی آياته السلام - (مترجم)

(زودتر شدن ظهور) در شب بیست و سوم ماه رمضان مهم‌تر و مؤکدتر است از وقت‌ها و زمان‌های دیگر، همچنان که در ماه رمضان از سایر ماه‌ها تا کید بیشتری دارد، به جهت این که جهات استجابت و روی آوردن به درگاه خداوند و پاداش در آن شب جمع است، و نیز فرشتگان و روح در آن شب فرود می‌آیند و درهای فتح و رحمت آن قدر گشوده می‌شود که در شب‌های دیگر گشوده نشوند، بلکه از صریح بعضی از روایات به دست می‌آید که آن شب، همان شب قدر است که از هزار ماه بهتر می‌باشد، چنان که ثقة الاسلام محمد بن یعقوب کلینی رحمته الله در کتاب «اصول کافی، باب النوادر، کتاب فضل القرآن» به سند خود از حضرت امام صادق علیه السلام از پیغمبر صلی الله علیه و آله آورده که فرمود: قرآن در بیست و سوم ماه رمضان فرود آمد^۱. این حدیث به ضمیمه این که خدای - عزوجل - فرمود: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ»^۲؛ ما (قرآن) را در شب قدر فرو فرستادیم. دلالت دارد بر این که شب قدر، همان شب بیست و سوم ماه رمضان است، و این برای اهل بینش واضح است.

و محقق نوری^۳ در کتاب «النجم الثاقب» دعای مزبور را به گونه مبسوطی از کتاب «المضمار» تألیف سید علمای بزرگوار - آن که شایسته است عموم اهل بینش به او اقتدا کنند - سید علی بن طاووس^۴ نقل کرده است، دعا چنین است: «اللَّهُمَّ كُنْ لَوْلِيَّكَ الْقَائِمِ بِأَمْرِكَ الْحُجَّةِ بْنِ الْحَسَنِ الْمَهْدِيِّ عَلَيْهِ وَعَلَى آبَائِهِ أَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَفِي كُلِّ سَاعَةٍ وَلِيًّا وَحَافِظًا وَقَائِدًا

۱. اصول کافی، ۲ / ۶۲۹.

۲. سوره قدر، آیه ۱.

وَنَاصِرًا وَدَلِيلًا وَمَوْيِدًا (مُرِيدًا) حَتَّى تُسْكِنَهُ أَرْضَكَ طَوْعًا وَتُمَتِّعَهُ فِيهَا طَوِيلًا
وَعَرَضًا وَتَجْعَلَهُ وَذُرِّيَّتَهُ مِنَ الْأُتَمَّةِ الْوَارِثِينَ. اللَّهُمَّ انصُرْهُ وَاَنْتَصِرْ بِهِ وَاجْعَلِ النَّصْرَ
مِنْكَ لَهُ وَعَلَى يَدِهِ وَاجْعَلِ النَّصْرَ لَهُ وَالْفَتْحَ عَلَيَّ وَجْهِي وَلَا تُوجِّهِ الْأَمْرَ إِلَيَّ غَيْرِهِ.
اللَّهُمَّ اظْهِرْ بِهِ دِينَكَ وَسُنَّةَ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ حَتَّى لَا يَسْتَخْفِيَ بِشَيْءٍ مِنْ
الْحَقِّ مَخَافَةَ أَحَدٍ مِنَ الْخَلْقِ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَرْغَبُ إِلَيْكَ فِي دَوْلَةِ كَرِيمَةٍ تُعَزِّزُ بِهَا الْإِسْلَامَ
وَأَهْلَهُ وَتُذِلُّ بِهَا النِّفَاقَ وَأَهْلَهُ، وَتَجْعَلُنَا فِيهَا مِنَ الدُّعَاةِ إِلَى طَاعَتِكَ وَالْقَادَةِ إِلَى
سَبِيلِكَ وَآتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ وَاجْمَعْ لَنَا خَيْرَ
الدَّارَيْنِ وَأَقْضِ عَنَّا جَمِيعَ مَا تُحِبُّ فِيهِمَا، وَاجْعَلْ لَنَا فِي ذَلِكَ الْخَيْرَةَ بِرَحْمَتِكَ وَمِنْكَ
فِي عَافِيَةِ آمِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَزِدْنَا مِنْ فَضْلِكَ وَبِيدِكَ الْمَلَاءَ، فَإِنَّ كُلَّ مُعْطٍ يَنْقُصُ
مِنْ مُلْكِهِ وَعَطَاؤُكَ يَزِيدُ فِي مُلْكِكَ» خداوندا! برای ولی قائم به امرت حجت بن
الحسن مهدی... که بر او و بر پدرانش بهترین درود و سلام باد... در این ساعت و در همه ساعت‌ها
سرپرست و نگهبان و پیشوا و یاور و راهنما و تأییدکننده (یا خواهان) باش تا این که بر
سراسر زمینت فرمانروای مطاعش سازی و از کران تا کران گیتی برخوردارش نمایی
و او و فرزندان او را از امامان و ارث قرار دهی. خدایا! او را یاری نموده، به وسیله او
پیروزی را برای [دین] خویش تحقق بخش و نصرت خود را برای او و به دست او
فراهم آور و یاری را به او اختصاص ده و فتح و پیروزی را به روی او بگشای و امر
(حکومت) را به غیر او متوجه مساز. خداوندا! دینت و سنت پیغمبرت... که درود و سلامت
بر او و خاندانش باد... را به او آشکار کن، تا چیزی از حق را از بیم احدی از خلق مخفی
ندارد. خدایا! من به درگاه تو زاری می‌کنم به جهت دولتی گرامی، که اسلام و اهل آن را

به آن عزت دهی و نفاق و اهل آن را خوار گردانی، و ما را در آن دولت از دعوت کنندگان به سوی طاعتت قرار داده و در شمار راهنمایان به راهت منظور داری و در دنیا حسنه‌ای و در آخرت حسنه‌ای به ما عنایت فرمای و ما را از عذاب آتش نگهدار و خیر دنیا و آخرت را برای ما فراهم ساز و تمام آنچه در آن‌ها دوست داری برای ما قرار ده و اختیار آن را بر ایمان محفوظ بدار به رحمت و منت خودت و با عافیت اجابت فرمای، ای پروردگار عالمیان! و از فضل و نعمتت بر ما بيفزای [و پیمانمان را] پر کن، که هر بخشنده‌ای از دارایی‌اش کاسته می‌شود، ولی عطای تو در ملکیت می‌افزاید.

۲۳ - شب ششم ماه رمضان

از دعایی که در «اقبال» از کتاب محمد بن ابی قره نقل شده به دست می‌آید، دعا این است: «اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ وَإِلَيْكَ الْمُسْتَكْنَى. اللَّهُمَّ أَنْتَ الْوَاحِدُ الْقَدِيمُ وَالْآخِرُ الدَّائِمُ وَالرَّبُّ الْخَالِقُ وَالذَّيَّانُ يَوْمَ الدِّينِ تَفَعَّلُ مَا تَشَاءُ بِلا مُغَالَبَةٍ، وَتُعْطِي مَنْ تَشَاءُ بِلا مَنْ، وَتَمْنَعُ مَا تَشَاءُ بِلا ظُلْمٍ، وَتُدَاوِلُ الْأَيَّامَ بَيْنَ النَّاسِ وَيُرْكَبُونَ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ، أَسْأَلُكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْعِزَّةِ الَّتِي لَا تُرَامُ، وَأَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ، وَأَسْأَلُكَ يَا رَحْمَنُ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُعَجِّلَ فَرَجَ آلِ مُحَمَّدٍ وَفَرَجَنَا بِفَرَجِهِمْ وَتَقْبَلَ صَوْمِي، وَأَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا أَرْجُو مِنْكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا أَخْذَرُ، إِنْ أَنْتَ خَذَلْتَ فَبَعْدَ الْحُجَّةِ وَإِنْ أَنْتَ عَصَمْتَ فَبِتَمَامِ النِّعْمَةِ، يَا صَاحِبَ مُحَمَّدٍ يَوْمَ حُنَيْنٍ وَصَاحِبَهُ وَمُؤَيِّدَهُ يَوْمَ بَدْرٍ وَخَيْبَرَ وَالْمَوَاطِنَ الَّتِي نَصَرْتَ فِيهَا نَبِيَّكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ السَّلَامُ، يَا مُبِيرَ الْجَبَّارِينَ وَيَا عَاصِمَ النَّبِيِّينَ! أَسْأَلُكَ وَأُقْسِمُ عَلَيْكَ بِحَقِّ يَسْ

وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ وَيَحَقِّ طَهَ وَسَائِرِ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُخَصِّرَنِي عَنِ الذُّنُوبِ وَالْخَطَايَا وَأَنْ تَزِيدَنِي فِي هَذَا الشَّهْرِ الْعَظِيمِ تَأْسِيداً تَرْبِطُ بِهِ عَلَيَّ جَأْشِي وَتَسُدَّ بِهِ عَلَيَّ خِلْتِي. اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اُذْرُءُ بِكَ فِي نُحُورِ اَعْدَائِيْ لَا اَجِدُ لِيْ غَيْرَكَ، هَا اَنَا بَيْنَ يَدَيْكَ فَاصْنَعْ بِيْ مَا شِئْتَ لَا يُصِيبُنِيْ اِلَّا مَا كَتَبْتَ لِيْ اَنْتَ حَسْبِيْ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ؛^۱ پروردگارا! حمد مخصوص تو است و تنها به تو شکایت می آوریم. خدایا! تو یکتای قدیم و آخری دائم هستی، و پروردگار آفریننده و جزا دهنده روز قیامت [که هیچ عملی را از خیر و شر و امگذاری] آنچه خواهی بی چون و چرا انجام می دهی و به هر که خواهی بدون منت می بخشی و هر چه را می خواهی بدون این که ستم کرده باشی منع می کنی و روزگار را بین مردم می گردانی و آن هادری یکی دیگر احوال گوناگون می یابند. از تو می خواهم ای صاحب جلال و کرامت و عزتی که جوینده ای برایش نیست! و از تو می خواهم ای الله! و از تو می خواهم ای مهربان! از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد عليه السلام درود فرستی و این که فرج آل محمد عليه السلام را زودتر رسانی و گشایش امر ما را با فرج آنان تعجیل فرمایی و روزه ام را بپذیری. و از تو مسألت دارم بهترین چیزی را که از تو امیدوارم. و به تو پناه می برم از بدترین چیزی که از آن بر حذریم. اگر تو خوار کنی، پس از برپا نمودن حجت و دلیل است، و اگر حفظ فرمایی، پس به جهت تمام نمودن نعمت می باشد. ای یاور محمد صلى الله عليه وآله روز حنین و یاور و تأیید کننده اش در روز بدر و خیبر و جاهایی که در آن ها پیغمبرت را یاری کردی. بر او آل او سلام باد ای نابود کننده ستمگران و ای حفظ کننده پیغمبران! و از تو می خواهم

و تو را سوگند به حق یس و قرآن حکیم، و به حق طه و سایر [آیات] قرآن عظیم، این که بر محمد و آل محمد علیه درود فرستی و مرا از گناهان و خطاهای مصون داری و در این ماه بزرگ تأیید بیشتری به من بفرزایی که به آن اضطرابم را آرام سازی و کاستی هایم را جبران نمایی. خداوند! من به [قدرت] تو برگلوی دشمنانم می زنم، برای خودم جز تو نمی یابم. اینک منم در پیشگاه تو، پس آنچه می خواهی با من کن، که جز آنچه تو بر من نوشته ای به من نرسد، تو مرا بسنده ای و بهترین وکیل هستی.

۲۴ - روز هشتم ماه رمضان

اهتمام به آن از دعایی که در «اقبال» روایت شده به دست می آید و دعا این است: «اللَّهُمَّ إِنِّي لَا أَجِدُ مِنْ أَعْمَالِي عَمَلًا أَعْتَمِدُ عَلَيْهِ وَأَتَقَرَّبُ بِهِ إِلَيْكَ أَفْضَلَ مِنْ وِلَايَتِكَ وَوِلَايَةِ رَسُولِكَ وَآلِ رَسُولِكَ الطَّيِّبِينَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَتَوَجَّهُ بِهِمْ إِلَيْكَ فَاجْعَلْنِي عِنْدَكَ يَا إِلَهِي بِكَ وَبِهِمْ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ فَإِنِّي قَدْ رَضِيتُ بِذَلِكَ مِنْكَ تَحْفَةً وَكَرَامَةً فَإِنَّهُ لَا تَحْفَةَ وَلَا كَرَامَةَ أَفْضَلَ مِنْ رِضْوَانِكَ وَالتَّنْعُمِ فِي دَارِكَ مَعَ أَوْلِيَائِكَ وَأَهْلِ طَاعَتِكَ. اللَّهُمَّ أَكْرِمْنِي بِوِلَايَتِكَ وَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَةِ أَهْلِ وِلَايَتِكَ. اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِي وَدَائِعِكَ الَّتِي لَا تَضِيعُ وَلَا تَرُدُّنِي خَائِبًا بِحَقِّكَ وَحَقِّ مَنْ أَوْجَبَتْ حَقَّهُ عَلَيْكَ، وَأَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَتُعَجِّلَ فَرَجَ آلِ مُحَمَّدٍ وَفَرَجِي مَعَهُمْ وَفَرَجَ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ»؛ خدا یا! من از کارهایم

عملی که بر آن تکیه کنم و به آن به سوی تو تقرب جویم، نمی یابم که از ولایت تو و ولایت (دوستی و پیروی) فرستاده‌ات و خاندان پاک فرستاده‌ات - که درود تو بر او و آنان باد - بهتر باشد. خدایا! من به درگاه تو به محمد و آل محمد علیهم‌السلام تقرب می جویم و به آنها به سوی تو روی می آورم، پس مرا نزد خود، ای خدای من! به حق خودت و به حق آنها، در دنیا و آخرت با قدر و منزلت قرار ده و از نزدیکان درگاہت به شمار آور، که به درستی من راضی‌ام که آن را از تو هدیه و گرامیداشتی بگیرم، چون که هیچ تحفه و گرامیداشتی بهتر از رضا و خشنودی تو و برخورداری از نعمت‌ها در سرای [ابدی] تو با دوستان و اهل اطاعتت نیست. خدایا! مرا به ولایت خویش گرامی بدار و در شمار اهل ولایت محشور گردان. خدایا! مرا در بین سپرده‌های خودت که گم نمی شوند قرار ده و مرا ناامید بر مگردان، به حق خودت و حق هر آن که حقش را بر خودت واجب دانسته‌ای، و از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد علیهم‌السلام درود فرستی و فرج آل محمد علیهم‌السلام را زودتر برسانی و گشایش کار مرا با آنها تعجیل فرمایی، و نیز فرج هر مؤمن و مؤمنه را زودتر بیاوری، به مهربانی‌ات ای مهربان‌ترین مهربانان.

۲۵ - شب دوازدهم ماه رمضان

و شاهد بر اهتمام به آن، دعایی است که در کتاب مزبور یاد شده که: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِمَعَاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِكَ وَمُنْتَهَى الرَّحْمَةِ مِنْ كِتَابِكَ، وَبِاسْمِكَ الْأَعْظَمِ وَكَلِمَاتِكَ التَّامَّةِ الَّتِي لَا يُجَاوِزُهَا بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ فَإِنَّكَ لَا تَيْبِدُ وَلَا تَنْفَدُ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَتَقَبَّلَ مِنِّي وَمِنْ جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ صِيَامَ شَهْرِ رَمَضَانَ

وَقِيَامَهُ وَتَفُكَّ رِقَابَنَا مِنَ النَّارِ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاجْعَلْ قَلْبِي بَارَأً
 وَعَمَلِي سَارَأً وَرِزْقِي دَارَأً وَحَوْضَ نَبِيِّكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ السَّلَامُ لِي قَرَاراً وَ مُسْتَقَرّاً وَ
 تُعَجِّلْ فَرَجَ آلِ مُحَمَّدٍ فِي عَاقِبَةِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ؛^۱ خدایا! من از تو درخواست
 می‌کنم به پایگاه‌های عزت از عرش تو، و اوج رحمت از کتاب تو، و به اسم اعظم تو،
 و کلمات تمام یافته‌ات که هیچ نیک و بدی از حوزة آن‌ها بیرون نیست، که به درستی تو
 را نیستی و پایانی نمی‌باشد، این که بر محمد و آل محمد علیهم السلام درود فرستی و از من
 و تمام مردان و زنان با ایمان روزه‌ماه رمضان و شب زنده‌داری‌های آن را بپذیری و ما
 را از آتش دوزخ برهانی. خداوندا! بر محمد و آل محمد علیهم السلام درود فرست و دل مرا
 نیک و کارم را خشنودکننده و روزی‌ام را پیوسته و فراخ گردان و حوض پیغمبرت - که
 بر او و خاندانش سلام باد - را قرارگاه من ساز و در کنار آن مرا مستقر فرمای و گشایش امر
 آل محمد علیهم السلام را با عاقبت زودتر برسان، ای مهربان‌ترین مهربانان.

۲۶ - روز سیزدهم ماه رمضان

دعای آن چنین است: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَدِينُكَ بِطَاعَتِكَ وَوِلَايَتِكَ، وَوِلَايَةِ مُحَمَّدٍ
 نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، وَوِلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَبِيبِ نَبِيِّكَ،
 وَوِلَايَةِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ سِبْطَيْ نَبِيِّكَ وَسَيِّدَيْ شَبَابِ أَهْلِ جَنَّتِكَ، وَأَدِينُكَ يَا رَبِّ
 بِوِلَايَةِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَمُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ وَعَلِيِّ
 بْنِ مُوسَى وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَعَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَسَيِّدِي وَمَوْلَايَ

صَاحِبِ الزَّمَانِ، أُدِينُكَ يَا رَبِّ بِطَاعَتِهِمْ وَوِلَايَتِهِمْ وَبِالتَّسْلِيمِ بِمَا فَضَّلْتَهُمْ رَاضِيًا
 غَيْرَ مُنْكَرٍ وَلَا مُسْتَكْبِرٍ [مُتَكَبِّرٍ] عَلَيَّ [مَعْنَى] مَا أَنْزَلْتَ فِي كِتَابِكَ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ
 مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَادْفَعْ عَنِّي وَلِيَّتِكَ وَخَلِيفَتِكَ وَلِسَانِكَ وَالْقَائِمِ بِقِسْطِكَ وَالْمُعْظَمِ
 لِحُرْمَتِكَ وَالْمُعَبَّرِ عَنكَ وَالنَّاطِقِ بِحُكْمِكَ وَعَيْنِكَ النَّاطِرَةَ وَأُذُنِكَ السَّامِعَةَ وَشَاهِدِ
 عِبَادِكَ وَحُجَّتِكَ عَلَيَّ خَلْقِكَ وَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِكَ وَالْمُجْتَهِدِ فِي طَاعَتِكَ وَاجْعَلْنِي
 وَالِدِيَّ وَمَا وَلَدًا وَوَلَدِيَّ مِنَ الَّذِينَ يَنْصُرُونَهُ وَيَنْتَصِرُونَ بِهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ،
 إِشْعَبْ بِهِ صَدْعَنَا وَارْتُقْ بِهِ فَتَقْنَا. اللَّهُمَّ أَمِثْ بِهِ الْجَوْرَ وَدَمْدِمِ بِمَنْ نَصَبَ لَهُ وَأَقْصِمِ
 رُؤُوسَ الضَّلَالَةِ حَتَّى لَا تَدْعَ عَلَيَّ الْأَرْضُ مِنْهُمْ دِيَارًا؛^۱ بار الها! من تو را دینداری
 می‌کنم با اطاعتت و ولایتت و ولایت محمد پیامبرت صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، و ولایت امیر مؤمنان عَلَيْهِ السَّلَام
 دوست پیامبرت، و ولایت حسن و حسین دو نواده پیامبرت و دو سرور جوانان اهل
 بهشتت، و تو را دینداری می‌کنم ای پروردگارا! به ولایت علی بن الحسین و محمد بن
 علی و جعفر بن محمد و موسی بن جعفر و علی بن موسی و محمد بن علی و علی بن
 محمد و حسن بن علی و آقا و مولایم صاحب الزمان عَلَيْهِ السَّلَام - دینداریات می‌کنم ای
 پروردگارا! به اطاعتت و ولایت ایشان و تسلیم بودن به آنچه آنان را برتری داده‌ای، با
 خشنودی بدون این که منکر باشم یا تکبر و رزم، به همان گونه که در کتابت نازل
 فرموده‌ای. بار الها! بر محمد و آل محمد عَلَيْهِمُ السَّلَام درود فرست و از ولی و خلیفه و زبان
 گویایت و بپاخاسته [برای اجرای] دادگریات و تعظیم‌کننده حرمتت و بازگوکننده از
 سوی تو و گوینده حکم تو و چشم‌بیننده و گوش‌شنونده تو و گواه‌بندگان و حجت تو

بر خلقت و جهادگر در راهت و تلاشگر در طاعتت، هر گونه بلا را دفع کن و او را در امانت گم ناشدنی خویش قرار ده و با سپاهیان پیروزت تأیید فرمای و او را یاری نموده و از او حمایت کن و مرا و والدینم و آنچه متولد کرده اند و فرزندانم را از کسانی قرار ده که او را یاری می کنند و به او یاری می گیرند در دنیا و آخرت، پراکندگی مان را به او فراهم آور و جدایی های ما را به او منسجم گردان. ای خدا! به (ظهور) او ستم را بمیران و هر کس با او بستیزد نابودش ساز و سران گمراهی را پشت بشکن، تا این که احدی از آنها را روی زمین به جای نگذاری.

۲۷ - روز هیجدهم و شب نوزدهم ماه رمضان

اهتمام به این دعا در آن مواقع، از ملاحظه دعاهای وارد شده منقول در «اقبال» به دست می آید، و خداوند در هر حال یاری کننده است.

۲۸ - روز بیست و یکم ماه رمضان

به ویژه پس از انجام نماز صبح؛ و بر این معنی دلالت می کند آنچه سید اجل علی بن طاووس در کتاب «اقبال» به سند خود، از حماد بن عثمان آورده که گفت: شب بیست و یکم ماه رمضان بر حضرت ابی عبد الله (امام صادق علیه) وارد شدم، آن حضرت به من فرمود: ای حماد! غسل کرده ای؟ عرض کردم: آری، فدایت شوم! پس حصیری خواست سپس فرمود: نزدیک من بیا و نماز بگذار. و پیوسته نماز می خواند و من در کنارش نماز می گزاردم،

تا این‌که از همه نمازهایمان فراغت یافتیم، آن‌گاه به دعا کردن پرداخت و من بر دعایش آمین می‌گفتم تا این‌که سپیده‌دم فرا رسید، پس آن جناب اذان و اقامه گفت و بعضی از غلامان خود را فراخواند، جلو ایستاد و ما پشت سرش قرار گرفتیم و نماز صبح را به جای آورد، در رکعت اول سوره فاتحه الکتاب و سوره قدر، و در رکعت دوم سوره فاتحه الکتاب و سوره توحید را قرائت کرد. و چون از تسبیح و تحمید و تقدیس و ثنای خدای تعالی فراغت یافتیم و بر رسول خدا ﷺ درود فرستادیم و برای تمام مؤمنین و مؤمنات و مسلمین و مسلمات اولین و آخرین دعا کردیم، آن حضرت به سجده افتاد، ساعتی طولانی جز نفس کشیدن چیزی از او نمی‌شنیدم، سپس شنیدم که می‌گفت: «لا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَالْأَبْصَارِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَالِقَ الْخَلْقِ بِلَا حَاجَةٍ فِيكَ إِلَيْهِمْ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُبْدِئِ الْخَلْقِ لَا يَنْقُصُ مِنْ مُلْكِكَ شَيْءٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بَاعِثَ مَنْ فِي الْقُبُورِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُدَبِّرَ الْأُمُورِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ دَيَّانَ الدِّينِ وَجَبَّارَ الْجَبَابِرَةِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُجْرِي الْمَاءِ فِي الصَّخْرَةِ الصَّمَاءِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُجْرِي الْمَاءِ فِي النَّبَاتِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُكَوِّنَ طَعْمِ الثَّمَارِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُخْصِي عَدَدِ الْقَطْرِ وَمَا تَحْمِلُهُ السَّحَابُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُخْصِي عَدَدِ مَا تَجْرِي بِهِ الرِّيَّاحُ فِي الْهَوَاءِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُخْصِي مَا فِي الْبِحَارِ مِنْ رَطْبٍ وَيَابِسٍ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُخْصِي مَا يَدُبُّ فِي ظُلُمَاتِ الْبِحَارِ وَفِي أَطْبَاقِ الثَّرَى، أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ سَمَّكَ الَّذِي سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَبْتَ وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَيْتَ، وَأَسْأَلُكَ بِحَقِّكَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ وَبَرَكَاتِكَ

وَبِحَقِّهِمُ الَّذِي أَوْجَبْتَهُ عَلَي نَفْسِكَ وَأَنْتَلْتَهُمْ بِهِ فَضْلَكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَي مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ
وَرَسُولِكَ الدَّاعِي إِلَيْكَ بِإِذْنِكَ وَسِرَاجِكَ السَّاطِعِ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي أَرْضِكَ وَسَمَاوَاتِكَ
وَجَعَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَتُوراً اسْتِضَاءً بِهِ الْمُؤْمِنُونَ فَبَشِّرْنَا بِجَزِيلِ ثَوَابِكَ وَأَنْذِرْنَا
الْأَلِيمَ مِنْ عَذَابِكَ، أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ جَاءَ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِ الْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ، وَأَشْهَدُ
أَنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوهُ ذَاتِقُوا الْعَذَابِ الْأَلِيمِ، أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا رَبَّاهُ يَا رَبَّاهُ
يَا رَبَّاهُ، يَا سَيِّدِي يَا سَيِّدِي يَا مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ، أَسْأَلُكَ فِي هَذِهِ
الغَدَاةِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِهِ [وَالِ مُحَمَّدٍ] وَأَنْ تَجْعَلَنِي مِنْ أَوْفَرِ عِبَادِكَ
وَسَائِلِكَ نَصِيباً وَأَنْ تَمُنَّ عَلَيَّ بِفِكَارِ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَأَسْأَلُكَ
بِجَمِيعِ مَا سَأَلْتُكَ وَمَا لَمْ أَسْأَلُكَ مِنْ عَظِيمِ جَلَالِكَ مَا لَوْ عَلِمْتَهُ لَسَأَلْتُكَ بِهِ أَنْ تُصَلِّيَ
عَلَي مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ وَأَنْ تَأْذَنَ لِفَرَجِ مَنْ بِفَرَجِهِ فَرَجُ أَوْلِيَائِكَ وَأَصْفِيَائِكَ مِنْ خَلْقِكَ
وَبِهِ تُبِيدُ الظَّالِمِينَ وَتُهْلِكُهُمْ، عَجَّلْ ذَلِكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَاعْطِنِي سُؤْلِي يَا
ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ فِي جَمِيعِ مَا سَأَلْتُكَ لِعَاجِلِ الدُّنْيَا وَآجِلِ الْآخِرَةِ، يَا مَنْ هُوَ أَقْرَبُ
إِلَيَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ أَقْلِنِي عَثْرَتِي وَأَقْلِنِي بِقَضَاءِ حَوَائِجِي يَا خَالِقِي وَيَا رَازِقِي وَيَا
بَاعِثِي وَيَا مُخَيِّي عِظَامِي وَهِيَ رَمِيمٌ، صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاسْتَجِبْ لِي
دُعَائِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ؛ هیچ معبود حقی جز تو نیست، دگرگون کننده دلها
و دیده های. هیچ خدایی جز تو نیست آفریننده خلق بی آنکه نیازی در توبه آنها
باشد. هیچ خدایی جز تو نیست آغازگر آفرینش، از ملک تو چیزی کاسته نمی شود. هیچ
معبود حقی جز تو نیست برانگیزنده هر آنکه در گورها است. هیچ معبود حقی جز تو
نیست تدبیر کننده امور (هستی). هیچ معبود حقی جز تو نیست جزا دهنده و درهم

کوبنده ستمگران. هیچ معبود حقی جز تو نیست روان کننده آب در سنگ سخت. هیچ معبود حقی جز تو نیست جاری کننده آب در [میان] گیاهان. هیچ معبود حقی جز تو نیست چگونگی دهنده مزه میوه ها. هیچ معبود حقی جز تو نیست آگاه به تعداد قطره ها و آنچه ابرها حمل می کنند. هیچ معبود حقی جز تو نیست آگاه به شماره بادها در هوا می پراکنند. هیچ معبود حقی جز تو نیست دانای به شماره آنچه در دریاها از تر و خشک هست. هیچ معبود حقی جز تو نیست شمارش کننده هر جنبه ای که در تاریکی های دریاها و در طبقات خاک هست. از تو می خواهم به اسم تو که خودت را به آن نامیده ای یا در علم غیب خویش آن را به خود اختصاص داده ای. و تو را می خوانم به هر اسمی که احدی از خلقت، تو را به آن نامید، پیغمبر یا صدیق یا شهیدی یا کسی از فرشتگان. و تو را می خوانم به آن نامی که هر گاه به آن خوانده شوی، اجابت می کنی و چون به آن سؤال گردی، می بخشی. و از تو می خواهم به حق تو، بر محمد و اهل بیت او - که درودها و برکات بر آنها باد - و به حق آنها که بر خودت آن را واجب ساخته ای و به سبب آن ایشان را به فضل خویش نایل فرموده ای، این که درود فرستی بر محمد بنده ات و فرستاده ات دعوت کننده به فرمان تو به سوی تو، و چراغ درخشان تو در بین بندگانت در زمین و آسمانت، و او را رحمت برای عالمیان و نوری برای روشنایی گرفتن مؤمنان قرار دادی. پس، به پاداش فراوانت ما را مژده داد و از عذاب دردناک ما را ترسانید، گواهی می دهم که او حق را از طرف حق آورد و فرستادگانت را تصدیق نمود، و شهادت می دهم که آنهایی که او را تکذیب کردند، عذاب دردناک را خواهند چشید. از تو می خواهم ای الله! ای الله! ای الله! ای پروردگار! ای پروردگار! ای

پروردگارا! ای آقای من! ای آقای من! ای آقای من! ای مولای من! ای مولای من! ای مولای من! در این صبحگاه از تو می خواهم که بر محمد و آل او علیهم السلام درود فرستی و مرا از پُر قسمت ترین بندگان و درخواست کنندگان قرار دهی، و بر من منت نهی که گردنم را از آتش دوزخ برهانی، ای مهربان ترین مهربانان! و از تو می خواهم به تمام آنچه از تو سؤال نمودم و آنچه از تو درخواست نکردم از جلالتِ عظیم تو که اگر آن را می دانستم به آن از تو درخواست می کردم این که بر محمد و خاندان او درود فرستی و فرج کسی را که به فرج او، دوستان و برگزیدگان از خلقت گشایش یابند، را اجازه فرمایی و به (دست) او ستمگران را نابود و هلاک گردانی. زودتر آن را برسان، ای پروردگار عالمیان! و درخواستم را به من عطا کن، ای صاحب جلال و بزرگواری! آنچه را درخواست نمودم برای دنیای نزدیک و آخرت پس از این به من عنایت کن، ای آن که از رگ گردن به من نزدیک تری! لغزشم را جبران کن و با برآورده شدن حاجاتم مرا [از درگاهت] بازگردان، ای آفریدگار من! ای روزی دهنده به من! ای برانگیزاننده من! ای آن که استخوان های پوسیده ام را زنده خواهی کرد! بر محمد و آل محمد علیهم السلام درود بفرست و دعایم را به اجابت برسان، ای مهربان ترین مهربانان!

هنگامی که از دعا فراغت یافت سر برداشت، عرضه داشتم: فدایت کردم تو دعا می کنی برای فرج کسی که به فرج او برگزیدگان و اولیای خداوند گشایش یابند، آیا تو خود آن کس نیستی؟ فرمود: نه. آن شخص قائم آل محمد علیهم السلام است. گفتم: آیا برای خروج او نشانه ای هست؟ فرمود: آری. کسوف خورشید هنگام برآمدنش دو سوم ساعت از روز گذشته، و خسوف

ماه شب بیست و سوم، و فتنه‌ای که بر اهل مصر سایهٔ بلا افکند، و قطع شدن رود نیل، به آنچه برایت بیان نمودم بسنده کن و شب و روزت را در انتظار مولایت باش، که خداوند هر روز در کاری است، و هیچ کاری از کار دیگر او راباز ندارد، او الله پروردگار عالمیان است، و نگهداری دوستانش به او می‌باشد و آن‌ها نسبت به او بی‌منا کند.^۱

۲۹ - بعد از ذکر مصیبت سید الشهداء علیه السلام

زیرا که این دعا نوعی یاری نمودن آن حضرت علیه السلام است. چنان‌که در بخش پیشین در مکرمات چهل و هفتم یادآور شدیم، و مؤید آن این است که یکی از دوستان صالح من یاد کرد این‌که: مولایمان حضرت حجت علیه السلام را در خواب دیده بود، پس آن حضرت مضمون چنین مطلبی را فرموده بود که: من برای مؤمنی که مصیبت جدّ شهیدم را یادآور شود، سپس برای تعجیل فرج و تأیید من دعا نماید، دعا می‌کنم.

۳۰ - بعد از زیارت آن حضرت علیه السلام

یعنی: پس از زیارت مولایمان صاحب الزمان علیه السلام، که شهید در کتاب «الدروس» به این مطلب تصریح کرده است.

می‌گوییم: و شاهد بر این است آن‌که پس از زیارت‌هایی که برای آن

۱. اقبال الاعمال، ۲۰۰ - ۲۰۱.

بزرگوار روایت شده، دعا برای آن حضرت هم - به طور خاص - رسیده است، که همه یا قسمتی از آنها را در بخش هشتم کتاب ان شاء الله تعالی خواهیم آورد.

و نیز شاهد بر این، عقل و عرف می باشد، زیرا که بین مردم چنین متعارف است که چون در پیشگاه بزرگان حاضر شوند، برای آنان دعا می کنند. پس شایسته است که مؤمن آشنا به شیوه متداول بین مردم، چون خود را در پیشگاه مولایش حاضر می نماید تا او را زیارت کند، از این امر غافل نماند، به ویژه آن که بداند این کار موافق تمایل قلبی و مطابق با خواسته او است، به مقتضای توفیق رسیده از ناحیه مقدّس او که پیش تر روایت را آوردیم که فرموده: «وَأَكثِرُوا الدُّعَاءَ بِتَعْجِيلِ الْفَرَجِ»؛ و بسیار دعا کنید برای زودتر رسیدن فرج.

۳۱ - پس از گریستن از ترس خدای تعالی

زیرا که این هنگام نزدیک ترین حالات است و جای استجاب دعاها می باشد، پس شایسته است که مؤمن با دعا کردن برای مولایش او را یاد کند تا اندکی از حقوق واجب آن حضرت را ادا کرده باشد.

و شاهد بر این است آنچه در وسائل - ابواب قواطع الصلاة - از محمد بن علی بن الحسین - شیخ صدوق رضی الله عنه - به سندش از منصور بن یونس بزرگ آمده که: از امام صادق علیه السلام پرسیدم درباره کسی که در نماز واجب، خودش را به گریستن بزند تا این که گریه کند [چه صورت دارد؟] فرمود: به خدا سوگند!

روشنی چشم است، و فرمود: اگر چنین حالی دست داد، مرا در آن حال یاد کن. می‌گوییم: پوشیده نیست که این امر، به خاطر آن است که امام زمان او بود و بر وی حق داشت، پس برای هر مؤمنی شایسته است که این را نسبت به امام زمان خودش عمل کند، تا با دل و زبان، حق آن امام علیه السلام را ادا کرده باشد.

۳۲ - پس از تجدید هر نعمت و زوال هر محنت

زیرا که امام عصر علیه السلام واسطه تمام نعمت‌ها است، و به برکت او هر محنت و رنج از ما دور می‌گردد، و پیش‌تر گفتیم که دعا برای واسطه نعمت، یکی از اقسام شکرانه نعمت است که در آن ترغیب شده. و از اینجا است که صلوات فرستادن بر محمد و آل محمد علیهم السلام را نیز هنگام تجدید نعمت‌ها ترجیح می‌دهیم، زیرا که آن‌ها اولیای نعمت‌ها هستند، چنان‌که در زیارت جامعه و روایات مستفیضه بلکه متواتره آمده است.

۳۳ - هنگام وارد شدن غم و اندوه

چون از جمله آثار و نتایج دعا برای آن حضرت علیه السلام آن است که: او درباره دعا کننده دعا می‌نماید. چنان‌که گذشت - پس دعای آن جناب سبب زایل شدن و بر طرف گشتن غم و اندوه دعا کننده می‌شود، و به جهت آنچه در چند روایت پیش‌تر آوردیم که امام علیه السلام در حزن و اندوه دوستانش اندوهگین می‌شود، و بی‌تردید در آن هنگام برای آن‌ها دعا می‌کند. چنان‌که در روایت

نیز اشاره شده - ، پس شایسته است که دوستانش به او تأسی جویند و اقتدا نمایند و برای بر طرف شدن هم و غمش دعا کنند، به اضافه این که گاهی هم و غم آن جناب مایه هم دوستانش می گردد - چنان که در بعضی از روایات آمده - و در این هنگام دعا برای او بیشتر تأکید می یابد.

و می توان برای این مطلب تأیید گرفت از فرموده آن حضرت علیه السلام، در توقیعی که پیش تر آوردیم: «وَأَكْثَرُوا الدُّعَاءَ بِتَعْجِيلِ الْفَرَجِ فَإِنَّ ذَلِكَ فَرَجُكُمْ». بنا بر این که اسم اشاره (ذلك) به دعا برگردد، یعنی: این دعا سبب فرج و گشایش امر شما می شود و موجب راحتی شما از هر گونه شدت و غم می گردان شاء الله تعالی.

۳۴ - در سختی ها و گرفتاری ها

شایسته است در مواقع سختی و گرفتاری برای تعجیل فرج آن حضرت بسیار دعا کرد، به جهت چند وجه:

اول: این که مایه دعای آن جناب می شود - چنان که گذشت - .

دوم: این که سبب دعای فرشتگان می گردد، زیرا که آنها درباره کسی که در حق مؤمن غایب دعا کند دعا می نمایند - چنان که گذشت - و دعای آنها - ان شاء الله تعالی - به اجابت می رسد.

سوم: فرموده آن حضرت: «و بسیار دعا کنید برای تعجیل فرج، که همان فرج شما است» بنا بر آنچه در گذشته بیان داشتیم.

چهارم: این که دعا برای آن حضرت گونه‌ای از توسل به او است - که درود خداوند بر او باد و آن بزرگوار وسیله نجات از سختی‌ها و بلیات می‌باشد.

۳۵ - پس از نماز تسبیح

یعنی نماز جعفر بن ابی طالب علیه السلام، به ویژه اگر آن را روز جمعه به جای آوری، و شاهد بر آن دعایی است که از مولایمان حضرت کاظم علیه السلام رسیده که در کتاب جمال الاسبوع^۱ و غیر آن روایت گردیده. خداوند ما و سایر مؤمنین را به انجام آن توفیق دهدان شاء الله تعالی.

۳۶ - پیش از دعا برای خود و خانواده خود

و دلیل بر این است آنچه در مکرمات چهاردهم یاد آور شدیم، اضافه بر این که مقتضای حقیقت ایمان همین است، چنان که در حدیث نبوی روایت آمده و حاصلش این است: مؤمن [در حقیقت] مؤمن نخواهد بود تا این که رسول خدا صلی الله علیه و آله را از خودش عزیزتر بداند، و خاندان پیغمبر را از خاندان خود عزیزتر بداند، و آنچه آن حضرت را مهموم ساخته از هم خودش بالاتر باشد.

و بدون تردید دعا برای تعجیل فرج مولایمان صاحب الزمان علیه السلام از امور مهم است و دل‌ها به آن شفا می‌یابد، پس برای مؤمن شایسته است که پیش از

۱. جمال الاسبوع، ۲۹۲.

دعا برای خودش و خاندانش به آن آغاز نماید، تا حق رسول خدا و خاندان او - صلوات الله عليهم اجمعین - را رعایت کرده باشد.

۳۷ - روز غدیر

چون روزی است که خداوند در آن امیر مؤمنان و ائمه طاهرين عليهم السلام را به ولایت بر مؤمنین و جانشینی خاتم پیغمبران صلی الله علیه و آله اختصاص داد و آن ولایت را مولایمان صاحب الزمان از پدران معصومش علیهم السلام ارث می برد، پس چون مؤمن در این روز تسلط غاصبین و چیره شدن ستمگران را مشاهده کند و مخفی بودن حافظ دین را بنگرد، ایمان و دوستی اش نسبت به آن حضرت، او را می دارند که برای زودتر شدن فرج دعا کند و ظهور آن جناب را از درگاه خداوند بخواهد و آسان شدن قیام و خروجش را مسألت نماید که روز تجدید پیمان بستن و عهد کردن [برای ولایت امامان علیهم السلام] است و دعا برای فرج صاحب الزمان از جمله مصادیق آن می باشد.

و شاهد بر تأکید آن دعا در روز غدیر، ورود آن به طور خاص در دعایی است که در کتاب های اقبال و زاد المعاد^۱ یاد شده، اول آن دعا چنین است: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ نَبِيِّكَ وَعَلِيِّ وَلِيِّكَ وَالشَّانِ وَالْقَدْرِ الَّذِي خَصَّصْتَهُمَا بِهِ دُونَ خَلْقِكَ»؛ خدایا! به حق محمد پیامبرت و علی ولی ات و شأن و منزلتی که از بین خلایقت به آنها اختصاص داده ای از تو می خواهم... و در آخر آمده: «اللَّهُمَّ فَرِّجْ

۱. اقبال الاعمال، ۴۹۲/۱؛ زاد المعاد: ۳۴۲.

عَنْ أَهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ نَبِيِّكَ وَاکْشِفْ عَنْهُمْ و بِهِمْ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ الْكُرْبَاتِ اللَّهُمَّ اَمْلَأِ الْأَرْضَ بِهِمْ عَدْلًا كَمَا مُلِئْتَ ظُلْمًا و جَوْرًا و أَنْجِزْ لَهُمْ مَا وَعَدْتَهُمْ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ؛ خدایا! بر خاندان محمد پیامبرت فرج و گشایش ده و از آنها و نیز از مؤمنین به سبب آنها محنت‌ها و غم‌ها را بر طرف ساز، خداوند از زمین را به وجود آنها پر از عدل کن چنان‌که از ظلم و جور پر شده است، و آنچه به ایشان وعده فرموده‌ای تحقق بخش به درستی که تو خلف وعده نمی‌کنی.

و نیز مستحب است در این روز از خدای تعالی بخواهی که تو را از یاران آن حضرت - که خداوند ظهور و فرجش را زودتر گرداند - قرار دهد، که در دعای شریف طولانی در کتاب «اقبال» یاد شده، و در آخر آن دعا آمده: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِالْحَقِّ الَّذِي جَعَلْتَهُ عِنْدَهُمْ، وَبِالَّذِي فَضَّلْتَهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ جَمِيعًا أَنْ تُبَارِكَ لَنَا فِي يَوْمِنَا هَذَا الَّذِي أَكْرَمْتَنَا فِيهِ بِالْوَفَاءِ لِعَهْدِكَ الَّذِي عَاهَدْتَ إِلَيْنَا وَالْمِيثَاقِ الَّذِي وَاثَقْتَنَا بِهِ مِنْ مَوْلَاتِ أَوْلِيَائِكَ وَالْبِرَاثَةِ مِنْ أَعْدَائِكَ، وَتَمَنَّ عَلَيْنَا بِنِعْمَتِكَ وَتَجَعَّلَهُ عِنْدَنَا مُسْتَقْرًا ثَابِتًا وَلَا تَسْلُبْنَاهُ أَبَدًا وَلَا تَجَعَلْهُ عِنْدَنَا مُسْتَوْدَعًا فَإِنَّكَ قُلْتَ: ﴿فَمُسْتَقْرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ﴾ فَاجْعَلْهُ مُسْتَقْرًّا ثَابِتًا وَارْزُقْنَا نَصْرَ دِينِكَ مَعَ وَلِيِّ هَادٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ قَائِمًا رَشِيدًا هَادِيًا مَهْدِيًّا مِنَ الضَّلَالَةِ إِلَى الْهُدَى وَاجْعَلْنَا تَحْتَ رَايَتِهِ وَفِي زُمْرَةِ شُهَدَاءِ مَقْتُولِينَ فِي سَبِيلِكَ وَعَلَى نُصْرَةِ دِينِكَ؛ خداوند! از تو می‌خواهم به حقی که نزد آنان (خاندان پیغمبر) قرار داده‌ای و به آنچه بر تمام جهانیان بر تری شان بخشیده‌ای، این‌که این روز را بر ما مبارک سازی، این روز که ما را در آن، به جهت وفای به عهد که با ما بسته‌ای و پیمانی که از ما گرفته‌ای، گرامیمان داشته‌ای، پیمان دوستی و پیروی اولیائت و بیزاری از دشمنانت، [و از تو می‌خواهم] که با نعمتت بر ما منت نهی

و آن را نزد ما قرار یافته پایدارنمایی و هیچ‌گاه این نعمت (ولایت) را از ما مگیر و آن را نزد ما به طور امانت قرار مده، که تو فرموده‌ای: (پس قرار یافته است و امانت سپرده شده) پس آن را برقرار و پایدار کن، و یاری دینت را در خدمت ولی هدایت‌کننده‌ای از خاندان پیغمبرت به ما روزی فرمای، آن هنگام که به ارشاد بپا خیزد و هدایت‌گر هدایت شده از گمراهی به سوی راه راست بوده باشد، و ما را زیر پرچم او و در شمار شهیدان راستینی که در راه تو و به خاطر یاری دینت کشته شده باشند، قرار بده.

و نزدیک به این عبارت در دعای یاد شده در «زاد المعاد» آمده، و آنچه آوردیم برای اهل بینش و هدایت خواهان بسنده است.

۳۸ - مطلق اوقات شریفه و شبها و روزهای متبرکه

و دلیل بر این است آنچه در «مزار بحار» به سند خود، از فیض بن المختار از ششمین امام بر حق - که درودهای خداوند آمرزنده بر آنها باد - آورده: درباره زیارت حضرت تابی عبد الله الحسین علیه السلام از امام صادق علیه السلام چنین سؤال شد: آیا زیارت را وقتی هست که از وقت دیگر بهتر باشد؟ فرمود: او را - که درود خداوند بر او باد - در هر وقت و به هر هنگام زیارت کنید که زیارت او بهترین موضوع است، هر کس آن را بسیار انجام دهد خیر بسیار برای خود فراهم آورده، و هر که آن را کم‌تر انجام دهد خیر کم‌تری برایش خواهد بود، و در اوقات شریفه زیارتتان را قرار دهید که کارهای نیک در آنها چند برابر است، و آن اوقات هنگام فرود آمدن فرشتگان برای زیارت او است...

می‌گوییم: محل شاهد، فرموده آن حضرت علیه السلام است که: «کارهای نیک در

آن‌ها چند برابر است» چون بدون تردید، دعا از بهترین عبادت‌ها است، به خصوص دعای یاد شده - یعنی درخواست تعجیل فرج و ظهور برای امام مظلوم غایب علیه السلام - و آنچه ذکر کردیم همچون نوری بر فراز کوه طور روشن و آشکار است.

۳۹ - هنگام حضور در مجلس مخالفین و غاصبین حقوق امامان

هرگاه در مجلس مخالفین و غصب کنندگان حقوق ائمه طاهرين علیهم السلام حضور یافتی، برای تعجیل ظهور امام عصر - عجل الله فرجه الشريف - دعا کن؛ به جهت روایتی که در «کامل الزیارات» در باب زیارت‌های امام حسین علیه السلام آمده که: یونس بن ظبیان به حضرت ابی عبد الله (امام صادق علیه السلام) عرضه داشت: فدایت شوم؛ من در مجالس این قوم یعنی فرزندان اَبِ ع (بنی عباس) شرکت می‌کنم، چه بگویم؟ فرمود: هرگاه در مجالس آن‌ها حضور یافتی و به یاد ما افتادی، پس بگو: «اللَّهُمَّ ارِنَا الرَّخَاءَ وَالسُّرُورَ فَإِنَّكَ تَأْتِي عَلَيَّ كُلِّ مَا تُرِيدُ...»؛ خداوند! زندگی فراخ و خوشحالی را به ما بنمایان که تو هر چه را بخواهی توانی آورد...»

پوشیده نیست که این دعا برای حصول فرج و ظهور دولت حق است و این دعای جامعی است، چنان‌که به این مطلب توجه دادند با عبارت: «فَأِنَّكَ تَأْتِي عَلَيَّ كُلِّ مَا تُرِيدُ». و مخفی مباد که این دعا به این عبارت به جهت تقیه است، بنابراین خصوصیتی ندارد که همین تعبیر گفته شود، بلکه محبوبیت

دعا برای فرج آن‌ها و اهتمام ورزیدن به آن، هنگام حضور یافتن در مجالس مخالفین به هر گونه‌ای که برای مؤمن میسر باشد، از این عبارت به دست می‌آید که شخص مؤمن برای حصول فرج ایشان و ظهور دولتشان، که خدای - عزوجل - وعده فرموده، به درگاه او توجه و نیایش نماید، که او به بندگان نزدیک است و دعایشان را به اجابت می‌رساند.

۴۰ - چهل روز مداومت به دعا برای فرج

زیرا که مداومت کردن به هر عبادتی تا چهل روز اثر خاص و فواید ویژه‌ای دارد، از هسمین روی ترغیب به آن در اخبار رسیده از امامان معصوم علیهم‌السلام به طور عموم و خصوص آمده است.

اما به طور عام: در حدیث معروفی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله در چند کتاب معتبر روایت شده که: «هر آن بنده‌ای که تا چهل روز عمل خالصانه‌ای برای خدا انجام دهد، خداوند چشمه‌های حکمت از دلش بر زبانش جاری سازد^۱». و به این مضمون یا نزدیک به آن چندین روایت وارد شده است.

و اما به طور خاص: همان است که در بحار به نقل از تفسیر عیاشی، از فضل بن ابی قره آمده که گفت: شنیدم ابو عبد الله امام صادق علیه السلام می‌فرمود: «خداوند به ابراهیم وحی کرد که برای تو فرزندی متولد خواهد شد، پس [ابراهیم علیه السلام] این را به ساره باز گفت، ساره [با شگفتی] پرسید: آیا خواهم

زایید در حالی که پیرزنی هستم؟! پس خداوند به [ابراهیم] وحی فرمود که: او [ساره] خواهد زایید و فرزندانش چهارصد سال اذیت خواهند کشید، به جهت این که سخن مرا جواب گفت. امام صادق علیه السلام فرمود: پس چون اذیت و رنج بر بنی اسرائیل به طول انجامید، چهل روز به درگاه خداوند ناله و گریه کردند، پس خداوند به موسی و هارون وحی فرمود که آنها را از دست فرعون خلاص کند، که صد و هفتاد سال آزار را از آنها کاست. راوی گوید: سپس حضرت ابو عبد الله امام صادق علیه السلام فرمود: همچنین شما هم اگر انجام دهید البته خداوند بر ما گشایش خواهد داد، ولی اگر این گونه نباشید، این امر تا آخرین حد خود به طول خواهد انجامید.

می گویم: آنچه مربوط به شرح این حدیث می باشد، در باب گذشته بیان شد. و نیز بر این مطلب دلالت می کند: ترغیب به خواندن دعای عهد که از امام صادق علیه السلام روایت گردیده است، که تا چهل روز خوانده شود، از آن غفلت مکن.

۴۱ - ماه محرم

و هر روزی که در آن ظلمی از دشمنان بر امامان برحق علیهم السلام واقع شده، زیرا که ایمان و محبت شخص مؤمن نسبت به ایشان، و حزن و اندوهش بر مصیبت های آنان، او را برمی انگیزاند که در پی خونخواهی و انتقام جویی و دادخواهی امامان علیهم السلام باشد، و این امور در چنین زمان هایی فراهم نمی گردد، مگر با درخواست زودتر شدن ظهور و تعجیل فرج مولا ایمان صاحب الزمان علیه السلام، چنان که پوشیده نیست.

مکان‌هایی که دعا در آن‌ها بیشتر تأکید شده

بدان که همان‌طور که دعا برای تعجیل فرج مولایمان حضرت حجت علیه السلام در زمان‌های مخصوصی تأکید شده، همچنین در جاهای معینی نیز مؤکد است، یا از جهت تأسی جستن و اقتدا کردن به آن حضرت علیه السلام و یا به خاطر روایت شدن آن از امامان بزرگوار و یا از روی اعتبارات عقلی که نزد اهل فهم مقبول می‌باشد، از جمله آن‌ها کن:

۱- مسجد الحرام

و شاهد بر آن- اضافه بر این‌که گمان مستجاب شدن دعا در آن مکان قوی است، پس شایسته است آنچه می‌دانیم نزد خدای- عزوجل- و اولیانش اهمیت دارد و سودش به عموم دوستانش می‌رسد، اهتمام ورزیم- دعای آن حضرت در آن‌جا است، که شیخ صدوق رحمته الله در کتاب «کمال الدین» روایت آورده، و می‌گوید: حدیث کرد ما را محمد بن موسی بن المتوکل، گفت: حدیث آورد برای ما عبد الله بن جعفر حمیری که گفت: از محمد بن عثمان عمری پرسیدم: آیا صاحب این امر را دیده‌ای؟ گفت: آری. و آخرین باری که او را دیدم کنار بیت الله الحرام بود، در حالی که می‌گفت: «اللَّهُمَّ أَنْجِزْ لِي مَا وَعَدْتَنِي»؛ خداوندا! وعده‌ای را که به من داده‌ای تحقق بخش.

و نیز شیخ صدوق رحمته الله گفته: حدیث آورد ما را محمد بن موسی بن المتوکل، گفت: حدیث آورد ما را عبد الله بن جعفر حمیری، گفت: شنیدم

محمد بن عثمان عمّری می‌گفت: او - که درود خداوند بر وی باد - را دیدم در حالی که کنار رکن مستجار، به دامن کعبه چنگ زده بود و می‌گفت: «اللَّهُمَّ اِنْتَقِمْ لِي مِنْ اَعْدَائِي»؛ خدایا! برای من از دشمنانم انتقام بگیر.

۲ - عرفات

در همان محلی که حاجیان توقف می‌کنند، و دلیل بر آن، وارد بودنش در دعایی است که از امام صادق علیه السلام روایت شده که در آن جا خوانده شود، این دعا در کتاب «زاد المعاد» مذکور است، مردمان نیک‌سیرت به آن مراجعه کنند.

۳ - سرداب

یعنی سرداب غیبت در شهر سامرا، و شاهد بر اهتمام به دعا در آن محل مقدّس، ادعیه و زیاراتی است که در کتب زیارات وارد شده، شاید قسمتی از آنها را در باب هشتم بیاوریم ان شاء الله تعالی.

۴ - جاهای منسوب به آن حضرت علیه السلام

اما کن شریف و مقدّسی که آن جناب در آنها توقف کرده و به آنها جاها قدم نهاده، مانند مسجد کوفه، مسجد سهله، مسجد صعصعه، مسجد جمکران و غیر آنها. چون شیوه اهل مودّت و عادت صاحبان محبت است که هرگاه جای درنگ و محلّ توقّف محبوب خویش را بنگرند، به یاد خوبی‌های او

افتند و از فراقش متألم شوند، و درباره‌اش دعا کنند، بلکه به محل توقف و منزلگاه او مانوس گردند، چنان‌که گفته شده:

أَمْرٌ عَلَى جِدَارِ دِيَارِ لَيْلِي   أَقْبَلُ ذَا الْجِدَارِ وَذَا الدِّيَارِ
قَمًا حُبُّ الدِّيَارِ شَغَفَنَ قَسْبِي   وَلَكِنْ حُبُّ مَنْ سَكَنَ الدِّيَارِ

بر دیوارهای دیار لیلی می‌گذرم، دیوارها و دیارش را می‌بوسم. محبت شهر و دیار دلم را شیفته نموده، ولی محبت آن‌که در این دیار سکونت گرفته، دلم را شیدا کرده است.

و نیز در همین معنی گفته شده:

وَمِنْ مَذْهَبِي حُبُّ الدِّيَارِ لِأَهْلِهَا   وَلِلنَّاسِ فِيهَا يَعْشِقُونَ مَذَاهِبُ

و از شیوه من، دوست داشتن شهر و دیاری به خاطر اهل آن است و مردم در آنچه عشق می‌ورزند، شیوه‌های گوناگونی دارند.

پس شایسته است که مؤمن منخلص هرگاه به سرداب مبارک وارد شد، یا یکی از اماکن توقف آن حضرت را زیارت کرد، به یاد صفای مولایش باشد و ویژگی‌های جمال و جلال و کمال آن بزرگوار را در خاطر بیاورد و توجه کند که آن جناب از ظلم و تجاوز اهل عناد و گمراهان در چه وضعی به سر می‌برد و از تصور آن احوال کاملاً متأثر گردد و از درگاه خدای قادر متعال بخواهد که گشایش امر قیام مولایش را آسان کند و امید او را از جهت دفع دشمنان و یاری دوستانش برآورده سازد.

اضافه بر این‌که، آن‌اماکن مقدسه و جاهای یاد شده، محل‌های عبادت

و دعای آن حضرت علیه السلام می‌باشند، بنابراین سزاوار است که مؤمن دوستدار آن جناب به او تاسی کند، زیرا که دعا برای تعجیل فرج و برطرف شدن غم و اندوه از چهره انورش از بهترین عبادت‌ها و مهم‌ترین دعاهاست.

۵ - حرم حضرت سید الشهداء علیه السلام

و از جمله جاهایی که دعا برای تعجیل فرج در آنها مؤکد است، حرم مطهر مولای شهید مظلوممان حضرت ابی عبد الله الحسین علیه السلام است، چون هرگاه مؤمن در حرم شریف آن حضرت، انواع ظلم و مصیبتی که بر او و خاندان گرامی‌اش وارد آمده، در ذهن مجسم کند و بداند که خونخواه آن جناب و انتقام‌گیرنده از دشمنان و ستم‌کنندگان به او، مولایمان صاحب الزمان علیه السلام است، عقل و مودتش او را خواهند برانگیخت که برای تعجیل فرج و ظهور آن حضرت دعا نماید و با تضرع و زاری، این امر را از درگاه الهی بخواهد.

و شاهد بر این است، آنچه در روایت ابو حمزه ثمالی در باب هفتاد و نهم «کامل الزیارات»، از امام صادق علیه السلام آمده که در جایی از آن زیارت فرموده: پس از درود فرستادن بر حسین علیه السلام، بر همه امامان علیهم السلام درود می‌فرستی، همچنان که بر حسن و حسین علیهم السلام درود فرستادی، و می‌گویی: خداوند! به آنها کلمات خویش را تمام گردان و وعده‌ات را به ایشان تحقق بخش...^۱

و در جای دیگر، از همان زیارت فرموده: ... سپس گونه‌ات را بر آن بگذار

و بگو: «اللَّهُمَّ رَبَّ الْحُسَيْنِ اِشْفِ صَدْرَ الْحُسَيْنِ. اللَّهُمَّ رَبَّ الْحُسَيْنِ اَطْلُبْ بِدَمِ الْحُسَيْنِ...»؛^۱ خداوندا! ای پروردگار حسین! سینه حسین را شفا بده. خداوندا! ای پروردگار حسین! برای حسین خونخواهی کن. جهت دلالت این عبارت روشن است، چون مولا یمان حضرت حجت علیه السلام است که برای حسین علیه السلام خونخواهی می کند و با انتقام گرفتن از دشمنانش، سینه اش را شفا می دهد.

۶ - حرم مولا یمان حضرت رضا علیه السلام

به جهت وارد بودن آن، در زیارتی که در «کامل الزیارات»^۲ روایت گردیده که در آن زیارت پس از درود فرستادن بر یکایک امامان علیهم السلام آمده: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ حُجَّتِكَ وَوَلِيِّكَ وَالْقَائِمِ فِي خَلْقِكَ صَلَاةً نَامِيَةً بَاقِيَةً تُعَجِّلُ بِهَا فَرَجَهُ وَتَنْصُرُهُ بِهَا...»؛ خداوندا! بر حجت و ولی ات و قائم در خلقت درود بفرست، درودی روزافزون و پایدار که به آن فرجش را زودتر کنی و به آن پیروزش گردانی.

۷ - حرم عسکرین علیهم السلام

در شهر سُرمَن رَای (سامرا)؛ و شاهد بر آن است، آنچه در زیارتی که در همان کتاب^۳ برای ایشان روایت آمده که: «اللَّهُمَّ عَجِّلْ فَرَجَ وَلِيِّكَ وَابْنِ وَلِيِّكَ، وَاجْعَلْ فَرَجَنَا مَعَ فَرَجِهِمْ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ»؛ پروردگارا! فرج و گشایش [امر

۱. کامل الزیارات، ۴۱۴.

۲. کامل الزیارات، ۵۱۷.

۳. کامل الزیارات، ۵۲۱.

حکومت [ولیات و فرزندان ولیات را زودتر برسان و گشایش وضع ما را با فرج ایشان قرار ده، ای مهربان‌ترین مهربانان.

۸ - حرم هر یک از امامان علیهم‌السلام

زیرا که این دعا از بهترین وسایل نزدیک شدن و تقرّب جستن به ایشان است و مایه مسرت و خشنودی آنان می‌باشد. و شاهد بر این است، آنچه در کتاب «کامل الزیارات» در باب زیارت همه امامان علیهم‌السلام روایت شده است. بلکه می‌توان گفت: این دعا از مهم‌ترین وظایف مردم در هر جایی که ویژگی و احترامی دارد می‌باشد، که خداوند - تعالی شانه - فرموده: ﴿فِي بُيُوتِ الَّذِينَ أُذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ﴾^۱

در خانه‌هایی که خداوند دستور فرموده رفعت یابند و در آنها نام او یاد شود. که این دعا از بهترین ذکرها و محبوب‌ترین آنها نزد صاحبان بصیرت و مهم‌ترین آنها نزد اهل عبرت است، پس باید که در همه اوقات از شب و روز به آن اهتمام ورزند.

فهرست منشورات مسجد مقدس جمکران

- ۱ - قرآن کریم (وزری، کفر، جی)
- ۲ - کلیات مفاتیح الجنان (وزری، جی)
- ۳ - منتخب مفاتیح الجنان (جی)
- ۴ - نهج البلاغه (وزری، جی)
- ۵ - صحیفه سجادیه
- ۶ - ادعیه و زیارات امام زمان علیه السلام
- ۷ - آئینه اسرار
- ۸ - آثار گناه در زندگی و راه جبران
- ۹ - آخرین پناه
- ۱۰ - آخرین خورشید پیدا
- ۱۱ - آشنایی با چهارده معصوم (۱)
- ۱۲ - آقا شیخ مرتضی و اهد
- ۱۳ - آیین انتظار (مختصر مکالمات مبارکه)
- ۱۴ - ارتباط با خدا
- ۱۵ - از زلال ولایت
- ۱۶ - اسلام شناسی و پاسخ به شبهات
- ۱۷ - امامت، غیبت، ظهور
- ۱۸ - امامت و غیبت از دیدگاه علم کلام
- ۱۹ - امامت و ولایت در امامی شیخ صدوق
- ۲۰ - امام رضا امام مهدی و حضرت معصومه علیها السلام (روسی)
- ۲۱ - امام رضا علیه السلام در روزگام ادیان
- ۲۲ - امام شناسی و پاسخ به شبهات
- ۲۳ - انتظار بهار و باران
- ۲۴ - انتظار و انسان معاصر
- ۲۵ - اهمیت اذان و اقامه
- ۲۶ - با اولین امام در آخرین پیام
- ۲۷ - پیامد بشریت
- ۲۸ - بهتر از بهار / کودک
- ۲۹ - پرچمدار نینوا
- ۳۰ - پرچم هدایت
- ۳۱ - پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله ترورسیم خشنونت طلبی
- ۳۲ - پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و جها و برده داری
- ۳۳ - پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و حقوق اقلیت هو ارتداد
- ۳۴ - پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و حقوق زن
- ۳۵ - پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و صلح طلبی
- ۳۶ - تاریخ میر المؤمنین علیهم السلام / دو جلد
- ۳۷ - تاریخ پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله / دو جلد
- ۳۸ - تاریخچه مسجد مقدس جمکران / (فارسی، عربی، اردو، انگلیسی)
- ۳۹ - تاریخ شهید الشهداء علیهم السلام
- ۴۰ - تجلیگاه صاحب الزمان علیه السلام
- ۴۱ - تشریف یافتگان (بهار دهر)
- ۴۲ - جلوه های پنهانی امام عصر علیه السلام
- ۴۳ - چهارده گفتار ارتباط منوی با حضرت مهدی علیه السلام
- ۴۴ - چهل حدیث امام مهدی علیه السلام در کلام امام علی علیه السلام
- ۴۵ - چهل حدیث شریف گزیده از پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله
- ۴۶ - حضرت مهدی علیه السلام فروغ تابان ولایت
- ۴۷ - حکمت های جاوید
- ۴۸ - ختسوره های یس و واقعه
- ۴۹ - خزائن الاشعار (مجموعه اشعار)
- ۵۰ - خورشید غایب (مختصر نیمه انعام)
- ۵۱ - خوشه های طلایی (مجموعه اشعار)
- ۵۲ - دارالسلام
- ۵۳ - داستان هایی از امام زمان علیه السلام
- ۵۴ - داغ شقایق (مجموعه اشعار)
- ۵۵ - در انتظار منجی (روسی)
- ۵۶ - در جستجوی نور

- ۵۷ - در کربلا چه گذشت؟ (ترجمه غفر المهرم)
- ۵۸ - دفاع از حریم امامت و ولایت انصاری (شبهه‌های پیشاور)
- ۵۹ - دلشده در حسرت دیدار دوست
- ۶۰ - دین و آزادی
- ۶۱ - رحمت یا حیات دوباره
- ۶۲ - رسول ترک
- ۶۳ - روزنه‌هایی از عالم غیب
- ۶۴ - زیارت ناحیه مقدسه
- ۶۵ - صحاب رحمت
- ۶۶ - سخنرانی مراجع در مسجد جمکران
- ۶۷ - سرود سرخ انار
- ۶۸ - سقاخود تشنه دیدار
- ۶۹ - سلفی‌گری (و هایت) پاسخ به شبهات
- ۷۰ - سیاحت غرب
- ۷۱ - سیمای امام مهدی علیه السلام در شعر عربی
- ۷۲ - سیمای جهان در عصر امام زمان علیه السلام (دو جلدی)
- ۷۳ - سیمای مهدی موعود علیه السلام در آئینه شعر فارسی
- ۷۴ - شرح زیارت جامعه کبیره (ترجمه النور الطاهر)
- ۷۵ - شمس وزاللسحاب / عربی
- ۷۶ - صبح فرامی‌رسد
- ۷۷ - ظهور حضرت مهدی علیه السلام
- ۷۸ - عاشورا تجلی دوستی و دشمنی
- ۷۹ - عریضه نویسی
- ۸۰ - عطرسیب
- ۸۱ - عقد الدرر فی أخبار المنتظر علیه السلام / عربی
- ۸۲ - علی علیه السلام مروارید ولایت
- ۸۳ - علی علیه السلام و پایان تاریخ
- ۸۴ - غدیر خم (روسی، آذری لاتین)
- ۸۵ - غدیر شناسی و پاسخ به شبهات
- ۸۶ - فتنه‌هایت
- ۸۷ - فدک ذوالفقار فاطمه علیها السلام
- ۸۸ - فریاد درس
- ۸۹ - فرهنگ اخلاق
- ۹۰ - فرهنگ تربیت
- ۹۱ - فرهنگ درمان طبیعی بیماری‌ها (بنی)
- ۹۲ - فوزا کبر
- ۹۳ - فریاد درس
- ۹۴ - قصه‌های تربیتی
- ۹۵ - کلمات المهدی علیه السلام
- ۹۶ - کلمات‌های حضرت مهدی علیه السلام
- ۹۷ - کمال الدین و تمام النعمه (در جلد)
- ۹۸ - کهکشان راه نیلی (مجموعه انمار)
- ۹۹ - گردی از رهگذر دوست (مجموعه انمار)
- ۱۰۰ - گفتمان مهدویت
- ۱۰۱ - گنجینه نورو برکت، ختم صلوات
- ۱۰۲ - ماضی‌لیت‌ها
- ۱۰۳ - مشکات الانوار
- ۱۰۴ - مفرد مذکر غائب
- ۱۰۵ - مکیال المکارم (در جلد)
- ۱۰۶ - منازل الآخرة زندگی پس از مرگ
- ۱۰۷ - منجی موعود از منظر نهج البلاغه
- ۱۰۸ - منشور نینوا
- ۱۰۹ - موعود شناسی و پاسخ به شبهات
- ۱۱۰ - مهدی علیه السلام تجسم امید و نجات
- ۱۱۱ - مهدی منتظر علیه السلام در اندیشه اسلامی
- ۱۱۲ - مهدی موعود علیه السلام - ترجمه جلد ۱۴ بهار - در جلد
- ۱۱۳ - مهربان تر از مادر / نوجوان
- ۱۱۴ - مهر بیکران
- ۱۱۵ - میثاق منتظران (نسخ زهدت آل‌س)
- ۱۱۶ - ناپیدا اولی با ما / (فارسی، ترکی استانبولی، انگلیسی، بنگالی)
- ۱۱۷ - نجم الثاقب
- ۱۱۸ - نجم الثاقب (در جلدی)

- ۱۱۹ - ندای ولایت
 ۱۲۰ - نشانه‌های ظهور او
 ۱۲۱ - نشانه‌های یار و چکامه انتظار
 ۱۲۲ - نگاهی به مسیحیت و پاسخ به شبهات
 ۱۲۳ - نماز شب
 ۱۲۴ - نهج الکرامه کنتعار نوشته‌های امام حسن علیهما السلام
 ۱۲۵ - و آن که دیرتر آمد
 ۱۲۶ - واقعه عاشوراء و پاسخ به شبهات
 ۱۲۷ - وظایف منتظران
 ۱۲۸ - ویژگی‌های حضرت زینب علیها السلام
 ۱۲۹ - هدیه احمدیه لاجبی نجفیا
 ۱۳۰ - همراه بامهدی منتظر
 ۱۳۱ - یاد مهدی علیها السلام
 ۱۳۲ - یار غائب از نظر (مجموعه آثار)
 ۱۳۳ - ینایع الحکمة لمرور - بیع الله

جهت تهیه و خرید کتاب‌های فوق، می‌توانید با نشانی:
 قم - صندوق پستی ۶۱۷، انتشارات مسجد مقدس جمکران مکاتبه و یا با شماره
 تلفن‌های ۷۲۵۳۷۰۰، ۷۲۵۳۳۴۰ - ۲۵۱ - تماس حاصل نمایید.
 کتاب‌های درخواستی بدون هزینه پستی برای شما ارسال می‌گردد.

سایر نمایندگی‌های فروش:

- تهران: ۰۲۱ - ۶۶۹۲۸۶۸۷، ۶۶۹۳۹۰۸۳
 یزد: ۰۳۵۱ - ۶۲۸۰۶۷۱ - ۲، ۶۲۴۶۴۸۹
 فریدونکار: ۰۱۴ - ۵۶۶۴۲۱۲ - ۱۲۲